

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ BİLİM DALI

SINIF İÇİ İLETİŞİMDE BEDEN DİLİ
(ANADOLU OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ
ÖĞRETMENLERİNİN BEDEN DİLİNİ KULLANMA DÜZEYLERİNİN
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Sultan ŞEN

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Ali YAYLI

Ankara-2006

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Sultan Şen'e ait Sınıf İçi iletişimde Beden Dili (Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Beden Dilini Kullanma D¼zeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma) adlı çalışma, j¼rimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı'nda Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(imza)

Başkan.....

Akademik Ünvani, Adı Soyadı

(imza)

Üye.....

Akademik Ünvani, Adı Soyadı

(imza)

Üye.....

Akademik Ünvani, Adı Soyadı (Danışman)

ÖZET

İletişim hayatın her anında karşımıza çıkan bir kavramdır. Yolda, işyerinde, evde, okulda ya da sayamadığımız daha bir çok yerde insanlar birbirleriyle sürekli iletişim halindedir. İletişim denildiği zaman, akla ilk gelen kavram sözcüklerdir. İnsanlar, sözcüklerle duygu ve düşüncelerini ifade ederler. Fakat sözcüklerin yerini alan ve daha etkili olan bir iletişim şekli de sözsüz, yani beden dili ile iletişimidir.

Bu araştırma ile Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'nde hizmet veren öğretmenlerin, sınıf içi iletişimde olumlu ve olumsuz beden dili hareketlerini nasıl kullandıkları, beden diline yüklenen anlamların ve beden dilinin eğitime olan katkısının neler olduğu, öğrencilerin, sınıf ortamında öğretmenlerin gösterdikleri beden dili hareketlerinden ne derece etkilendikleri öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri alınarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya, Ankara ilinde 3, İstanbul ilinde 1, Kastamonu ilindeki 1 olmak üzere toplam 5 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'ndeki 274 öğrenci ve 109 öğretmene uygulanan anketler ile verilere ulaşılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programıyla çözümlenmiş ve istatistiksel analizlerde frekans (f) , yüzde (%), standart sapma (ss), aritmetik ortalama (X_{ort}), t-Testi (t) kullanılmıştır. Sınıf içi iletişimde beden dili hareketleri ve öğretmenlerin sınıf içi iletişimde beden dili hareketlerini kullanma ve öğrencilerin bu hareketlerden etkilenme düzeyleri belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları; öğretmenlere göre, öğrenciler literatürde geçen ve sınıf içi iletişimde kullanılan olumlu beden dili hareketlerinden olumlu, olumsuz beden dili hareketlerinden ise olumsuz etkilenmektedir. Bunun yanında ise bazı olumsuz beden dili hareketlerinin öğrencileri olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin; öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları olumlu beden dili hareketlerinden olumlu, olumsuz beden dili hareketlerinden ise olumsuz etkilendikleri görülmüştür.

ABSTRAT

Communion is a concept that we encounter in every moment of life. People always communicate with each other in places like home, school or even work places. When we say communication, the first term that comes to our mind is “word”. People explain their feeling, and ideas with words. However, the more effective way of communication that replaces words is wordless, communication, that is, communication with body language.

With this study, how the teachers of Anatolian Hotel Business and Tourism Profession High schools perceive positive or negative body language acts in in-class communication; the meanings that are related to body language and the additions of body language to education; how students are influenced from body language that teachers show in class are established by getting the ideas of teachers and students.

In the third part, the body language behaviors that the teachers of Anatolian Hotel Business and Tourism Profession High Schools use and the level of the students being affected by these behaviors were brought up. In research, the data were got by inquiry that was made to 274 students and 109 teachers of 5 Anatolian Hotel Business and Tourism Profession High Schools, 3 of which is in Ankara, 1 in İstanbul and 1 in Kastamonu. The data taken were solved by SPSS package program and frequency (f), percentage (%), arithmetic average ($\bar{x}$), standard deviation (sd), t-Test (t) were used in statistical analyzes. The body language acts in in-class communication and the rates of teachers using body language acts in in-class communication and students being affected by these acts were found out.

The result of research; according to teachers; the students are affected positively from the body language acts that are in literature and used in in-class communication and they are affected negatively from negative body language acts. Meanwhile, they stated that some negative body language acts affected their students positively. It was observed that, students are affected positively from positive body language acts that teachers use in in-class communication and they are affected negatively from negative body language acts.

ÖNSÖZ

Öğretmenler, öğrencilerin istenen nitelikleri kazanıp, gelişmelerinden sorumlu olan birinci kişilerdir. Eğitimin verimliliğini artırmak, öğrencileri düşünen, sorup sorgulayan, araştıran, kendine güvenen bir birey olarak eğitmek öğretmenlerin elindedir.

Sınıf ortamı, öğrenci ve öğretmenin karşı karşıya kaldığı bir yerdir. Bu ortamda öğretmen ve öğrenci sürekli bir iletişim halindedir. Bu iletişim, bazen kelimelerle söze dökülür, bazen ise iletişimin farklı bir şekli olan beden dili (sözsüz iletişim) hareketleri ile davranışlara yansır. Sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi beden dilini doğru yerde ve zamanda kullanmaktan geçer.

Araştırmamın her safhasında hiçbir zaman yardımını ve desteğini benden esirgemeyen, bilgi birikimi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ali Yaylı'ya ve her zaman yanımda olduklarını bildiğim aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET.....	iii
ABSTRAT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İLETİŞİM VE SINIF YÖNETİMİNE İLİŞKİN GENEL KAVRAMLAR.....	4
1.1. İletişimin Tanımı.....	4
1.2. İletişimin Önemi.....	5
1.3. İletişim Süreci ve Öğeleri.....	7
1.4. İletişim Türleri.....	10
1.4.1. Tek Yönlü İletişim.....	10
1.4.2. Çift Yönlü İletişim.....	12
1.4.3. Sözlü İletişim.....	13
1.4.4. Sözsüz İletişim.....	13
1.4.5. Simgesel İletişim.....	15
1.4.6. Sanatsal İletişim.....	16
1.4.7. Medyatik İletişim.....	16
1.5. Sınıf Yönetimi.....	16
1.5.1. Sınıf Yönetiminin Tanımı ve Önemi.....	17
1.5.2. Sınıf Yönetiminin Değişkenleri.....	18
1.5.2.1. Okul.....	18
1.5.2.2. Aile.....	19
1.5.2.3. Çevre.....	19
1.5.3. Sınıf Yönetimi Yaklaşımları.....	20
1.5.3.1. Geleneksel Yaklaşım.....	20
1.5.3.2. Tepkisel Yaklaşım.....	20

1.5.3.3. Önlemsel Yaklaşım.....	21
1.5.3.4. Bütünsel Yaklaşım.....	21
1.6. Sınıf İçi İletişim.....	22
1.6.1. Sınıfta İletişim Sürecinin İşleyişi.....	22
1.6.2. Sınıfta Etkili İletişim Sağlamanın Yolları.....	25
1.6.2.1. Sınıf içi İletişimi Kolaylaştıran Etkenler.....	25
1.6.2.1.1. Edilgen Dinleme (Sessizlik)	25
1.6.2.1.2. Etkin Dinleme (Geri İleti)	26
1.6.2.1.3. Empatik Dinleme.....	26
1.6.2.2. Sınıf İçi İletişimi Zorlaştıran Etkenler.....	26
1.6.3. Sınıf İçi İletişimde Öğretmenin Yeri ve Önemi.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

2. BEDEN DİLİ VE SINIF İÇİ İLETİŞİMDE BEDEN DİLİNİN ÖNEMİ.....32

2.1. Beden Dilinin Tanımı.....	32
2.2. Beden Dilinin Önemi.....	32
2.3. İletişim ve Beden Dili.....	35
2.3.1. Yüz İfadeleri.....	36
2.3.1.1. Gözler.....	36
2.3.1.2. Dudaklar.....	41
2.3.2. Baş Hareketleri.....	41
2.3.3. El-Kol Hareketleri.....	42
2.3.3.1. Eller.....	42
2.3.3.2. Kol Hareketleri.....	45
2.3.4. Pozisyon ve Vücudun Duruşu.....	46
2.3.5. Ayakta Durma ve Oturma.....	47
2.3.6. Bacaklar ve Ayakların Kullanımı.....	49
2.3.7. Mesafe ve Bedensel Temas.....	50
2.3.7.1. Mesafe.....	50
2.3.7.2. Bedensel Temas.....	54
2.3.8. Statü Sembolleri.....	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SINIF İÇİ İLETİŞİMDE BEDEN DİLİ
(ANADOLU OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRETMENLERİNİN BEDEN
DİLİNİ KULLANMA DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA)

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	62
3.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	66
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	67
3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ.....	67
3.5. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ.....	67
3.5.1. Kavramsal Çerçeve.....	68
3.5.2. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	68
3.6. VERİLERİN TOPLANMASI.....	69
3.7. VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI.....	69
3.8. ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN BULGULAR.....	70
3.8.1. Araştırmada Elde Edilen Öğretmenlere Ait Demografik Bulgular.....	70
3.8.2. Öğretmenlerin Görüşlerine İlişkin Araştırmada Elde Edilen Diğer Bulgular.....	73
3.8.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Bulgular.....	80
3.8.4. Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Araştırmada Elde Edilen Diğer Bulgular.....	80
3.9. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	129
3.9.1. Sonuç.....	129
3.9.2. Öneriler.....	139
KAYNAKÇA.....	141
EKLER:	147
Ek-1: Anket Uygulama İzni.....	147
Ek-2: Öğretmen Anket Formu, Öğrenci Anket Formu.....	149
Ek-3:Türkiye’deki Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri.....	153

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo.1	: Tek Yönlü İletişim İle İki Yönlü İletişim Arasındaki Farklar.....	13
Tablo.2	: Öğretim Davranışlarının Özellikleri.....	21
Tablo.3	: Araştırmanın Anket Sorularında Olumlu veya Olumsuz Olarak Varsayılarak Yer Alan Beden Dili Hareketleri	59
Tablo.3.1	: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımı.....	70
Tablo.3.2	: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yaşlarına İlişkin Dağılımı.....	71
Tablo.3.3	: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Meslek Branşlarına İlişkin Dağılımı.....	71
Tablo.3.4	: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Sektöründe Çalışma Sürelerine İlişkin Dağılımı.....	72
Tablo.3.5	: “Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde gösterdikleri beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme derecesi”ne Öğretmenlerin Görüşlerine İlişkin Dağılımı.....	74
Tablo.3.6	: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımı.....	80
Tablo.3.7	: “Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde gösterdikleri beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme derecesi”ne Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Dağılımı.....	81
Tablo.3.8	: “Öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde beden dili hareketlerini hangi düzeyde kullandıkları” na Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Dağılımı.....	87

Tablo.3.9	: “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme düzeyi”nin Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Bağlı Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Dağılımı.....	92
Tablo.3.10	: “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme düzeyi”nin Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Dağılımı.....	98
Tablo.3.11	: Öğrencilerin “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından etkilenme düzeyi” ile, Öğretmenlerin “ Sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketlerini gösterme sıklığı”nın Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Tablosu.....	102
Tablo.3.12	:Öğrencilerin “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından etkilenme düzeyi” İle, Öğretmenlerin “ Sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketlerini gösterme sıklığı”nın Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Tablosu.....	115

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil.1	: Temel İletişim Süreci.....	8
Şekil.2	: Tek Yönlü İletişim (Kaynak tek alıcı tek).....	11
Şekil.3	: Tek Yönlü İletişim (Kaynak tek hedef birden fazla).....	11
Şekil.4	: Tek Yönlü İletişim (Kaynak birden fazla hedef tek).....	11
Şekil.5	: Karşılıklı Etkileşimin Olduğu İki Yönlü İletişim.....	12
Şekil.6	: Öğretmen Öğrenci İletişiminde En Az Etkili Etkileşim Şekli.....	23
Şekli.7	: Öğretmen Öğrenci İletişiminde Çok Etkili Etkileşim Şekli.....	23
Şekil.8	: Öğretmen Öğrenci İletişiminde Çok Etkili Etkileşim Şekli.....	24
Şekil.9	:Öğretmen-Öğrenci İletişiminde En Çok Etkili Etkileşim Şekli.....	24

GİRİŞ

Son yıllarda hızla değişen teknoloji ve yenilikler eğitim sektöründe de kendini göstermeye başlamıştır. Günümüzde klasik öğretmen merkezli eğitim anlayışının yerini artık, öğretmene, yol gösterici ve yönlendirici görevin yüklendiği, teknolojik araçlarla (slayt, tepegöz, bilgisayar vb.) eğitimin verimliliğinin artırıldığı, öğrenci merkezli eğitim anlayışı yer almıştır. Öğrencinin araştıran, sorgulayan, aktif ve özgüveni yüksek bir birey olarak yetişmesi için, eğitimde daha ne gibi yeniliklere gidilmesi gerektiği tartışılan konular arasındadır.

Teknolojinin de artık eğitim ortamında yer almasıyla birlikte, öğretmen-öğrenci arasındaki iletişimin kopmaması, daha iyi sağlanması ve eğitimin verimliliğinin artırılması için iletişimin bir boyutu olan beden dili kavramının önemi üzerinde durulmalıdır. Bu iletişim bazen kelimelerle söze dökülür, bazen ise beden dili hareketleriyle anlatılmak istenir.

Sınıf ortamı; öğrenci ile öğretmenin, karşı karşıya kaldığı öğrencinin düşündüğü, öğrendiği, paylaştığı, araştırma yaptığı, tartıştığı bir ortamdır. Bu ortamda iletişim kimi zaman sözel, kimi zaman ise sözel olmayan bir biçimde sağlanır.

Öğretmenlerin kullandığı beden dili hareketleri ve bu hareketlerin öğrenciler tarafından doğru bir şekilde anlaşılması çok önemlidir. Bu yüzden öğretmen günümüzde sadece mesleki bilgiye sahip olan kişi değil, öğrenciyi tanıyan ve öğrenciye göre öğretim etkinliklerini düzenleyen kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenden dolayı öğretmenler sınıf ortamında kullandıkları beden dili hareketlerine daha çok dikkat etmeli ve öğrencileri olumlu yönde etkileyecek olan beden dili hareketlerini kullanmalıdırlar.

İnsanlar çoğu zaman söze dökemedikleri duygu, düşünce ve isteklerini beden dili ile anlatırlar. Sınıf ortamında dersten sıkılan bir öğrenci bunu direkt olarak öğretmenine söyleyemez, ama beden dili ile farkında olmadan bu ruh halini öğretmenine yansıtır.

Öğrencinin saçlarıyla oynaması, pencereden dışarıyı izlemesi, parmaklarıyla masada ritim tutması, sandalye de yayılarak oturması ve daha bir çok beden dili hareketi sıkılganlığın bir göstergesidir. Gerek öğrenciler gerekse öğretmenler tarafından gösterilen beden dili davranışları göz ardı edilmemelidir. Çünkü, her beden dili hareketinin bir anlamı bulunmaktadır.

Yüz ifadeleri (gözler, dudaklar, jest ve mimikler), baş hareketleri, el-kol hareketleri, pozisyon ve vücut duruşu, ayakta durma ve oturma, bacaklar ve ayakların kullanımı, mesafe ve bedensel temas unsurları öğretmenler tarafından eğitimi destekleyici, öğrenciyi motive edici bir şekilde kullanılmalıdır.

Beden dilinin doğru ya da yanlış olanı yoktur; olumlu yada olumsuz olanı vardır. Sınıf ortamında iyi bir iletişim kurmanın yolu, doğru zamanda doğru beden dilini kullanmaktan geçer.

Araştırma ile Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'nde hizmet veren öğretmenlerin sınıf içi iletişimde hangi beden dilini hareketlerini kullandıklarını ve bu beden dili hareketlerinden öğrencilerin nasıl etkilendikleri tespit edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; iletişim kavramı, sınıf yönetimi ve sınıf içi iletişim, ikinci bölümde; iletişimin bir çeşidi olan beden dili (sözsüz iletişim) ve eğitimde beden dili hareketlerinin önemi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise; Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'ndeki öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışları ve öğrencilerin bu davranışlardan etkilenme düzeyi ortaya konulmuştur.

Araştırmanın sonuçlarına; Ankara ilinde üç, İstanbul ilinde bir, Kastamonu ilinde bir, olmak üzere toplam beş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde görev yapan 109 öğretmen ve 274 lise son sınıf öğrencisine uygulanan anketler ile verilere ulaşılmıştır.

Elde edilen bu veriler SPSS paket programıyla çözümlenmiş ve istatistiksel analizlerde frekans (f) , yüzde (%), aritmetik ortalama (X_{ort}), t-Testi (t) kullanılmıştır. Sınıf içi iletişimde beden dili hareketleri ve öğretmenlerin beden dili hareketlerini kullanma ve öğrencilerin bu hareketlerden etkilenme düzeyleri belirlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İLETİŞİM VE SINIF YÖNETİMİNE İLİŞKİN GENEL KAVRAMLAR

İletişim yaşamın her anında ortaya çıkan kişisel ya da grupsal bir etkinliktir (Uslu, 2005:43).

İletişim hayatın bir parçasıdır. İnsanlar yaşamları boyunca evde, işyerinde, okulda, sokak da ve daha bir çok yerde birbirleriyle her an iletişim halindedirler.

Bu bölümde iletişim kavramından ve iletişimin hayatımızdaki öneminden, iletişim sürecinin işleyiş aşamalarından ve iletişim türlerinin neler olduğundan bahsedilecektir.

1.2. İletişimin Tanımı

İletişim karşılığı olarak birçok Hint-Avrupa dilinde kullanılan "komünikasyon" (communication) sözcüğünün kökü, Latince "communicare" fiilinden türetilmiş olup, başkalarıyla birlikte olma, bağlantı sağlama, bilgi ya da haberi paylaşma, yayma, çoğunluğa genelleme, herkesin paylaşmasını ve yararlanmasını sağlama, herkese pay verme anlamına gelir. Türkçe'de iletişim ya da bununla eşanlamlı olarak kullanılan sözcüklerin hepsi bilginin, haberin, kişinin, nesnenin karşılıklı olarak bir yerden başka bir yere taşınması anlamına gelmektedir (Köknel, 1997:31).

İletişim herkesin bildiği ancak çok az kişinin doyurucu biçimde tanımlayabildiği bir insan etkinliğidir. İletişim yüzyüze konuşmadır, televizyondur, enformasyondur, saç biçimimizdir, edebi eleştiridir (Fiske, 1996:15).

İletişim, bir kişiden diğerine anlamların iletilmesidir. Anlam iletme bir ihtiyaçtan kaynaklanır. Davranışları ortaya çıkaran ihtiyaçlardır. Davranışla ihtiyaç arasındaki söz konusu ilişki nedeniyle, iletişim kurma biçimimizi, içinde bulunduğumuz toplumun değer yargıları belirler (Tutar, 2003:7).

Hoben iletişimi, konuşma ve sözel semboller olarak görmüş, “düşünce ve görüşlerin sözlü olarak karşılıklı alışverişidir” biçiminde tanımlamıştır.

ştn Dökmen ise, iletişimi kısaca; “bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci” olarak tanımlamıştır (Açıl, 2005:29).

1.2. İletişimin nemi

İletişim insan yaşamının tüm etkinlikleri ile ilgilidir. İletişim toplumsal bir olgudur, bireyler ya da gruplar arasında ve anlamların paylaşımını sağlar, temel amacı, insanların evrelerindekiiler üzerinde etkili olmasını sağlamaktır (Zıllıoğlu,1993:21).

İletişimin amacı anlamdır. Kişinin bir başkasına ya da başkalarına gönderecek bir anlamı yoksa, iletişim sürecine de girişmenin bir anlamı ve gerekliliği yoktur. İletişimin oluşması için insanlar arasında ortak bir anlaşma eyleminin olması gerekmektedir (Başaran, 1989:283).

İnsan ister tek başına ister toplumla birlikte yaşasın, amaçlarına iletişim kurarak ulaşabilir. İnsanda iletişim kurma ihtiyaı, çevreyi etkileme isteğinden kaynaklanır. Bu nedenle iletişim, ister bilgiyi yaymak, ister eğitmek, ister eğlendirmek, ya da yalnızca anlatmak için olsun, asıl amaç, bilgi verme ve karşındakini etkilemektir. İletişim her şeyden önce, insanın kendini bir insan olarak gerçekleştirmesi ve sosyal süreçlere girmesi bakımından önemlidir. İletişim sayesinde insanlar zihinlerindeki kavram ve fikirleri açığa vurma, onları paylaşma ve değerlendirme olanağına sahip olurlar (Tutar, 2003:8).

Canlılar içinde ileti alışverişi anlamında iletişim kurma yetisine, becerisine sahip tek tür insan değildir. Ancak, canlılar arasında yalnız insan simge (sembol) yaratma özelliğine sahiptir. Bu özelliği ile başkalarına yalnız duygularını belirtme değil düşünce ve bilgilerini de biriktirip aktarma olanağına sahiptir. Bu özelliği sayesinde iletilerini değişik mekanlara ulaştırabilir. Örneğin doyduğunu belirtmek için “doydum” der ya da elini ağzının hizasına getirir. Güneşi görmeden de resmini çizerek, adını söyleyerek, yazarak güneşle ilgili ileti aktarabilir (Zıllıoğlu,1993:6-7).

Karşı karşıya gelen iki kişi arasındaki ilk etkileşim, iletişim sürecinin önemli bir belirleyicisidir. Bu etkiyi yaratan faktörler, karşılaşan kişinin beden dilinden kullandığı kelimelere ve kişinin taşıdığı bütün aksesuarlardan içinde bulunduğu fizik ortam nesnelere kadar geniş bir dağılım gösterir. İşte bütün bu faktörlerin bileşkesi “algılayan kişinin” değerlerinde bir yer bulur ve o ereve içerisinde yorumlanır. Algılayanın kişisel özellikleri ve toplumsal normları ile

kalıplaşmış olan yargılar, etkileşim verilerine bağlı olarak iletişimin ilk anında bir “karar” veririr ve insan karşısındaki kişiye zihninde bir etiket yapıştırır. Bu karar olumlu veya olumsuz olabilir.

“Duruşundan hiç hoşlanmadım”, “bakışını sevmedim”, “bir görüşte kanım ısındı”, “ilk gördüğümde vuruldum”, “ben onu gördüğüm an işe yaramaz olduğunu anlamıştım”, gibi değerlendirmeler o kişi ile gelişecek iletişimin temelini oluşturur. Yalnız bu kararlarımız her zaman böylesine açık ve bilinçli olmayabilir. Kişi bunları bilinç düzeyine çıkartsa da, çıkartmasa da, ilk algılarımızın oluşturduğu yargının, iletişim biçiminizde ve o kişiye atfettiğimiz değerle önemli bir rol oynadığı bilinir (Baltaş;Baltaş, 2004:164).

Gerçekte iletişim, oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. Bu yüzden duygu ve düşünceler tutarlı bir şekilde aktarılmalıdır (Aydın, 1998:8).

1.3. İletişim Süreci ve Öğeleri

Yaşamın kendisi gibi iletişimde bir süreçtir. Bunun anlamı, iletişimin dinamik bir süreç olduğudur. Sürekli değişir ve bu değişim, kesintisiz biçimde devam eder (Tutar, 2003:10).

Uslu’ya (2005:44) göre ise; iletişim, kişiler arası, toplumlar arası ya da birey ile toplum arasında oluşan bir süreçtir.

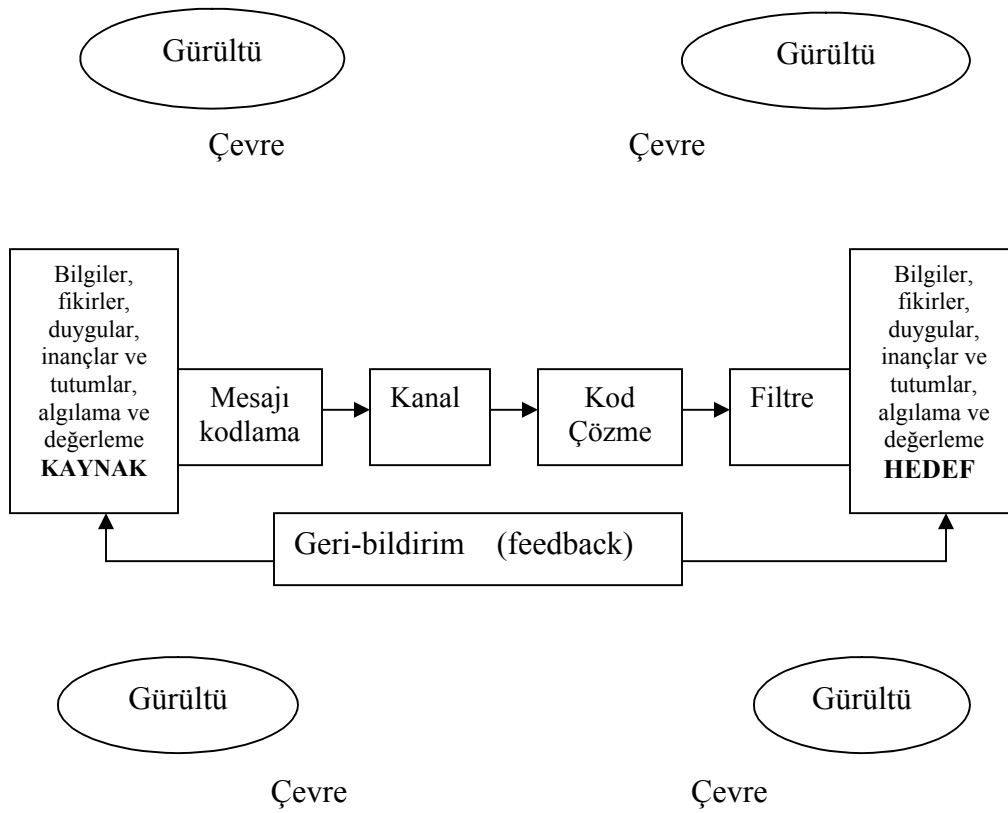
İletişim canlılar birbirini fark ettiği an başlar. Fark etme sürecinde iletişim kurmak için konuşmuş olmak ya da bir takım işaretler göndermek şart değildir. Canlıların birbirlerini fark etmeleri iletişimin başlaması için yeterli bir süreçtir (Açıl, 2005:31).

Karşı karşıya geldiğiniz kişiye hiç cevap vermeseniz de bu suskunluğunuz bile kendi başına bir mesaj oluşturur. İster gözüne bakın, ister bakışlarınızı başka yöne çevirin, hepsi anlamlı birer geri iletimdir. Kısaca bulunduğunuz odayı terk etmenizde dahil olmak üzere, yapacağınız ya da yapmayacağınız her türlü davranış karşısındaki için bir anlam taşıyacağından, bir iletişim süreci oluşması kaçınılmazdır (Cüceloğlu, 1987:147).

Kişiler arası iletişim, fikirlerin, duyguların, olayların ve kanaatlerin bir kimseden diğerine aktarılması olduğundan, böyle bir sürecin oluşmasında rol oynayan temel etkenler Şekil.1’de ortaya konulmuştur (Hellriegel, 1989:180).

En yaygın biçimiyle iletişim, bireyler ya da gruplar arasında olabileceği gibi, bildirisine psikolojik bir anlam yüklediğimiz kaynaklar ile birey arasında da olabilir (Akyıldız, 1996:2).

İletişim, kişiler arasında olabileceği gibi bireyin kendi içinde (İntrapersonel) de olabilir. İntrapersonel iletişimde birey, özgün algılama, değerlendirme ve düzenleme (uyum) bulur (Akyıldız, 1996:3).



Şekil.1: Temel İletişim Süreci (Tutar, 2003:11).

Şekil.1’de de görüldüğü gibi, iletişim ikincil unsurları ile birlikte, yedi unsurdan oluşan bir süreçtir. Bu unsurlar sırasıyla: Gönderici (kaynak), gönderici ve alıcının algılama ve değerlendirme biçimi (kod), mesaj, kanal (iletişim aracı), alıcı veya hedef (mesajın iletilmek istendiği taraf), geri besleme (feed-back), gürültü (mesajın iletilmesini engelleyen her tür bozucu çevresel faktörler) dir.

İletişim birkaç adımdan oluşur. Bu adımlardan biri eksik olursa iletişim kurulamaz. Örneğin; gönderici mesajı yollar ancak alıcı onu anlamaz ise iletişim gerçekleşmez (Clark, 1984:11).

İletişim kurulabilmesi için bazı temel unsurların bulunması gerekir; bunlar iletişim süreci için zorunlu olan unsurlardır (Donnelly ve diğerleri, 1987:417).

İletişim süreci öğeleri aşağıdaki gibidir (Toprakçı, 2002:205-210):

Amaç: Amaç iletişime yön verir ve iletişimin etkisi amacın gerçekleşme oranıyla ölçülür. Amaç, iç ya da dış etkiler sonucu şekillenir. Amaç ne kadar açık ve net olursa, vericinin etkinliği de o oranda sonuç alıcı olur.

Verici: Verici, anlamı içerir. Vericinin yasal ve güvenilir olması gerekir. Bunların yokluğu, iletme işini zorlaştırır.

Alıcı: Verici tarafından iletilen kapsama anlam veren kişi veya kaynağa alıcı denir. Etkili bir iletişimin olabilmesi için kaynak ile alıcının sosyo-kültürel yapısı, bilgi düzeyi, davranış özellikleri ve iletişim becerileri arasında bir dengenin, hatta bir eşitliğin veya benzerliğin olması gerekir.

Kapsam: Kapsam, vericinin alıcıya iletme istediği bilgi, anlam, duygu ya da düşüncedir. Kapsamı anlatan semboller verici ve alıcı tarafından ortak anlam taşıyan, yazı, söz, hareket, işaret, resim ya da sayılar olabilir. Kapsamı iletişim sürecinin amacı şekillendirir.

Kanallar: Kanallar, kapsamın vericiden alıcıya ulaşmak için izlediği yollar ya da örgütte haber akımının devamlı ve düzenli bir biçimde izlediği yollar olarak tanımlanabilir. Bu yollar; aşağı, yukarı ve yatay olmak üzere üç düzeyde söz konusu olduğu zaman etkili bir biçimde iletişimden söz edilebilir.

Araç: Araç, kapsamı alıcının anlayabileceği sembollere çeviren önemli öğedir. Sözlü, yazılı ve mekanik olabilir. Buna göre; sınıftaki resim, bilgisayar, tahta, tepegöz, kalem, kağıt, vb. araçlar bu kategoride kullanılır.

Etki: Etki, alıcının gösterdiği tepki, takındığı tutum ve yaptığı öneri sonucu anlaşılır. Etki kavramı, en geniş anlamıyla, kapsamı alan herhangi bir alıcının tepkisini ifade eder. Bu kavramın iletişim süreci açısından iki yararı vardır.

Birincisi sürecin ne kadar başarılı olduğu hakkında ipucu verir. İkincisi sonuçların bilgisi, gelecek ve ek iletişimleri düzenlemek veya değiştirmek için temel oluşturur.

1.4. İletişim Türleri

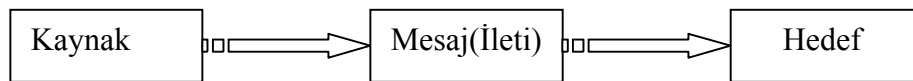
İnsanlar bulundukları ortama ve zamana göre, çeşitli iletişim kodlarını kullanarak iletişimde bulunurlar. Sözlü ve yazılı dil, iletişimde kullanılan kodlardan yalnızca ikisidir. Çatılmış kaşlar, kısık gözler, konuşurken araya konan mesafe, bir karikatür, bir resim başka iletişim kodlarına örnektir. Kısacası, konuşulan ve yazılan dil yanında jestler, mimikler, giyim-kuşam, zaman ve mekan düzenleme ve kullanımları, sanatsal ürünler ileti taşıyan ya da belirleyen diğer iletişim türleridir (Zıllıoğlu, 1993:8).

İletişim, işleyiş yönü bakımından; tek yönlü ve çift yönlü iletişim olmak üzere iki kısma ayrılır.

1.4.1. Tek Yönlü İletişim

Tek yönlü iletişim, mesajın kaynaktan alıcıya, alıcının aktif geribildirimini olmadan yapılır (Harold, 1972:114).

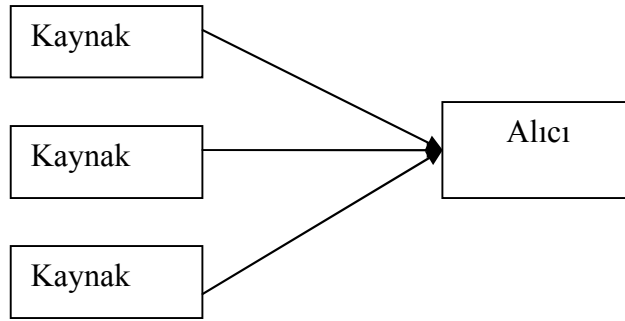
Tek yönlü iletişimde kaynak bir, hedef bir veya daha fazla kişi olabileceği gibi, kaynak çok, hedef bir kişiden oluşabilir. Ancak sık rastlanan tek yönlü iletişim biçimi, kaynağın tek, hedefin birden fazla olmasıdır. Tek yönlü iletişimin diğer bir yönü tek yönlü iletişimde kaynak mesajı gönderdiği zaman, hedeften geri bildirimde bulunması beklenmez. Burada asıl amaç, mesajı hedefe ulaştırmaktır.



Şekil.2: Tek Yönlü İletişim (Kaynak tek alıcı tek) (Tutar, 2003:37).

Şekil.3: Tek Yönlü İletişim (Kaynak tek hedef birden fazla)
(Tutar,2003:37).

Şekil.2 ve Şekil.3’ de görüldüğü gibi iletişimin tek yönlü işleyişinde “bir kaynak bir alıcı” veya “bir kaynak çok alıcı” şeklinde ise bu tür iletişime tek yönlü iletişim denir. Tek yönlü iletişimde esas olan, iletiyi göndermektir. İletinin alıcı tarafından nasıl algılandığı konusuyla ilgilenmez. Tek yönlü iletişim “iletişimden” çok, bir “enformasyon” aktarımıdır (Tutar, 2002:36).



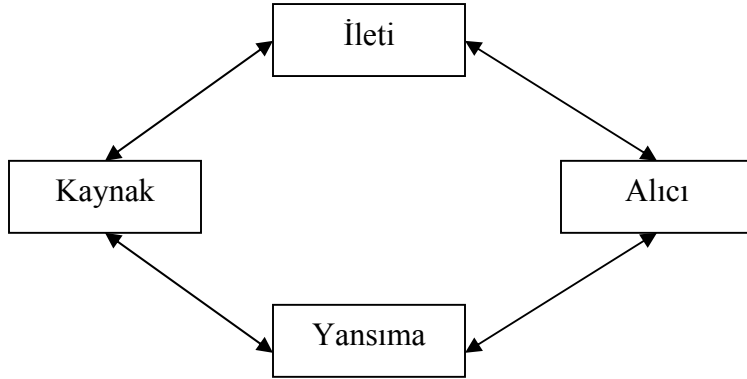
Şekil.4: Tek Yönlü İletişim (Kaynak birden fazla hedef tek)
(Tutar, 2003:35).

Şekil.3’de de görüldüğü gibi, yukarıdan aşağıya iletişimde genellikle kaynak tek, hedef birden fazla ve Şekil.4 ’de de görüldüğü gibi, aşağıdan yukarıya iletişimde hedef tek, kaynak birden fazladır.

1.4.2. Çift Yönlü İletişim

İki yönlü iletişim göndericinin mesajına, alıcıdan geri bildirim aldığı anda meydana gelen iletişimdir. İki yönlü iletişimde gönderici ve alıcılar karşılıklı etkileşim içersindedirler (Harold, 1972:117).

Enformasyonlar bazen iletişime dönüşür, bazen de dönüşmez. Örneğin bir evin penceresindeki “kiralık” ilanını yalnızca okuyup geçersiniz, bu uyarıcı sizin için bir enformasyon olarak kalır. Ev sahibiyle bu kiralık ev hakkında yüz yüze ya da telefonla konuşmanız durumunda ise iletişim ortaya çıkar (Kaya, 1991:107).



Şekil.5: Karşılıklı Etkileşimin Olduğu İki Yönlü İletişim
2003:39).

(Tutar,

Şekil.5’de de görüldüğü gibi iki yönlü iletişimde, iletişimde bulunan kişiler görüşlerini açıklama fırsatı bulurlar ve birbirleriyle sürekli etkileşim halindedirler.

Tablo.1: Tek Yönlü İletişim İle İki Yönlü İletişim Arasındaki Farklar
2003:39).

(Tutar,

Tek Yönlü İletişim	Çift Yönlü İletişim
Daha çabuk ilerler.	Daha yavaş ilerler.
İletişimin doğruluğunda her zaman emin olunmaz.	Daha doğru iletişim kurulur.
Alıcı kendinden her zaman emin değildir.	Alıcı kendinden emindir ve güven duygusu içindedir.
Alıcı mesajı her zaman doğru yargılayamaz.	Alıcı mesajı daha doğru yargılama imkanına sahiptir.
Gürültü ve diğer dış faktörlerden uzaktır.	Gürültü ve diğer dış faktörlerin etkisi altındadır.
Çok fazla demokratik bir iletişim biçimi değildir.	Daha demokratik bir iletişim biçimidir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi tek yönlü iletişim, tek başına kullanıldığı sürece, çoğu kez etkisiz ve yetersiz kalmasına karşın, çift yönlü iletişim teknik açıdan daha etkin bir iletişimdir.

1.4.3. Sözlü İletişim

İnsanlar arası sözsüz iletişimle başlayan ilişki, ya konuşmayla sürdürülür ya da iletişimin bozulması, kopmasıyla son bulur. İnsan konuşa konuşa acısını, kederini ya da sevincini, neşesini, tüm duygularını karşısındakine aktarır; geçmiş, şimdiki durumu ve geleceğiyle kişiliğini ortaya koyar, düşünceleriyle dünya görüşünü yansıtır, kısaca kendini anlatır (Köknel, 1997:84).

Sözel iletişimin en önemli ögesi dildir. Bu yüzden açık ve anlaşılır bir üslupla konuşulmalı, konunun durumuna uygun uygulamalarda bulunulmalıdır (Aydın, 1998:8).

Sözel iletişimin en belirgin niteliği iletişimde bulunan birimleri karşılıklı konumda buluşturmasıdır. Genel olarak iki farklı iletişimsel buluşma biçimi söz konusudur (Bıçakçı, 1998:40-41):

Yüzyüze İletişim: Aynı mekanı paylaşan kaynak ve hedef birimlere özgü iletişim biçimidir.

Teknolojik Araçlarla İletişim: Bu tür araçlardan en çok bilineni telefondur. Telekomünikasyon alanındaki gelişmeler görüntülü telefon ve telekonferans gibi etkileşimli yeni iletişim olanaklarını da sunmaktadır

1.4.4. Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişim, insanların çeşitli iç ve dış uyarıcılara karşı dil ve sözle ifade edemediği durumlarda, bazı vücut hareketleri ortaya koydukları birer tepki şeklidir (Hellriegel ve diğerleri, 1989:192).

Konuşmak bir iletişim biçimidir ama, bir iletişim için yeterli tek unsur değildir. Şayet öyle olsaydı insanların ne söylediğinden çok nasıl söylediğine önem vermezdik. Ellerini yumruk yapmış, dişlerini sıkan bir insanın size sevdiğini söylemesine ne kadar inanırdınız (<http://www.vucutdili.com/>).

Kişiler arası iletişimde sözsüz iletişimin önemli işlevleri vardır. Bu işlevleri iki ana gruba ayırabiliriz. Bunlardan birincisi, sözsüz iletişim yoluyla bir takım anlamlar iletilebilir. Örneğin başımızı sallayarak bir görüşü onayladığımızı, dostumuzun elini tutarak onu sevdiğimizi ifade edebiliriz. Sözsüz iletişimin ikinci işlevi ise, sözlü iletişimi desteklemesi onun akılcılığına katkıda bulunmasıdır. Konuşan kişi yüzünü ve bedenini kullanarak sözlü anlatımı destekler. Dinleyen ise, sergilediği yüz ve beden ifadeleri ile konuşana geri bildirim verir. Bu sırada konuşan kişi, karşısındakinin söylediklerini anlayıp anlamadığını ya da sıkılıp sıkılmadığını onun davranışlarına bakarak tahmin etmeye çalışır (Dökmen, 1994:27).

İletişim süreci, konuşulan veya yazılan semboller şeklinde kodlanmış bulunan bilgi, fikir ve duygunun dil aracılığıyla ifade edilmesi olduğu kadar, genel olarak vücudun konumu ve görünümü, giyilen kıyafetin etkisi ile bazı vücut hareketleri tarzında sözsüz bir anlatım olarak da gerçekleşir (Eroğlu, 1996:209).

Sözlü iletişimde konuşma en önemli yeri tutarken, sözsüz iletişimde ise yüz anlamları, göz hareketleri, bedenin duruşu, giyimi, sesinin özelliklerini içeren beden dili önemli yer tutar (Usluata, 1995:54).

Günlük yaşamda gerçekleştirilen, başvuru simgeler kodlar içinde sözsüz olanlar anlam yaratma ve paylaşmada çoğu kez bilincinde olmaksızın ama kaçınılmaz olarak sürekli kullanılır (Zılhoğlu, 1996:178).

Sözsüz iletişimde ileti hareketlerden oluşur. Bütün canlılar, doğal ve evrensel olarak, kalıtım ve soya çekimle gelen “alan davranışı” gösterirler. Bu, yaşamı sürdürme, korunma içgüdüsünden ya da dürtüsünden kaynaklanır. İnsan bulduğu her yerde evde, işte, gezmede, eğlencede, konserde, maçta, tiyatrodan taşıma araçlarında kişisel alan elde etmek, bu alanı korumak, kollamak, savunmak çabası içinde davranır (Köknel, 1997:51).

Sözsüz iletişim sözlü iletişimi kapsamaz ancak, sözlü iletişimde sözsüz iletişimin bir unsuru olan beden dili, sürekli kullanılır ve ikisinin anlamlı bir biçimde kullanılması, sözlü iletişimin etkinliğini artırır. Duyguların aktarılması, ya sözlerle ya da tutumlarla olur.

1.4.5. Simgesel İletişim

Özvarlıksal anlamının dışında farklı bağlamlarda, farklı anlamlar taşıyan göstergelerle yapılan iletişim türüdür. Gösterge, gösteren ve gösterilen olarak adlandırılan iki temel öğeden

oluşur. Gösteren, göstergenin fiziksel yada biçimsel gerçekliğidir. Gösterilen, göstergenin zihinsel boyutudur. Aynı göstergeler farklı toplumlarda farklı anlamlara da gönderme yapabilirler. Örneğin, genelde erkeğe özgü bir aksesuar olan kravat, gösteren yanıyla gömlek üstüne takılan bir kumaş ya da deri ürünüdür. Kapitalist kültürde erkek modasının bir parçası olan kravat, boyun bağı olma işlevinin dışında bir saygınlık ve ciddiye göstergesidir (Bıçakçı, 1998:35-36).

1.4.6. Sanatsal İletişim

Entellektüel yeti ve birikimin sonucu üretilmiş yapıtlar aracılığıyla sanatçı ile sanat izleyicisinin kurduğu iletişim türüdür. Sinema, tiyatro, müzik, yayın, plastik sanatlar vb. etkinlikler bireylerle gerek bilişsel, gerekse duygusal bağlamda ilişki kurarlar. Sanat ürünleri çoğalabildikleri oranda kitleselleşirler. Sanatçı ve sanat ürünü, kitle kültürünün bir parçası olduğunda değer görür.

İletişim araçlarıyla yaygınlaşan yeni kitlesel sanat biçimleri (kovboy filmleri, polisiye ve aşk dizileri, pop müzik, haberler, söyleşi programları, belgeseller), medyatik iletişimin alanına girmektedirler (Bıçakçı, 1998:44-45).

1.4.7. Medyatik İletişim

Sözlük anlamıyla “medya” teriminin karşılığı, “araçlardır”. Ne var ki “medya”, toplumsal yaşamdaki etkin konumuyla salt teknolojik bir donanımı değil, ekonomik, siyasal ve kültürel gücü de çağrıştırmaktadır. Medyatik iletişimde, gazete, dergi ve benzeri basılı araçlar ile radyo, televizyon gibi görsel işitsel araçlar kitlesel özelliğiyle öne çıkmaktadır. Kısa sürede geniş kitlelere ulaşabilme olanağına sahip olan televizyon, en etkili iletişim aracıdır (Bıçakçı, 1998:46).

1.5. Sınıf Yönetimi

Bu bölümde araştırmanın ana konusu olan eğitim kavramının bir parçası olan sınıf yönetimi, sınıf yönetiminin eğitim açısından önemi, öğelerinin neler olduğu, sınıf yönetimi yaklaşımlarından ve tabi ki sınıf içi iletişimden bahsedilmiştir. Sınıf içi iletişimin nasıl gerçekleştiğinden, bu süreç aşamasında iletişimi kolaylaştıran ve zorlaştıran etkenlerden ve sınıf içi iletişim de öğretmenin yerinin ne olduğuna değinilmiştir.

1.5.1. Sınıf Yönetiminin Tanımı ve Önemi

Sınıf yönetimi, kaynakları örgütleme, çevreyi etkili bir biçimde düzenleme, öğrenci gelişimini gözleme, ortaya çıkabilecek sorunları önceden tahmin edebilme gibi unsurları içeren sınıftaki hayatın bir orkestra gibi yönetilmesidir. Sınıf yönetimi bir öğretim sistemi olmayıp, modern sınıfın kaçınılmaz çeşitliliğini, karmaşıklığını eşgüdümleyen sistematik bir sistemdir (Terzi;Gürsoy, 2002:199).

Başka bir tanıma göre ise; etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayacak şekilde, sınıf etkinliklerinin öğrencilerle birlikte, öğrenciler için yönetilmesi olarak tanımlanabilir. Etkili bir sınıf yönetimi, öğrencileri her türlü fiziksel saldırıdan, sağlıksız çevre koşullarından ve psikolojik açıdan kötü olan bütün davranışlardan korumalıdır (Balay, 2003:18).

Kaloç'a (2005:38) göre ise, sınıf yaşamın bir orkestra gibi yönetilmesi, içinde öğrenmenin gerçekleştiği bir çevrenin oluşturulması için gerekli olanak ve süreçlerin, öğrenme düzeninin, ortamın, kuralların sağlanması ve sürdürülmesidir. Etkili bir sınıf yönetimi olmaksızın sınıf ortamında öğrenciye kazandırılmak istenen davranış biçimlerinin istenen şekilde gerçekleşebileceğini söylemek zordur.

Etkili bir sınıf yönetiminin olabilmesi için aşağıdaki sıralanan özelliklerin olması gerekir. Bunlar (Gürsel ve diğerleri, 2004:75-76):

1. Okullarda yeni dönem açılışının düzenli ve disiplinli bir şekilde, her şeyin eksiksiz olması,
2. Öğrenci davranışlarını ve bu davranışları etkileyen etmenlerin belirlenip üzerinde durulması,
3. Sınıf ortamının ve grup etkileşiminin çok iyi düzeyde düzenlenmesi,
4. Sınıfta öğretmen-öğrenci iletişiminin iyi düzeyde sağlanmış olması,
5. Öğrencilerde yüksek düzeyde motivasyonun olması,
6. Sınıfta öğrenciler için fiziksel ortamın iyi düzeyde düzenlenmesi,
7. Sınıf yönetimi ile ilgili disiplin kurallarının herkesçe kabul edilen kurallar olması ve bunun uygulanması,
8. Sınıfta öğretim yöntem ve tekniklerini etkili kullanmak için yapılması gerekenler iyi belirlenmeli,
9. Sınıf etkinlikleri için etkili zaman yönetiminin belirlenmesi,

10. Özel eğitime muhtaç çocuklara etkili bir sınıf yönetimi sağlanması için onların ihtiyaçlarının tam karşılanması amacıyla gerekli önlemler alınmalı,
11. Sınıfta etkili yönetime yönelik sistemli destek sadece öğretmene bırakılmamalı, öğrencilerin de aktif olarak bunlara katılması,
12. Sınıfta kaynaklar etkili bir şekilde kullanılmalı,
13. Öğretmen öğrenciler sınıf yönetimi ile ilgili görev ve sorumluluğunu çok iyi bilmeli,
14. Öğretmenler sınıftaki düzen bozucu eylemleri, göz mimiği, jest vb. hareketlerle çok alt düzeyde davranarak giderebilmelidir (Özçelik, 1997:4).

1.5.2. Sınıf Yönetiminin Değişkenleri

Sınıf yönetiminin değişkenlerini öğretmen, öğrenci, okul programı, eğitim ortamı, eğitim yönetimi, aile ve çevre olarak sıralayabiliriz. Ancak bu değişkenler içerisinde en stratejik olanı öğretmenlerdir.

1.5.2.1. Okul

İnsanın kültürel ve sosyal boyutunun geliştiği, daha doğrusu planlı ve programlı bir biçimde geliştirildiği önemli alanlardan biri de şüphesiz okuldur. Okul; çocuğun ötekilerle en yoğun bir şekilde etkileşime girdiği, yeni davranışlar kazandığı, davranışlarını değiştirdiği bir eğitim ortamıdır (Topbaş, 2004:12).

Okulda yer alan grupların ortak ilgi ve paylaşımları olabileceği gibi, birbiriyle çelişen, çatışan tutum ve değerlerinin de olabileceği kabul edilmektedir. Okul yönetiminde rol oynayan iç öğeler, okulu meydana getiren ve onun yapısında yer alan öğelerdir. Yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve diğer personel bunlar arasındadır (Bursalıoğlu, 1987:65).

Okul denilen örgütün eğitim sistemindeki yeri ve önemi, okulun eğitim yönetimini meydana getiren bir kuruluş oluşu, sistemin en önemli parçası bulunuşu ve eğitimi değerlendirebilme araçlarının başında gelişidir. Eğitim sistemi içinde okulların temel işlevi öğrencilerine istenilen davranışları kazandırmak ve bunun için çevreyi gerekli biçimde düzenlemektir (Küçükahmet, 2004:5)

1.5.2.2. Aile

Sosyoloji aileyi en küçük toplumsal kurum olarak kabul etmektedir. İnsanın sosyal ve kültürel boyutunun temelleri burada atılır. Bu çerçevede aile toplumsal alan için değer üreten bir birim olarak kabul edilir (Topbaş, 2004:13).

Okul-aile ilişkilerindeki başarı ve başarısızlık öğrencinin eğitimine de yansımaktadır. Dolayısıyla aile ile ilişkiler büyük bir dikkat içinde sürdürülmelidir. Öğretmenin sabırlı, anlayışlı, duyarlı ve adil oluşu ailenin en önde gelen beklentileridir.

Aile ile okul yöneticilerinin ilişkilerine gelince, bu ilişkilerde başarılı olmak isteyen yöneticinin aile ile öğretmen arasındaki ilişkileri iyi izlemesi gerekir. Ailenin okul yöneticisinden beklentilerinin başında iyi ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi gelmektedir (Küçükahmet, 2004:7).

1.5.2.3. Çevre

Toplumsal bir kurum olan okul, belli bir toplumsal çevrede faaliyetlerini sürdürür. Okul, toplumdaki bireylerin eğitilmesi işlevini üstlendiği için, bir çok toplumsal kurum ve gruplar gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgilenir ve bu faaliyetleri denetler. Okulla yakından ilişki içinde bulunan bu grup ve kurumlar, okulun çevresini oluşturur.

Okul yöneticisi ve öğretmen çevreyle yakın ilişki içinde olmalıdır. Okul çevre ilişkilerinin olumlu olduğu durumlarda, toplumsal kurum ve gruplar, okul için gerekli olan maddi ve maddi olmayan kaynakların sağlanmasında istekli olurlar.

Çevrede yer alan ekonomik, siyasal, mesleksi ve kültürel (dernek, sendika, oda, baro, federasyon, kulüp) kuruluşlar baskı grupları olarak okul yönetimi üzerinde etkilidirler. Okulun bu kuruluşlarla iletişim kurması, onların gücünü okula katkı açısından kullanması gerekir. Yine çevredeki spor alanları, fabrikalar, işletmeler, tarihi eserler ve müzelerde okulun eğitim-öğretim faaliyetlerine önemli katkıda bulunan yerlerdir. Okulun bu tür imkanlardan yararlanması beklenir (Küçükahmet, 2004:8).

1.5.3. Sınıf Yönetimi Yaklaşımları

Toplumsal gelişmelere koşut olarak eğitim alanında gözlenen değişimler doğrultusunda sınıf yönetimi alanında değişik yaklaşımların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu yaklaşımlar aşağıda verilmiştir (Terzi;Gürsoy, 2002:199-201):

1.5.3.1. Geleneksel Yaklaşım

Öğretmenin daha önceden belirlediği sınıf kurallarına öğrencilerin sorgulamadan uymaları beklenir. Öğretmenin sınıf içinde odaklandığı konu isteklerinin öğrenciler tarafından nasıl yerine getirileceğidir. Bu yaklaşımda öğretmenin görevi bilgi aktarmaktır.

1.5.3.2. Tepkisel Yaklaşım

Amacı, istenmeyen durum veya davranışın değiştirilmesidir. Bunun için sınıfta istenmeyen bir davranış söz konusu olduğunda tepki verilmesi söz konusudur. Yönetim becerisi iyi olmayan öğretmenlerce kullanılır.

1.5.3.3. Önlemsel Yaklaşım

Öğretmenin sınıfta ortaya çıkabilecek istenmeyen durum ve davranışları önceden kestirerek önlemler almasını içerir. Bu yaklaşım sınıf etkinliklerini bir “kültürel sosyalleşme süreci” olarak ele alır. Sınıfta yanlış davranışa olanak vermeyen bir sosyal sistem oluşturmaya çalışır.

1.5.3.4. Bütünsel Yaklaşım

Sınıf yönetimi yaklaşımları içinde sistem yaklaşımı olarak da adlandırılabilen bütünsel yaklaşımda sınıf yönetiminde yerine göre tüm yaklaşımların kullanılması söz konusudur. Okulun sahip olduğu ve olabileceği kaynakların eğitsel amaçlar için kullanımı, eğitim yönetiminin kalitesine bağlıdır.

Geleneksel eğitim yaklaşımlarının terk edildiği ve öğrenci merkezli öğretim yaklaşımının benimsendiği günümüz eğitim anlayışında öğretim davranışlarının temel özellikleri Tablo.2’de verilmiştir.

Tablo.2: Öğretim Davranışlarının Özellikleri (Terzi;Gürsoy, 2002:199).

Geleneksel Yaklaşımlar	İlerici Yaklaşımlar
Öğrenci pasif, Öğrencinin program planlamasında söz hakkı yok, Öğretmen bilginin dağıtıcısıdır, Ayrımlaştırılmış konular, Dışsal ödüllendirme ve dış motivasyon, Düzenli ve çok sınav, Yarışma teşvik edilir, Öğretim sınıf temelli oluşturulmuştur, Yaratıcılığa az vurgu.	Öğrenci aktif, Öğrenci programın planlanmasında, söz sahibi, Öğretmen eğitsel deneyimlerde bir rehber, Birleştirilmiş konular, Dışsal ödüller ve cezalar gerekli değildir, İçsel motivasyon, Az sınav, İşbirliği içinde grup çalışması teşvik edilir, Öğretim sınıf temelli değildir, Yaratıcı vurgu.

Tablo 2’de de görüldüğü gibi çağdaş okulda, eğitim programı ve öğrenme; öğrenci merkezli düzenlenmiş olup “okullar öğrenciler içindir felsefesi” benimsenmiştir.

1.6. Sınıf İçi İletişim

Öğrenciler ve öğretmenler arasındaki iletişim, son 30 yıldır bir çok bilim dalında yapılan araştırmalarla oldukça dikkat çekmeye başladı. Bu konuyla ilgili Cathcart ve Olsen (1976), Young ve Fitzgerald (1982), Allwright (1986), Ruetin (1986), De Carrico ve Nattinger (1988), Murphy (1992) ve Gutierrez-Clellen (1993)’in eserlerinde oldukça çok eleştiri, görüş ve edebiyat vardır. Her çalışmanın kendi çevresi ve örneği vardır. Mesela, Allright sınıftaki öğrenimi güçleştirmenin yollarını bulmuştur. Murphy sınıf içinde kullanılan değişik yöntemleri çalışmıştır (Khuwaileh, 1998).

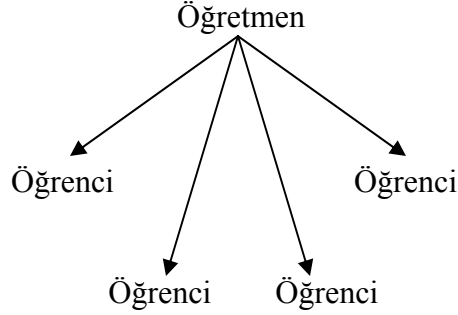
Etkili sınıf yönetiminde en önemli kurallardan biriside etkili iletişimdir. Etkili bir iletişimin sonucunda (Gürsel ve diğerleri, 2004:90):

1. Öğrencilerin iyi tanınması,
2. Olanakların belirlenmesi,
3. Sorunların ve onların seviyelerinin belirlenmesi,
4. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin belirlenmesi,
5. Bilgi akışının yüksek düzeyde sağlanması,

6. Öğrencilerde olumlu davranışların kazanılması sağlanmalıdır.

1.6.1. Sınıfta İletişim Sürecinin İşleyişi

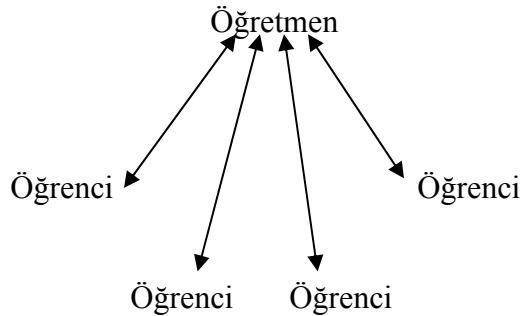
Sınıf içi etkileşim, her yönüyle öğretmen-öğrenci ilişkilerini, sınıf içi iletişimi, öğretim yöntem, teknik ve araçların kullanılmasını, öğretmen ve öğrencilerin çok boyutlu özelliklerini ve davranışlarını içermektedir. Sınıf içi iletişimin başarılı olması öğretmen-öğrenci etkileşiminin yönüne bağlıdır. Bu etkileşimin yönü Lingren'e göre dört şekilde gerçekleşmektedir



Şekil.6: Öğretmen Öğrenci İletişiminde En Az Etkili Etkileşim Şekli (Üre, 2003:142).

Şekil.6'da görüldüğü gibi en az etkili iletişimde sınıfta, öğretmen-öğrenci arasında tek yönlü iletim gerçekleşir.

Öğretmenin bilgiyi ve doğruyu kendi tekelinde görmesi tek yönlü iletme yol açar. Öğretmenin konuşma hakkının kontrolünü elinde bulundurması, öğrencinin ne zaman ve hangi konuda katılması gerektiğine karar vermesi ve tartışma konularını kendisinin seçmesi öğrenci katılımını azaltmaktadır. Sınıfta öğretmen daha çok sunucu konumundadır. Böyle bir sınıf ortamında öğrenciler tepkilerini ya sessiz kalarak ya da gürültü yaparak ortaya koymaktadır.

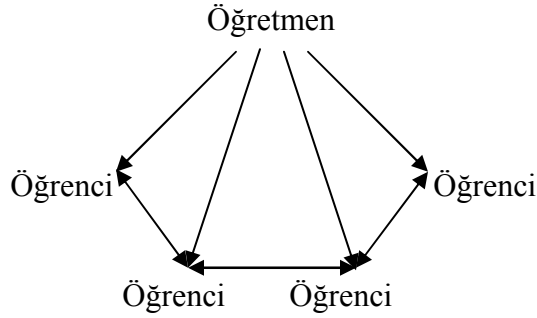


Şekli.7: Öğretmen Öğrenci İletişiminde Çok Etkili Etkileşim Şekli (Üre, 2003:143).

(Üre,

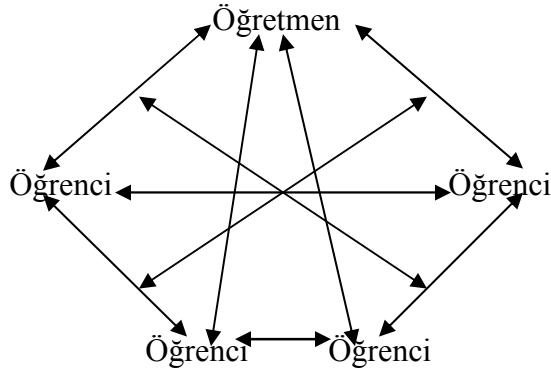
Şekil.7’de görüldüğü gibi çok etkili iletişimde sınıfta öğretmen-öğrenci arasında çift yönlü iletişim gerçekleşir.

Çift yönlü iletişim eğitim sürecinde çok önemlidir. Sınıf içindeki öğrenci öğretmen etkileşimi ve yüz yüze ilişkiler çift yönlü iletişimin kurulmasını sağlar.



Şekil.8: Öğretmen Öğrenci İletişiminde Çok Etkili Etkileşim Şekli
(Üre, 2003:143).

Şekil.8’de görüldüğü gibi çok etkili iletişimde öğretmen çift yönlü iletişimi korur ve öğrenciler arasında iletişime izin verir.



Şekil.9: Öğretmen Öğrenci İletişiminde En Çok Etkili Etkileşim Şekli (Üre, 2003:144).

Şekil.9’da da görüldüğü gibi en çok etkili iletişimde öğretmen grupta tüm üyeleri çift yönlü iletişime teşvik eder.

1.6.2. Sınıfta Etkili İletişim Sağlamanın Yolları

Öğrenme iletişim işlemi sırasında alıcıda davranış değişikliği oluşmasıdır; iletişim işleminin, alıcının beyinde geçen bir parçasıdır. Bu nedenle, öğrenmenin iletişiminden ayrı olarak düşünülmesi olanaksızdır. Öyle ise öğrenme, iyi bir iletişimin ürünüdür (Özen, 2001:102).

1.6.2.1. Sınıf içi İletişimi Kolaylaştıran Etkenler

Sınıf içi etkileşim sürecinde öğretmen-öğrenci ilişkileri incelendiğinde her sınıfın öğrenmeyi olumlu ve olumsuz yönde etkileyeceği bir atmosferi, iklimi bulunmaktadır (Küçükahmet, 2004:207).

1.6.2.1.1. Edilgen Dinleme (Sessizlik)

Sessizlik yani pasif dinleme, kabul edilmiş olmayı simgeleyen sözsüz bir mesajdır. Diğer bir kişiyi dinlemek, o bireye saygı gösterildiğini iletir ve sağlam bir ilişki kurulmasında yardımcı olur.

Bu yöntem öğrenciyi konuşmaya başladıktan sonra devam etmesi için yüreklendirir, ancak ikili iletişimin gereksinimini karşılamaz. Sessizlik öğrencinin “sözünü kesmez”, ancak öğrenci, öğretmenin kendisini dinleyip dinlemediğini bilmez. Sessizlik, sıcaklık ve eş duyumu iletmez. Baş öne doğru sallamak, gülümsemek, kaşını çatmak vb. davranışlar uygun zamanda yapılırsa, anlatanı gerçekten duyduğunun mesajını verirler.

1.6.2.1.2. Etkin Dinleme (Geri İleti)

Etkin dinleme (katılımlı dinleme) dinleyenin anlatanı yalnız duyduğunu değil, aynı zamanda doğru olarak anladığını da gösterir. Bu yüzden bu yöntem en sağlıklı iletişim yöntemi olarak kabul edilmektedir. Konuşan bireyin söylediği sözleri açarak, tekrar etmekten ibaret olan etkin katılımlı dinleme, insanlar arasında yalın, daha anlamlı bir ilişkinin gelişmesine fırsat verir.

1.6.2.1.3. Empatik Dinleme

İnsanların çoğu anlatmaktan ziyade anlaşılma ister. Başkası konuşurken onları anlamaktan ziyade söylediklerine nasıl cevap vereceğini düşünür. Empatik dinleme kişiyi anlamak amacıyla kullanılan dinlemedir. Aktif dinleme, kişiyi kullanmak amacı ile kullanırsa sadece bir teknik olur ve olumlu sonuç alınmaz. Empatik dinleme kişiyi dinlemeyi

birinci sıraya koyar. Karşısındakinin yaşantısı ve gözüyle olaylara bakmak dünyayı onun gözüyle görmek; işte empati budur (Özen, 2001:101-102).

1.6.2.2. Sınıf İçi İletişimi Zorlaştıran Etkenler

İletişim engelleri, bir mesajın verilmesini ve alınmasını olumsuz yönde etkileyen tüm faktörlerdir. Bu engellerin üstesinden gelmek için varolan engelleri analiz etmek gerekmektedir. Bu analiz (Küçükahmet, 2004:214):

- Engellerin ne zaman varolduğunu,
- Bu engellerin neler olduğunu,
- Kaynağını nasıl etkilediğini,
- Alıcıyı nasıl etkilediğini anlamaya yardımcı olacaktır.

Sınıf İçinde öğrenci ile öğretmen arasında veya öğrenciler arasında meydana gelen iletişim eksikliği çatışmanın oluşmasına neden olabilmektedir. İnsanların birbirlerini yanlış anlamaları bir çok fikir tartışmasını beraberinde getirmekte ve anlaşmazlıklara neden olmaktadır (Kaloç, 2005:40).

Sınıfta iletişim engeli oluşturan faktörler, şunlardır (Üre, 2003:144-145):

Öğretmen veya öğrencinin;

- İletişime girme amacını tam olarak algılayamaması,
- Bedensel ya da psikolojik bir özre sahip olması,
- Barınma, beslenme ihtiyaçlarını yeterince karşılayamaması,
- Birbirine güvenmeme,
- Ortak yaşantı alanlarının az olması.

Kaynak olarak öğretmenin;

- Öğrencileri iyi tanımaması,
- Alanında yeterli bilgi birikimine sahip olmaması,
- Öğrenciler tarafından inanılır, güvenilir ve çekici bulunmaması,

- Derse hazırlıksız girmesi,
- Mesajları, bol sözcükler kullanarak sürekli anlatıma dayalı bir biçimde sunmaya kalkışması,
- Öğrencileri derse katacak, çekecek yöntem ve teknikleri kullanamaması.

Alıcı olarak öğrencinin;

- Sınıfta bulunma amacının farkında olmaması,
- Sık sık hayaller kurup kendisini bilerek dersin dışına itmesi,
- İşlenen konularda kendisi için kullanabileceği bir çıkar, bir zenginlik görmemesi,
- Öğretmenin mesajlarına tepkiler verme sorumluluğundan kaçması.

Öğretmen-öğrenci ortamı olan sınıfın;

- Oturma yerleri ve oturma düzeninin rahatsızlık vermesi,
- Havasız, pis, rutubetli, ışıksız, soğuk ya da aşırı sıcak olması.

Araç, gereçlerin;

- Öğrenci düzeyine uygun olmaması,
- Yeterli sayıda ya da hiç bulunmaması.

Öğretmen sınıf ortamında sağlıklı bir etkileşim kurabilmesi için iyi bir iletişim ortamı ve sıcak bir sınıf iklimi oluşturmalıdır. Öğretmen kabul edilmezliğin dili olarak ifade edilen iletişim engellerinde kaçınılmalıdır. Bu iletişim engellerinden bazıları şunlardır (Terzi;Gürsoy, 2002:204):

- Uyarmak, gözdağı verme (eğer sıraya girmezseniz sizi bütün gün ayakta tutarım).
- Nutuk çekmek (ben sizin yaşıңызdayken.....).
- Eleştirmek, suçlamak (bu sınıfta hep sen sorun çıkarıyorsun).
- Ad takmak, alay etmek (insan gibi davranın).

- Sınamak, sorguya çekmek, çapraz sorgulamak (ben sana bu ödevi ne zaman verdim, kaç gündür ne yapıyorsun?).
- Mantık yürütmek (kitaplar karalanmak için değil okunmak içindir).
- Ahlak dersi vermek (doğruyu yanlıştan ayırt edebilmelisin artık).

1.6.3. Sınıf İçi İletişimde Öğretmenin Yeri Ve Önemi

Değişim ve gelişimin yoğun olarak yaşandığı çağımızda, değişen ve gelişen koşullara paralel olarak eğitim kurumlarının işlevlerinde ve öğretmenin rolünde farklılıklar meydana gelmiştir (Onural, 2006:29).

İletişim birden çok birey arasında gerçekleşir. Okulda ast-üst ilişkilerinde kişilerin ortaya koydukları eylemlerin tümünü iletişim kavramı ile açıklamak mümkündür. İletişim yoluyla okulda çalışanlar, algılarını, isteklerini, duygu ve değerlerinin, tutumlarını ve gereksinimlerini belirtip ortaya koyabilirler (Can, 1992:21).

Öğretmen, eğitim hizmetinin üretiminde temel ögedir. Öğretmen öğrencileriyle beraber eğitim hizmeti ve bilgi-düşünce üretir. Eğitim hizmetinin üretiminde “öğretmen olmazsa olmaz” (Başaran, 1993:109).

Etkili bir öğretmende bulunması gereken özellikleri dört grupta toplayabiliriz (Orhaner, 2003: 20):

1. Öğretmen, bilgili olmalıdır.
2. Öğretmen, belli kişisel özelliklere sahip olmalıdır.
3. Öğretmen, mesleki beceriye sahip olmalıdır.
4. Öğretmen, mesleki yeterliliğe sahip olmalıdır.

Öğrencilerin öğrenmeye hazır olup olmadıklarını, kendilerine öğretilmek istenilenleri doğru ve yeterli olarak algılayıp algılamadıklarını belirlemek öğretmenin görevidir. İletişimde bulunmaksızın bu görevi gerçekleştirmesi mümkün değildir (Üre, 2003:131).

Öğretmen sınıf içi etkinlik durumuna göre öğrencilerin uygun davranış gösterebilmelerini sağlayacak ortamlar oluşturması gerekir. Bunun için hem fiziksel anlamda (sınıf düzenlemesinin

uygun bir şekilde yapılması) hem de psikolojik anlamda (olumlu davranışların takdir edilmesi etkili bir ödüllendirme vb.) öğrencileri olumlu davranış göstermeye teşvik edecek çalışmalara yer verilmelidir (Terzi;Gürsoy, 2002:201).

Öğretmenin sınıfın ne zaman neresinde bulunacağı, amaçlarına ve etkinliğin türüne göre değişir. Öğretmen, yerini belirlemede, sınıfın tümünü görebilmeyi, öğrenci davranışları ve öğretim faaliyetlerini dikkate alarak tespit etmelidir. Sınıfın tümünü görebilmek için, araçları, mesela, tahtayı kullanırken bile arkasını dönmemeye çalışmalıdır. Araçları önceden hazırlamak, tahtaya yazılacakları önceden veya yan dönerek yazmak, yüz yüze dönerek kullanılabilecek araçları seçmek veya araçları bu şekilde yerleştirmek, alternatif davranışlar olarak düşünülebilir (Üre, 2003:155).

Öğretmenler iletişime açık olmak zorundadırlar. Etkili iletişim davranışında bulunmak isteyen öğretmen, öğrencilerin davranışlarını kestirebilmeli ve kendi davranışlarının da farkında olmalıdır. Sözlü ifade ile jest ve mimikleri, mesajları iletmede önemli rol oynar. Bu sebeple günlük yaşamda, öğretmenler sınıflarda şu üç sorunun cevabı üzerinde durmalıdırlar:

1. Öğretmen vücudu vasıtasıyla konumunu öğrencilerine nasıl hissettirebilir?
2. Sınıfta çevresi ile etkileşim ve iletişimi nasıl olmalıdır?
3. Öğrenme-öğretme sürecinde jest ve mimiklerini nasıl kullanmalıdır?

Öğretmenin sınıf içi konumu, iletişim sürecini etkileyen önemli etkenlerden biridir. Sınıf içinde bilgisinin dışında görünüm ve davranışlarıyla da otoritenin kaynağı olmalıdır. Duruşu, bakışı, hareketleri bu otoriteyi yansıtmalıdır (Çalışkan;Yeşil, 2005).

Öğretmenin iletişim becerisine sahip olma derecesi öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkilerin niteliğinde ve öğretimin etkililiğinde önemli bir role sahiptir. Haskins'e göre, sınıfta güven ortamının oluşturulmasında öğretmenin sahip olduğu iletişim becerileri belirleyici olmaktadır (Onural, 2006:33).

Sınıfı etkili bir biçimde yöneten öğretmenden şu davranışlar beklenir (Gürsel ve diğerleri, 2004:384-385):

- Hem öğreteceği konuya hem öğretme becerisine ayrı ayrı sahip olmalıdır. Çünkü öğrenciler konuyu iyi bilen ve öğreten, kendine arkadaşça davranan bir öğretmeni severler.

- Başarılı bir öğretim iki yönlü iletişimle gerçekleşir. Yeni öğretmen ve öğrenciler birbirlerinin söylediklerini iyi anlamalıdır.
- Öğretmen sınıftaki görevi motive ediciliktir. Çünkü önce güdülenme olmalıdır öğretim için. Öğretmen teşvik edici ödüllere başvurulmalıdır.
- Eğitim ve öğretimin tek amacı bilgi kazandırmak olmalıdır. Öğrendikleri bilgiyi anlamalı ve en önemlisi uygulamaya koymalıdır.

Diesterwegs'in şu sözü günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir: “Bir okulun değeri, öğretmenin değeri kadardır” (Führ,1996:229).

Nitelikli öğretmenlerin olmadığı, eğitimde mükemmellik olamaz. Programlar değiştirilebilir, daha fazla araç- gereç alınabilir, fiziksel çevre yenilenebilir, okul saatleri uzatılabilir fakat nitelikli öğretmenler olmadan değişiklikler istenilen etkiyi yaratmaz (Çalışkan;Yeşil, 2005).

Eğitim niteliğinin yükseltilmesinde önemli bir rol üstlenen öğretmenler, aynı zamanda eğitim sistemini yönlendiren, biçimlendiren kişilerdir. Bu nedenle çağın değişen ve gelişen şartlarına uygun öğretmen yetiştirilmesi önemlidir (Orhaner, 2003: 33).

İKİNCİ BÖLÜM

2. BEDEN DİLİ VE SINIF İÇİ İLETİŞİMDE BEDEN DİLİNİN ÖNEMİ

İnsanın iletişimi tek başına sözcüklerle sınırlandırılmaz. İnsanların tüm iletişim kanalları açık olmasına karşın, sadece sözcüklerin oluşturduğu kanal, bunlar arasında belki de anlamları taşıma kapasitesi en az olan kanaldır. Oysa insanlar tüm bedenleri ile iletişim kurarlar (Küçükahmet, 2004:201).

Bu bölümde beden dilinin öneminden, iletişimde kullanılan beden dili hareketlerinin içerdikleri anlamların neler olduğundan bahsedilmiştir.

2.1. Beden Dilinin Tanımı

İnsanlar konuşarak anlaşmayı geliştirmeden önce beden diliyle anlaşırlardı. Beden dili insanların ilk anlaşma aracı ve ilk dili olmuştur. Bedenlerinin dili aracılığıyla insanlar duygularını, düşüncelerini, isteklerini, ihtiyaçlarını ve ruhsal zenginliklerini başka insanlarla paylaşmışlardır.

Sosyologlar, eğitimciler ve dil uzmanları günlük iletişimde kullanılan sözcük sayısının bini (1000) geçmediğini belirlemişlerdir. Ama insanlar, sözcüklerin dışında elleriyle, kollarıyla, bedensel duruşları ve hareketleriyle de iletişimlerini gerçekleştirmektedirler. İletişimin bu tür veya grubuna kısaca beden dili denmektedir (Öztekin, 1997:3).

2.2. Beden Dilinin Önemi

Kimi zaman insanların duygularını anlamak gerçekten zordur. Kendilerine soramazsınız, çünkü ne hissettiklerini çoğunlukla söylemezler; söyleseler bile çoğu kez duygularını kendileri de tarif edemezler. Bu kişilerin kafalarının içine girip ne hissettiklerini öğrenemeyeceğimize göre, o anda nasıl bir duygu içinde olduklarını yüz ifadelerine ve beden dillerine bakarak anlamaya çalışırız (Ergin, 1995:171).

Esas itibari ile insan, birincil olarak beden dili ile iletişime geçer. Daha sonra da bu dili sözel dilini desteklemek amacıyla kullanır. Bu dil onun ifadelerini vurgulamada, somutlaştırmada yardımcıdır. Sözel davranışlara göre sözsüz davranışlar daha güvenilir ve inanılır olarak değerlendirilir (Çalışkan;Yeşil, 2005).

Cooper, yedi yıl süreyle sürdürdüğü araştırmalar sonunda beden, ses, ve sözcüklerin “tavırsal iletişime” katkılarını yüzdelerle belirlemiştir. Beden dili %60, ses %30 ve sözcükler %10 etkilidir. Bu sonuç, günlük iletişimde sözcüklerin etkisinin zannedildiği gibi yüksek olmadığını; buna karşılık beden dilinin iletişimde mesajın iletilmesinde en etkili öge olduğunu ortaya koymaktadır. Kişiler arası iletişimde insan bedeni çok önemli bir ileti aktarma aracıdır. Gündelik yaşamda çok sayıda uyaran etkisinde olan insan, bilinçli ya da bilinçsiz olarak beden diline sık sık başvurur. Kişiler arası iletişimin % 75’inin beden diline dayandığı saptanmıştır (Bıçakçı, 1998:32-34).

İnsan bedenini, kelimeleri kontrol ettiği gibi kontrol edemez. Bedenimiz olaylara veya durumlara karşı çok daha fazla “kendiliğinden” tepkiler verir. Bu tepkiler isteminin dışında kolaylıkla ortaya çıkabilmektedir (Özer, 1995:125).

İnsanlar günlük yaşantılarında sözel iletişimin yanında davranışlarıyla da bir takım işaretler verirler. Gizli bir şekilde gülümsemek kötü niyeti ele veriyorsa eğer, bundan şu sonuca ulaşabiliriz; demek ki vücut hareketleri asla yalan söylemiyor. (Schober, 1996:9).

Gözümüzle, yüzümüzle, bedenimizle ve tutumlarımızla iletişimde bulunuruz. İnsanlar bulundukları ortamda birbirlerinin bedenlerini etkilerler. Bazen belli belirsiz, bazen de fark edilir şekilde birbirimizin soluk alış verişini, kalp atış hızını, beden hareketlerini etkileriz (Ailes, 1996:55).

Beden dili doğru kullanıldığında iletişime çok ciddi bir değer katar. Yanlış kullanıldığında ise, iletişime çok büyük zarar verir ve bazen bizi içinden çıkılması çok güç komik durumda bırakabilir. Beden dili kullanımıyla ilgili pek çok kaynakta verilen ve mutlaka dikkate alınması gereken genel ortak mesajlar şunlardır (Açıl, 2005:35):

- Beden dili, her kültüre göre değişiklik arz edebilir,
- Beden dili, kadın ve erkekler arasında farklılık gösterir,
- Beden dili, insan dışındaki canlılarda da (yani hayvanlar arasında da) gözlemlenebilir,
- Beden dili kişiden kişiye de farklılık gösterebilir.

Vücut dili ile ilgili bilmemiz gereken birkaç kural vardır. Bunlar (<http://www.vucutdili.com/>):

- Beden dilinde bir görüntüye bakarak karar vermek her zaman sağlıklı sonuçlar vermeyebilir. Örneğin, analiz edilmesi gereken görüntünün öncesi ve sonrasındaki görüntüler neydi.
- Her zaman aynı davranış aynı anlama gelmeyebilir. Örneğin biri yalan söylediği içinde gözüyle oynuyor olabilir, gözüne bir şey kaçtığı içinde gözüyle oynuyor olabilir.
- Yorumunuzu destekleyen diğer iletişim kanallarından (şayet varsa) teyit alın. Örneğin; bir davranışı incelediğiniz ve bir yorum yaptığınızda, şayet yaptığınız yorumu destekleyici sözel iletişim faktörleri de sizi doğruluyorsa teyit aldınız demektir.

Eğitimde beden dilinin önemi, iletişimde beden dilinin önemi kadardır. İletişimlerimizde, söylediğimiz şeyler kadar söylemediğimiz şeyler de çok önemlidir. Hatta belki de biraz daha fazla önemlidir. Konuşurken duygu ve düşüncelerimizden farklı konuşabiliriz, ancak konuşmadığımız

(sustuğumuz) zamanlarda beden dilimiz konuşmaya devam eder. Gözlerimiz, beden duruşumuz, mimik ve jestlerimiz, kol ve bacak hareketlerimiz, oturma biçimimizle bir çok mesaj veririz. Sözlü mesajlar daha çok düşüncelerimizi yansıtırken, sözsüz mesajlarımız ise dünyamızla ilgilidir ve duygu ve düşüncelerimizi daha gerçekçi yansıtır (<http://www.ustundanismanlik.com.tr/>).

Yapılan bir araştırmada iki farklı öğrenci grubuna aynı konu iki farklı öğretmen tarafından anlatılmış ve konuyu yavaş ve anlaşılır anlatan öğretmenin grubu ile konuyu hızlı anlatan öğretmenin öğrenci grubunun farklı beden dili hareketleri gösterdikleri tespit edilmiştir. Konuyu hızlı anlatan öğretmenin dersinin sonunda öğrencilerin çoğu, gözlerini kırmış ve anlamadıklarını belirten ellerini sallama hareketi yapmışlar ve herkes birbirinin yüzüne bakmıştır. Orta Doğu’da bunun tek anlamı vardır. Dikkat dağınıktır ve konu anlaşılmamıştır (Khuwaileh, 1998).

2.3. İletişim ve Beden Dili

İletişim sadece sözlü olarak gerçekleşmemektedir. İnsanlar birbirlerini fark ettikleri anda iletişim başlar. Bu andan itibaren her türlü olumlu olumsuz davranış, fiziksel temas, göz teması, sözlü sözsüz diyalog iletişimi sağlamaktadır. İnsanların birbirini görmezden gelmesi bile bir iletişim olduğunu göstermektedir (Kaloç, 2005:39).

Günlük yaşamda olsun, okulda, iş de, evde bir çok beden dili hareketini bilerek ya da bilmeyerek kullanmaktayız. Beden diline yüklenen anlamlar kimi zaman birbirine yakın iken, kimi zaman da aynı anlamları taşımaktadırlar. İşyerinde kaşlarını çatan bir müdürde, okulda kaşlarını çatan bir öğretmen de bu hareketiyle kızgınlığını belirtmektedir. Beden dili hareketlerini yedi grup altında toplayabiliriz. Bunlar (Sillars, 1995:78-81):

- Yüz ifadeleri (gözler, dudaklar, jest ve mimikler),
- Baş hareketleri,
- El-kol hareketleri,
- Pozisyon ve vücudun duruşu,
- Ayakta durma ve oturma,
- Bacaklar ve ayakların kullanımı,
- Mesafe ve bedensel temas.

2.3.1. Yüz İfadeleri

Yüz ifadelerini anlamak hiç de kolay değildir. Çünkü yüz oldukça karmaşık bir iletişim sistemine sahiptir (Cüceloğlu, 1987:158).

Bir çok yüz ifadesi resmedilirken de yüzün aldığı şekle göre duygular belirlenir. Üzgün bir an yansıtılmak istenirse kaşlar aşağı çizilir, sevinçli bir an yansıtılırken resimde ağız gülerek çizilir (Zacharis ve diğerleri, 1976:35).

Çeşitli kültürlerde yapılan çok sayıdaki araştırmanın sonuçlarına göre; altı temel duygu ifadesini aktaran yüz anlatımları olduğunu görmekteyiz. Bunlar; mutluluk, korku, öfke, hayret, üzüntü ve tiksintidir (Baltaş;Baltaş, 1992:46).

Yüz kasları duygusal bir ifadeyi yansıtma açısından esas olarak üç grupta değerlendirilir (Çalışkan;Yeşil, 2005):

- Alın kasları,
- Göz kapakları ve çevresi kasları,
- Ağız bölgesi, dudaklar ve çevre kasları.

Yüz ifadelerine en derin anlamı göz çevresinde bulunan kas grupları vermektedir.

2.3.1.1. Gözler

İnsan vücudunun en dikkat çeken yeri yüzü, yüzde en çok dikkat çeken yer ise, gözlerdir. Kaş çatma, gülme, hüznün, umut, beklenti, şaşkınlık, sinirlenmek vb. ifadelerin insan yüzünde verdiği ifadelerdir (Küçükahmet, 2004:141).

İnsanın edindiği bilgilerin % 90'dan fazlasının görme duyusuyla elde ettiği doğrusa, gözler ile bu gözlerin yarattığı bakışlar bir kat daha önem kazanmaktadır (Zielke, 1993:49).

Bir kimse gözünüze bakıyorsa size ilgi duyuyor demektir. Konuşurken karşınızdaki kişiye bakmanız, hem kendinize güvendiğinizi, hem de o kişiye önem verdiğinizi gösterir (Sayers ve diğerleri, 1993:39).

Göz temasının zayıf olması, güçsüzlüğü veya amaçsızlığı gösterir. Gözünüze bakmayan insanlarla konuştuğunuz zaman ya aldatılmışlık duygusu içine girmişsinizdir ya da onlara karşı bir saygı duymamışsınızdır (Fiske, 1996:97).

Karşısındaki insan ya da nesneye ilgi duyan insanın göz bebekleri açılır. Öte yandan bir kimse gözünü gözünüzden kaçırıyor ise sizden bir şey sakladığı düşünülebilir (Köknel, 1986:82).

Birisi sizden üstün olduğunu düşünüyorsa gözle dışarıda bırakma hareketini yaygın olarak “burnun üzerinden bakmak” olarak bilinen kafayı geriye atarak size uzun bir bakış atma hareketiyle birlikte yapar (Pease, 1997:123).

Birbiriyle karşılaşan iki insan, belirli bir uzaklıkta, saniyenin yarısından daha kısa bir zaman dilimi içinde karşılıklı olarak birbirinin özelliklerini görür. Göz göze durumun sürdürülmesi iletişimi sürdürmek için gerekli olan “evet”, gözlerin kaçırılması ise iletişimin kesildiğini belirleyen “hayır” anlamına gelir (Köknel, 1997:72).

Beden diline önem veririz. Bu dilin, beraber yaşadığımız eşimiz, çocuklarımız tarafından algılanması bizi sevindirir. Yani gözlerimize bakarak, vermek istediğimiz mesajın alınmasından hoşnut oluruz. Bakışlar kişiden kişiye değişse bile, yakın ilişki içinde bulunduğumuz kişiler bunu gayet iyi anlarlar .

Birilerine bakıyor olmak onlarla ilgileniyorsunuz anlamına gelir. Aşıklar hakkında bazı genel ifadeleri bir düşünün, “ona göre kız sadece gözlerinden ibaretti”, “gözlerini birbirlerinden alamadılar”. Bir yerlerde beraber duran ve konuşan iki insan gördüğünüzde birbirlerine ne kadar yakın olduklarını, göz temaslarının hangi seviyede olduğunu gözlemleyerek anlayabilirsiniz.

İnsanlar aynı zamanda gözlerini ilgisizlik mesajları vermek için kullanabilirler. Bir partide omzunuzun üzerinden etrafa bakarak ortamı inceleyen bir kişiyle konuşmaktan daha itici bir şey olamaz. Göz teması otoriteyi sergiler. Güçlü insanlar kendisine daha az güvenen insanlara göre daha çok göz teması kurar. Birisi bizimle göz göze gelmekten kaçındığında güvenilmez bir bakışa sahip olduğunu söyleriz; ama öte yandan, çocuklarımıza insanların gözlerinin içine dik dik bakmanın kabalık olduğunu söyleriz. Küçük bakış ve sabit bakış arasında bir yerde doğru göz teması bulunur ve ilişkilerimizdeki yakınlığın derecesine göre değişkenlik gösterir. Göz temasıyla ilgimizi, aşkımızı, hoşnutsuzluğumuzu, sıkıntımızı, kibrimizi, hatta öfkemizi gösterebiliriz. Duygularımızı gözlerimizle ifade ederiz.

Birbirleriyle ilgilenen insanlar konuşurlarken göz teması kurarlar; çünkü dinleyicilerin mesajlarını nasıl aldıklarını bilmek isterler. Dinleyici kitlenize (muhtemelen farkında olmadan) bakmadığınız zaman, onlarla ilgilenmediğiniz hissine kapılacaklar veya konuşmanıza gösterdikleri

tepkiye aldırış etmediğinizi sanacaklardır; sizin birisiyle konuşurken onun sizi dinlemeyip omzunuzun üzerinden çevreye bakındığı zaman hissettiklerinizi hissedeceklerdir. Onların sizi dinleyip dinlemediklerinin umurunuzda olamadığını sanacaklar ve sizden ilgi göremedikleri için dikkatleri azalacaktır. Eğer dinleyicilerinizle ilgilenmezseniz onlarda sizinle ilgilenmezler (Stuart, 2001:79-81).

Konuşurken güveninizi artıracak bazı oyunlar oynayabilirsiniz:

Gruba bir göz atıp dinleyicilerinizin gözlerinin ne renk olduğunu, kaçının gözlük taktığını, ince veya kalın kaşları mı olduğunu, kaşlarının ortada birleşip birleşmediğini kontrol edin. Bu esnada tek taraflı bir aynadan onlara baktığınızı ve onların sizi göremeyeceklerini düşünün. Bu tür oyunlar özellikle küçük gruplar için geçerlidir. Daha büyük bir grupta burunlara veya alınlara bakabilirsiniz ve hiç kimse gözlerine bakmadığınızı fark etmeyecektir. Kendinize güveniniz arttıkça gözlerine ve yüzlerine bakmaya çalışın ve konuşmanıza nasıl tepki verdiklerini görün. Daha büyük bir grupta, salonun veya konferansın merkezinin her bir parçasını görebilmek için gözlerinizle dinleyiciler arasında bir “w” veya “m” şekli çizmелisiniz (Stuart, 2001:82).

İç dünyamızın çehremize dışavurumu olan yüz ifadesi için insan doğal hali dışında fazlada bir şey yapamaz aslında. İyi bir şey söylemek istediğimiz zaman hepimiz güleriz ya da birini uyarmak istediğimizde ciddi bir ifade takınırız (Ammelburg, 2003:86).

Göz temasınız dinleyiciyle iletişiminizde önemlidir; ama onlara bakarken kaşlarınızı çatıyor veya sıkıntılı görünüyorsanız, konuşmaktan zevk aldığınıza inanmayacaklardır. Bu durumda “ben mutluyum” ifadesini hatırlayın ve bir yandan sinirlerinizle uğraşıp bir yandan da gülümsemede sıkıntı çekiyorsanız, dinleyicilerinizin her birine yavaşça bakın (özellikle küçük gruplarda etkilidir) ve hepsinin o anda tuvalette oturduklarını hayal edin (Stuart, 2001:83).

Öğretmenler, sınıfa girdiğinde, konuşmaya başladığında, bütün öğrencilerin bakışları kendisine yönelir. Bu durum, onun güvensizlik duygusuna kapılmasına neden olabilir. Acemilik devresinde bakışlarını kaçırma eğiliminde bulunsa da bunu sürekli olarak yapmamalıdır. Eğer ara sıra topluluğa bakmışsa topluluk onu görmezlikten geldiğini düşünür. Bunun sonucu olarak bir sinirlilik hali gruba yansır. Ya da bakma tavrı, hatalı bir yoruma, konuşmacının kibirli olduğu düşüncesine yol açar (Schober, 1996:119).

Öğretmen bir öğrenciye veya gruba uzun süre bakmamalıdır. Uzun bakışlar öğrenci açısından “tehdit” olarak algılanabilir. Bu nedenle Heidemann’ın şu tavsiyesi yerindedir: Öğrencilerden birine uzun süre bakmamaya dikkat ediniz. Onu güvensizleştirir ve korkutursunuz. Bu baktığınız kişinin saldırgan olmasına yol açar ve baskın davranmak isteyen öğrenciler, kimin daha fazla bakabileceğini test etmek isteyebilirler (Çalışkan;Yeşil, 2005).

Neil (1989) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin yüz ifadelerinin ve bedensel hareketlerinin okuldaki çocukların tepkileri üzerindeki etkileri araştırılmış, gülümsemenin ve kaş çatmanın güçlü etkisi olduğu, beden duruşunun ve jestlerin zayıf etkisi olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada dokunma ve açıklama getirici jestlerin öğrenciler tarafından olumlu, kontrol edici jestlerin ise olumsuz olarak görüldüğü belirlenmiştir (Ergin;Birol, 2000:127)

Konuları anlatırken sadece dilimiz değil; “beden dilimiz” de konuşmalıdır. Öğretmen konuyu anlatırken sınıfa yönelmeli, önce dikkatleri toplamalı jest ve mimikleri kullanmaya gayret etmelidir. Tabi ki beden dilini kullanırken yapmacık olmamalı, yapacağımız her hareket çok fitri (doğal) olmalıdır (Açıl, 2005:11).

Öğretmen ders anlatırken mutluya, anlattığı konudan zevk alıyorsa, göz bebekleri büyüyecektir. Etkileşim karşılıklıdır. Eğer öğrenci de öğretmeni ve dersi sevdiyse, onların da göz bebekleri büyüyecektir. Derse karşı ilgileri artacak ve anlatılan konuları daha hızlı bir biçimde algılayabileceklerdir.

Öğrenci ders dinlerken, öğretmen, görüş çizgisi üzerinde bir bakış yani direkt gözbebeğine yöneltilmiş bir bakış gerçekleştiriyorsa, bu bakış, “senin anlattıklarına fikslandım, seni dinliyorum ve anlıyorum” mesajını verir.

Konuşan bir toplum oluşturmak için en uygun ortam sınıftır. Öğretmenler, ister katılsın, ister katılmasın, söz verdiği öğrenciyi konuşması bitene kadar çok dikkatli ve öğrencinin gözlerinin içine bakıp gülümseyerek ve başını öne arkaya doğru hafifçe sallayarak ders anlatmamız gerekmektedir. Eğer öğrencinin görüşüne katılmıyorsa, yine nezaket icabı ve beden dilinin tüm ayrıntılarını kullanarak çocuklarını son cümlelerine kadar dinleyebilmeli ve katılmadığımız noktaları öğrencinin konuşması bittikten sonra söylemeliyiz (Açıl, 2005:82).

Sınıfta dolaşan ve bakışlarını hiç kullanmadan öğrencisinin sorularına cevap veren bir öğretmen, ne anlatırsa anlatsın, karşıdaki grupla çatışma yaşayacak ve anlattıkları büyük ihtimalle dinlenmeyecektir. O yüzden, öğretmen sınıfta ders anlatırken, öğrencilerle göz kontağı kurmalıdır.

Eğer bir öğrenci konuşuyorsa, öğretmen onu dinlerken, o öğrenciyle uzun süreli göz kontağı kurmalı ve başını, söylenenleri onaylar bir tarzda sallamalıdır. Öğrenci kısa süre gözlerini yumuyor, başı ile oynuyor ise, bu kadar bilgi yeter anladım anlamına gelir. Ama kaldıramayacağımız kadar ağır gerçekler karşısında da güçlü bir şekilde gözlerimizi yumarız (Açıl, 2005:85,89).

2.3.1.2. Dudaklar

Büyüklenenler dudaklarını kıvrarak somurtur, dudaklarını bükerek üstünlük sağlar. Dudaklarımız, sinirlenince ısırılır, endişeyle yalanır, ağlayacağımız zaman titrer. Herhalde en çok gülümsemeye yararlar. Gülümseme sıklığı ise kültürden kültüre değişir. Yüzünde hafif bir tebessüm ifadesi bulunanlar ile nötr yüzlü doğal olanların daha sempatik ve iletişime açık oldukları söylenebilir (Shoover, 1994:61).

2.3.2. Baş Hareketleri

Vücut hareketleri kişinin hisleri hakkında belirgin mesajlar verdiğine göre, baş hareketleri de bu mesajları çok daha belirginleştirebilir (Sillars, 1995:78).

Başın duruşunun ve hareketlerinin beden dilinde ne kadar büyük rol oynadığı çok şaşırtıcıdır. Bu konuda ancak son zamanlarda enteresan ayrıntılar elde edilmiştir. Başın sıradan, küçücük bir hareketi dahi, kişiler arasındaki ilişkiyi büyük ölçüde etkilemektedir (Schober, 1999:61).

Baş yukarı doğru döndürülmüş ise üstünlük gösterir. Eğer başınız aynı eksen üzerinde öne eğiliyorsa, tavrınız uysallık ya da boyun eğmedir. Başınız başkaları çizgisi ekseninde dönükse, anlaşma duygusunu yansıtır. Başınız iletişim kurma durumunda olduğunuz kişiden başka yana döndürdüğünüzde bu bir anlaşmazlık işaretidir (Ada, 2002:168-169).

Eğer karşınızdaki kişinin iletisini dinlemeye hazır olduğunuzu ve dinlediğinizi göstermek istiyorsanız yapılabilecek en yalın baş hareketi, başı öne ve arkaya çok hızlı olmayacak bir şekilde hareket ettirmektir. Bu onaylama hareketi, dinlediğinizi yansıtmanın yanı sıra, karşınızdakinin iletisini daha rahat bir şekilde dile getirmeye teşvik eder (Özer, 1995:125).

Baş hareketlerinin her iki türü de tepkileri çok çabuk ilettiğinden, özellikle konuşmacıyı teşvik etmesi durumunda başvurulabilecek bir yoldur. Gülümseme ve tasdik edici baş hareketi

konusmacının bahsettiği konuyu takip ettiğinizi, anladığınızı ve tasdik ettiğinizi belirten mesajlardır. Bu nedenle iletişim süreci boyunca kullanabileceğiniz değerli sinyallerdir (Sillars, 1995:78).

Öğretmenin sınıf içerisinde baş hareketlerini çok dikkatli kullanması gerekmektedir. Henüz öğrenci konuşmasını bitirmeden başını yukarıya doğru kaldırmaya başlayan öğretmen, öğrencisinin cesaretini kırar ve “sen ne anlatırsan anlat, ben ta baştan senin söylediklerine katılmıyorum zaten” mesajını çok açık bir şekilde öğrenciye verir (Açıl, 2005:82).

2.3.3. El-Kol Hareketleri

Eller ve kollarla gönderilen mesajlar, insanların çoğu tarafından önemli bir anlatım aracı olarak kullanılmaktadır. Kollar ve eller ifade yansıtmada yüzden sonra gelir ve bunlar bir sağıra bile hikaye anlatacak kadar anlam taşır (Baltaş;Baltaş, 1992:127).

2.3.3.1. Eller

Eller insanın kendini ifadesinde en duyarlı ve etkili organlarıdır. İnsanın el becerisinin gelişmesi, beynin biyolojik gelişimine paraleldir. İnsan beyninin düşünüp hayal ettiğini, eller gerçekleştirir. Ellerin tecrübeleri beyne yeni düşünce ufukları açmıştır. Elin önemi sadece son derece duyarlı hareket ve hissetme becerisine sahip olmasından değil, aynı zamanda el ve beyin arasındaki karşılıklı bağlantıların zenginliğinden kaynaklanmaktadır (Altıntaş;Çamur, 2001:68).

Ellerinizin ayrı bir varlığı yoktur; onlar kollarınızın bir parçasıdır ve genellikle bir jest yapmak isterseniz hareket ederler (Stuart, 2001:85).

- **Kafayı kaşımak:** Düşünme, zor durumda olma, tereddüt, karar verememe.
- **Eller kenetlenmiş:** Olumsuzluk ve iletişime kapalılık.
- **Ellerin önde birleşik tutulması:** Suçluluk, mahcup olma, güvensizlik.
- **Gözün elle ovuşturulması:** Yalan.
- **Parmakların ağzın içinde olması:** Heyecan, panik, korku, çaresizlik.

Ellerinizi boş ve hareketsiz bir şekilde vücudunuzun iki yanında tutun. Kendinizi garip hissedebilirsiniz ama bu çok doğal gözüktür. Öte yandan kollarınızı iki yanınıza yapışık gibi de

tutmayın; çünkü bu durumda herhangi bir jest gerektiğinde elleriniz kalçalarınızın hemen aşağısında sadece ufak sallanma hareketleri yapacaktır.

Bazı konuşmacılar önlerinde bel hizasında tutulmuş ellerle rahat ederler; eğer bu pozisyonu kullanıyorsanız, ellerinizi sakın birbirine bağlamayın; bir yere kaçamazlar. Eğer bağlarsanız, jestleriniz hafif ve kısa dirsek ve omuz hareketleri olarak kendisini gösterecektir.

Eğer elinizle özgüven kartlarınızı tutuyorsanız, jestlerinizi diğer elinizle yapmaya özen gösterin. Bununla birlikte, konuşmanız boyunca her iki elinizi birden kullanabilmek için ellerinizi zaman zaman zaman değiştirebilirsiniz (Stuart, 2001:86).

Elleri, bedeninin arkasında kavuşturmak, otoriteyi temsil eden polis, öğretmen ve subaylar arasında sıkça görülen bir jesttir. Ellerini karnı arkasında kavuşturan kişi karnı ve göğsü gibi bütün zayıf noktalarını açıkta bıraktığından, kendisini çok güçlü ve bütünüyle iyi hissetmesi gerekir (Baltaş;Baltaş,1992:70).

Avuç içinin yukarı bakması: Açık bir el karşısındakine saygı ve karşılıklı eşit ilişki önerisidir. Avuç içinin, yukarı bakarak, karşıdaki kişiye uzanması, o kişiye açık bir ilişki önerisidir. Avuç içinin, yukarı bakarak, karşısındaki kişiye uzanması, o kişiye açık bir tekliftir.

Avuç içinin aşağı bakması: Böyle bir jest, artmış olan gerginliği kontrol etmek isteyen soğukkanlı bir yaklaşımın işaretidir. Bu jest, uygulayana karşı tarafta direnç doğurmayan bir üstünlük verir (Altıntaş;Çamur, 2001:68).

Eller kenetli: Ellerin kenetli bir durumda olması genel bir olumsuzluğun, hayal kırıklığının habercisidir (İzgören, 1999:38).

Başparmak gösterme: Başparmakların kullanımı karakter güçlüğü, ego, egemenlik, üstünlük ve saldırganlık gösterir. Elin sıkılarak işaret parmağının havaya kalkması, konuşmaya otoriter bir hava verir (Altıntaş;Çamur, 2001:71).

Öğretmenin ellerini kullanımının şekillerinden birisi avuç içinin açık olarak havaya bakması ve avuç içinin öğrenciye gösterilmesidir. Açık duran bir el öğrenciye içini gösterir. Öğretmen avuç içinin öğrencisine göstermekle, “benim sizden saklayacak bir şeyim yok her şeyimle size açığım ve sizden gelecek mesajları almaya hazırım” demektir. Kapalı tutulan elin avuç içinin aşağı dönük olması elin tersinin yukarı veya karşıdaki öğrenciye bakması öğretmenin hassas tarafını dünyaya

kapattığının işaretidir. Ders anlatırken sürekli elinin tersini sınıfa karşı tutan öğretmen ya duygularındaki güvensizliği örtmeye çalışıyor ya da bilgi eksikliğini saklamaya çalışıyor ya da gruptan sakladığı bir şeyler vardır. Öğrencisinin yaptığı hatayı, sıkılmış yumruğuyla işaret parmağını kağıt üzerine uzatarak gösteren öğretmen hiçbir mazereti kabul etmeyeceğini göstermektedir ve bu bir hakarettir.

İki elin avuç içinin karşıya bakması, öğretmenin karşıdan gelen teklif ve eleştirilere karşı çıkmasıdır. Öğrenciyle kendisi arasına anlaşılmaz bir duvar örmüştür. İki elin avuç içlerinin kendi göğsüne yönelmesi, karşıdaki öğrenciyi ve ortaya koyduğu fikirleri kucaklayarak onunla uyum içinde olmak istediğini yansıtır. (Açıl, 2005:101,107).

2.3.3.2. Kol Hareketleri

Unutmayın ki kolunuz omzunuzla başlar, her zaman kolunuzun tamamını kullanın. Dirseklerinizi belinize yapıştırmayın veya kısa gönülsüz, anlamsız jestler yapmayın (Stuart, 2001:85).

Bazı konuşmacıların sanki bileklerine veya dirseklerine kadar felç olmuş gibi ufak jestler yaptıklarını göreceksiniz. Bu biraz da dinleyiciler önünde olmanın kişisel bilincinin bir parçasıdır. Her nasılsa eğer ufak jestler yaparlarsa izleyenlerin bunları pek görmeyeceklerini sanırlar.

Bazı kol hareketleri üstünlük belirtir. Örneğin, sıkılmış yumruğuyla işaret parmağını kağıt üzerine uzatarak, yapılan bir hatayı sekreterine işaret eden yönetici, hiçbir mazereti kabul edemeyeceğini belirtmektedir. Sekreterin elinin tersini göstererek yöneticisine vereceği bir cevap ise, nezaket ölçülerini zorlar.

Sosyal açıdan kadrosu yüksek olan kişi, alçak kadroda olan bir kişinin omzuna elini koyarsa, bu hareket statü farkını vurguladığı gibi aynı zamanda himayesi altında aldığını da gösterir (Shober, 1996:69).

Kolların göğüs üzerinde kenetlenmesi, kişinin başka bir görüşe kapalı; iki yana açık durmaları ise, karşı görüşe açık olduğunu ifade eder (Özen, 2000:158).

İnsanlar genellikle istenmeyen bir durumdan kaçınmak ve kendilerini korumak için kollarını kavuştururlar. Özer'e göre (1995:128), "kolların göğüs üzerinde kenetlenmesi, kişinin başka bir görüşe kapalı; iki yana açık durmaları ise karşı görüşe açık olduğunu ifade eder".

Cüceloğlu ise (1987:162), "kişiler eğer söylediklerinde samimi değillerse ellerini sanki bir perde gibi ağızlarına ve yüzlerini kaparlar" demiştir.

Kollar göğüs üzerinde ve çapraz halde tutuluyorsa, kapalılık, kızgınlık, olumsuz ruh halinde olma, savunmaya geçme anlamına gelmektedir. Yapılan bir araştırma konuya açıklık ve derinlik getirmektedir. Orta eğitimin bir sınıfındaki öğrencilere belirli bir dersi izlerken her zamanki gibi rahat ve gevşek oturmaları, kollarını kavuşturmayıp, ayak ayak üstüne atmamaları söylenmiş; bir başka sınıftaki öğrencilere de aynı dersi izlerken kollarını kavuşturmaları ve ayak ayak üstüne atmaları talimatı verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kollarını kavuşturan grubun öğrenme ve hatırlama miktarının %38 daha düşük olduğu, öğretmene ve öğretilen konuya karşı çok daha fazla eleştirici oldukları görülmüştür. Bu araştırmanın ortaya koyduğu bir başka bulgu da, kollarını kavuşturan bir dinleyicinin, konuşmacıya karşı sadece olumsuz bir duygu içinde olmakla kalmayıp, söylenenlere de daha az dikkat ettiğiidir. Kollarını alışkanlıktan veya rahat ettikleri için kavuşturduklarını söyleyenler, gerçekte korunmaya yönelik ve savunucu bir duyguya sahip oldukları için kendilerini iyi hissetmektedirler (<http://www.hekimce.com/>).

2.3.4. Pozisyon ve Vücudun Duruşu

Değişik ortam ve koşullarda bedenimizin aldığı tavır ve duruş şekilleri farklılık gösterir. Bedenimizin duruşu, gövdemizin merkezi ile yakından ilgilidir. Göğsümüzün odak noktası, bedensel ifade merkezi olarak kabul edilmiştir.

Merkezimiz açık, kapalı, saldırgan veya uysal olabilir. Ayakta durarak ve yüzümüzü dönerek iletişimde bulunduğumuz kişiye karşı açık bir merkez oluştururuz. Ceketimizi veya yeleğimizi düğmeleyerek, kollarımızı kavuşturarak iskemleye tersinden oturarak veya karşımızdaki kişiyle yüz yüze değil de omzumuzun üstünden konuşarak merkezimizi kapatırız. Göğsümüz dışarıda, omuzlarımız geride ve çenemiz dışarıdayken merkezimiz saldırgandır. Omuzlar kısılıp aşağı düşünce ise merkezimiz uysaldır (Zielke, 1993:15).

Kişinin bedensel duruşu, içinde bulunduğu durumu açıklayabilir. Örneğin; kırgınlık, ilgisizlik, utanmak, kararsızlık vb. (Usluata,1995:55).

Bedenimizin yönlendiriliş biçimi, grup içindeki insanların birbirleriyle olan ilişkilerini etkiler. Duck’a göre, “kişiler arası iletişimi başlatmada göz kontağı ve yönelme davranışları önemli rol oynar”.

Göğsün ve ayak uçlarının dönük durduğu yön, kişinin ağzından dökülen kelimeler ne olursa olsun, gerçekte zihinsel ve duygusal enerjinin dönük olduğu yöndür (Baltaş;Baltaş, 1992:117).

Eğer iyi bir konuşmacı olmak istiyorsanız dinleyicilerinizin önünde tamamen görünecek bir şekilde durmayı öğrenmelisiniz. Her zaman, görünmenizi kısıtlayacak bütün engellerin önünde durun (Stuart, 2001:87).

Öğretmenlerin de kendilerini güvende hissetmek istediği zamanlar olur. Bu durumda masanın altına kaçması, saklanması garip gelebilir. Bu yüzden genelde yapılan şey dersi bir kürsünün arkasında anlatmaktır. Kürsünün arkasına saklanan kollarını göğsünün üstüne yerleştirip öğrenciyle arasına mesafe koyan öğretmenin öğrencilere dönüp “çocuklar anlattığım konuyu öğrendiniz mi?” deme hakkı yoktur. Sınıfta kürsü yok, öğretmen sınıfın tam ortasında ve açıktaysa dersi kollarını kavuşturarak anlatır. Bu da bir çeşit savunmadır (Açıl, 2005:109).

2.3.5. Ayakta Durma ve Oturma

Oturma, ayakta durma, uzanma biçimlerimiz sınırlı ancak ilginç anlamlar aktarabilir. Bunlar çoğunlukla kişiler arası tutumlarla ilgilidirler. Duruş aynı zamanda duygusal durumu, özellikle gerilimin ya da rahatlamanın yoğunluğunu da gösterebilir (Fiske, 1996:97).

İnsanların oturma biçimlerini dört faktör etkiler. Bunlar şöyledir (Baltaş;Baltaş, 1992:97-109):

Bedenin oturma duruşu: Dik bir oturuş, canlılık ve hayat enerji ifadesidir. Buna karşın çökük bir oturuş çekingenliği ve kişinin azalmış enerjisini gösterir.

Kaplanan alan: Bazı insanlar arkalarına yaslanırlar, oturdukları alanın bütününe kaplarlar ve durumdan memnun oldukları, uzun süre o yerden kalkmayacakları izlenimini verirler. Buna karşılık bazı kimseler ise bulundukları sandalye veya koltuğun ucuna ilişirler, bütün ağırlıklarını bacaklarına verirler ve adeta diken üstünde otururlar ve böylece çekingenliğini dile getirirler.

Seçilen yer: Yapılan araştırmalar, odaya girdiklerinde kapıya yakın koltuk veya sandalyeye oturanların özgüvenleri düşük kimseler olduğunu, merkeze yakın yer seçenlerin özgüvenlerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Oturma düzeni: İnsanlar iletişim kurarken farklı oturma düzenleri oluştururlar. Yan yana, karşı karşıya, çapraz ya da yuvarlak masa oturma düzenleri iletişim sürecini etkiler. Karşı karşıya oturmak genellikle rekabeti ifade eder. Arkadaşça ve dostça ilişki kurmaya imkan veren oturma düzeni yan yana oturmaktır. İnsanlar ilgi duymadıkları ve ilişki kurmak istemedikleri kişilerle çapraz ve mümkün olduğu kadar uzak oturmayı tercih ederler. zmlenmesi gereken belirli bir sorunla ilgili olarak, herkesin görüşünün alınmasını ve ortak bir çözümde birleşmeyi gerektiren toplantılarda yuvarlak masa oturma düzenini uygulamak çok faydalı sonuç verir.

Kuşkusuz ki, çoğu ğretmen, öğrencilerini, oturma yerlerini kendileri seçmeleri için serbest bıraktığında, kimi öğrencilerin sınıfın n kısmında, kimi öğrencilerin hep ortasına, kimi öğrencilerin ise hep arka kısımlarına oturduklarına şahit olmuştur. Sommer tarafından yapılan bire dizi araştırmayla, öğrencilerin yan yana dizilerek oturdukları tipik bir sınıf düzenlemesinde, n sıralardaki öğrencilerin ders içi etkinliklere öteki herhangi bir sıradaki öğrencilerden daha çok katıldığını ortaya koyan bulgular elde edilmiştir. İkinci derecede en çok derse katılanlar, duvar kenarında oturan öğrencilerdir. Araştırmacılar katılımın en çok sınıfın ortasında yoğunlaştığını, duvar kenarında oturanlar hariç, yanlara doğru azaldığını göstermektedir (Açıl, 2005:76-77).

2.3.6. Bacaklar ve Ayakların Kullanımı

Bütün beden dili sinyallerinde tek bir harekete bağlı olarak kesin yargıya varmak güçtür (Açıl, 2005:46).

Otururken ayak bileklerini st üste koymak, hazır oluşun ve öz kontrolün bir ifadesidir. Öte yandan bacak bacak üstüne atmak hazır bulunmayışın ve mutabık olmayışın işaretidir. Bacak bacak üstüne atma davranışı keşfedilmiş (sonradan kazanılmış) bir davranış biçimidir. Bacak bacak üstüne atmak olumsuz ve savunucu bir tutumun ve artmış bir i gerginliğin işareti olabileceği gibi, karşılıklı ilişkide incelik ve zarafeti de yansıtabilir (zer, 1995:129).

Bacakları açarak oturmak erkeksi mesajdır. Ayağını sandalyenin kenarına takarak oturması, o kişinin gergin olduğunu gösterir. Ayakların sandalyeden uzatılması ise memnuniyetin ifadesidir (Ada, 2002:170).

Bacak duruşlarının özellik taşıyan bir şekli de yürüyüştür. Duvar tarafından yürümeyi tercih ediyorsanız çekingen ve ürkek bir izlenim yaratıyorsunuz demektir. Çünkü başkalarının geçmelerini kolaylaştıracak şekilde davranmaktasınız. Saldırgan ve baskın insanlar, kaldırımın veya koridorun tam ortasından yürüyerek başkalarının kendilerine yol vermesini beklerler (Cooper, 1987:122).

Normal erkek ve kadınların, bir ayağından diğerine sektiklerine, iki adım ileri bir adım geri attıklarına, tek bacak üzerinde durduklarına, ayaklarını oraya buraya salladıklarına, bir o yana bir bu yana hareket ettiklerine, dizlerini büktüklerine, söyledikleri her üçüncü kelimede parmak uçlarında yükseldiklerine, gıcırtilı bir zeminde söyledikleri her üçüncü kelimede parmak uçlarında yükseldiklerine, bir ayağına dayanarak topuğuyla “petrol kuyusu” açtıklarına, rasgele ufak turlar attıklarına, ayakkabılarının kenarıyla halıdaki desenlerin üzerinden geçtiklerine, kafesteki bir hayvan gibi yukarı aşağı yürüdüklerine, ayakkabılarının yanına basarak durduklarına şahit olmuştur. Eğer siz de bu özelliklerden bazılarını kendi performansınızda gözlüyorsanız; size küp gibi ağır botlar giydiğinizi ve ısrarla, zorlamadan onları yerinden kaldıramayacağınızı hayal etmelisiniz (Stuart 2001:88-89)

Özen’e (2000:158) göre, “kol ve bacak hareketlerinin doğrusu ve yanlışı yoktur: sadece olumsuz olanı vardır”.

2.3.7. Mesafe ve Bedensel Temas

Mesafe insanlar arası ilişkilerde kişilerin birbirlerine verdikleri değeri, önemi gösteren ve ilişki içinde kendilerini koydukları yer konusunda bize bilgi veren en temel belirleyicidir.

2.3.7.1. Mesafe

Sözsüz iletişimin en önemli bölümünü, iletişimde bulunan insanların doğal, fiziksel ortamdaki yakınlığı (proximity) ve yönelmesi (orientation) oluşturur. Yakınlık, fiziksel çevrede iki insan arasındaki mesafedir; iletişimde bulunan insanlardan biri ya da her ikisi tarafından sözsüz iletişim işareti olarak değerlendirilir.

Saygınlık ve üstünlüğün simgesi olarak yükseklik, çoğunlukla bütün toplumlarda durumun (status) ve saygınlığın simgesi olarak kullanılır. Devlet başkanları, başbakanlar, bakanlar topluma yüksek balkondan, kürsüden, şeref tribününden hitap eder. Profesörler, öğretmenler kürsüden ders anlatır.

İnsanlar kişisel olanların kişiliklerinin bir parçası, uzantısı olarak kabul edip ona biçim ve renk katarak somut, kendine özel duruma getirirler. Bir insanın çalışma veya yatak odası, evi, bahçesi, arabası, çalışma masası onun kişisel alanıdır. Her genç olanakları ölçüsünde odasını, dolabını, beğendiği artistlerin, sporcuların posterleriyle, resimleriyle süsler.

Kişisel alanın kurulması ve korunması, insanlar arasında çatışma, sürtüşme, tartışma ve kavgaya yol açar. Gelin, kendi isteğine göre düzenlediği oturma odası ya da salonda kayınvalidesinin koltuğun, masanın, hatta vazanın bile yerini değiştirmesine karşı bağırıp çağırır, kıyameti koparır. Ya da bunun tersi olur (Köknel,1997:51-55).

Kişilerin ilişkilerde mesafe ve mekan olarak algıladıkları ve yararlandıkları yerler, oturma şekilleri ve karşılıklı konuşma mesafesi kişilerin sosyal alanlarını oluşturur (Hellriegel ve diğerleri, 1989:192).

Duyguların yakınlaşmasının insan ilişkilerindeki en somut göstergesi, iki insan arasındaki mesafenin daralmasıdır. Olaya iletişim adına tersten bakılacak olunursa, karşımızdaki insana, “senin görüşlerini ve duygularını anlamak istiyorum” iletisindeki yakınlığı hissettirebilmek için, ona “yeterince” yakın durabilmelidir.

Duygusal kanalı baskın bir kişi ile iletişime geçmiş iseniz, mesafe, görsel ve kinestetik kanalları baskın kişilere kıyasla daha az önemli olacaktır. İletilerde duyguları algılamaya eğitilmiş olan kişilerde mesafe özellikle önem taşır (Özen, 2000:159).

Edward T. Hall, her kültürün insan ilişkilerini düzenleyen sessiz bir dil olduğunu söyler. Bir dilin parçası olarak insanlar birbirleriyle etkileşirken aralarındaki uzaklığı, kişisel mekanı sürekli ayarlar. Yakın hissettiğimiz kimseye bize daha yakına gelme fırsatı tanırız, ancak yabancı birini uzakta tutarız. Hall, dört tür kişisel mekan tanımlar (Cüceloğlu, 2002:274-275):

- **İçli-dışlı uzaklık:** Bu uzaklık birilerinin yakın hissedilen ve içli-dışlı olan kimseler için kullanılır. Amerikan kültürü için bu uzaklık 0-45 santim arasında değişebilir.
- **Kişisel uzaklık:** Günlük normal koşullar altında diğer insanlarla ilişki içindeyken kullanılan uzaklık. Amerikan kültürü için bu uzaklık 45-120 santim arasındadır.

- **Sosyal uzaklık:** Bir toplum içinde bulunulduğu size hatırlatılan ve başkalarının farkında olmanızı gerektiren uzaklık. Bu uzaklık 120-350 santim arasındadır.
- **Herkesin bulunabileceği uzaklık:** 3,5 metre ile 9-10 metre arasında değişen bir uzaklık içindeki kimselerin farkında olunur ama, onlarla herhangi bir ilişki kurmak gereği duyulmaz.

Canının istediği her an öğrencinin çok yakın alanına giren öğretmenin, öğrenci gözünde değer kaybetmemesi imkansızdır. Bu tür öğretmenler iyi karşılanmazlar. Daha da ötesi, izinsiz yapılan bu davranıştan ötürü öğrenci, gizli bir mesaj almakta ve şu anlamı çıkarmaktadır: “Sen bir varlık değilsin, sen var olmayansın. Senin seçme gibi bir lüksün olamaz. Öğretmenin olarak, ben senin özel alanına istediğim gibi girip çıkabilirim. Bu konuda senin hissettiklerinde olamaz, çünkü var olmayanlar hissedemezler”.

Çok yakın alana izinsiz girmenin iyi karşılanmadığına ilişkin işaretler yerinde sallanma, ayakları sallama ya da elinin bulunduğu yere parmak uçlarıyla hafifçe darbeler vurmaktır.

Bu hareketler bir öğrencinin, “çok yaklaştın rahatsız oluyorum” deme yoludur. Öğretmen bu işaretleri görmezden gelmeyi sürdürürse, öğrenci bu kez gözlerini kapatıp, çenesini göğsüne doğru çekebilir. Öğretmen nasıl ki, kendi özel alanına saygı gösterilmesini istiyorsa, o da öğrencilerin özel alanına saygı göstermelidir (İzgören, 1999:29).

Öğretmen için önemli olan insanın ihtiyaç duyduğu mesafe duvarlarını (alan engellerini) körü körüne aşıp bozmamasıdır. Öğrencilerin birbirleriyle neredeyse kucak kucağa oturduğu kalabalık sınıflar, salonlar, masalar, sıralar öğrenmeyi kesinlikle engelleyecektir. Bu gibi ortamlarda aşırı ölçüde vücut ısısı, aşırı ölçüde gürültü, aşırı ölçüde konu, aşırı ölçüde görülecekler ve hissedilecekler bulunur. Böylesi bir bombardımanın tam ortasında kalan öğrencinin kendisini toparlayıp, derse konsantre olmasının imkanı yoktur. Bir yere tıka basa doldurulma, birbirine değerek oturma ve kolları kımıldatacak yer bulamama, insanda stres ve kaygıya yol açmaktadır (Ergin;Biol, 2000:133).

Kişisel alan, öğrencinin kişisel sorunlarını tartışmak için rahat olduğu bir uzaklıktır. Bu öğrenciler, kişisel alanın dış sınırında kalınmasını tercih ederler. Öğretmen biraz yaklaşmak için hamle yaptığında, öğrenci geriye doğru hareket ederek aynı sınırı korur. Öğretmen, öğrencinin kendisine, kişisel alanına girip girmeme konusunda izin verip vermediğine dair sinyaller yakalayabilir (Açıl, 2005:67).

Genel alanı kendi içinde yakın ve uzak alan diye ikiye ayırabiliriz. Yakın genel alanda konuşma biçimi genellikle değişir. Daha formal olur. Çoğu üniversite hocaları ve bazı lise öğretmenleri kendileri ile öğrencileri arasında bu alan uzaklığını korurlar. Doğal olarak bu durumda sınıflar daha formal yapıda olduğu için kimi öğrenciler öğretmeni uzak ve soğuk bulurlar.

Uzak genel alan, bireyin günlük hayatına girip çıkan, sayılamayacak kadar çok yabancılar içindir. Bu yabancılar, bilinene ya da bilinmeyen biçimlerde bireyin yaşamının niteliğini ve kendisine daha yakın bulduğu kimselerle olan ilişkilerini etkiler. Öğrencileriyle gerçek anlamda kaynaşamayan bir öğretmen, onlar için yabancılardan farklı kimse olmayacaktır (Ergin;Birol, 2000:138).

Kişisel alan ve sosyal alan olarak adlandırılan bölgeler öğrenciyi tümüyle çevreler. Bu alana öğretmenin arkadan yaklaşması başlı başına sorun yaratır. Öğretmen öğrencisine yaklaşırken varlığı öylesine ezici olabilir ki, öğrenci kelimenin tam anlamıyla donup kalabilir. Öğretmen uzaklaşmadıkça ya da öğrencinin dikkati başka tarafa çekilmedikçe, öğrenci hemen hemen tümüyle çaresiz kalır. Lisansüstü eğitim veren kurumlarda, sözlü sınavlarda, kimi zamanlar adaylar, öğretim üyelerinin hemen yanı başına oturuverirler. Bu oturma düzeni aday için hemen her zaman düşük performansın garantisi olacaktır. Çünkü öğretmenin yanı başındaki varlığı, adayı donuk kılmaya, başka bir söyleyişle iletişimsizliğe itmektedir. Öğrenciler sınav olurken, sınav salonunda öğrenciler açısından insanı çıldırtan bir gezme alışkanlığı edinmiş öğretmenler yalnızca öğrencilerinin kafasını karıştırıp, onların işlerinin daha da zora sokarlar. Öğrencileri bu stresli anlarında öğretmen, kendi masasında göze çarpmayacak şekilde oturarak ve kendi işiyle meşgul olarak onlara en iyi yardımı yapabilir. Sınav ortamında egemen olan güvensizlik, ne yazık ki öğretmeni dolaşmaya zorlamakta, bu zorlamada öğrencileri başarısızlığa itmektedir (Ergin, 2000:136).

2.3.7.2. Bedensel Temas

Sıcak kanlı ve memeli bütün canlılarda bedensel temas (dokunma) rahatlık verir. İnsanlar bir çok durumda, neler hissettiklerini kendilerine veya başkalarına dokunarak belli ederler (Cüceloğlu, 1987:163).

İnsanın kendi bedenine teması, gerginliğin yaşandığı durumlarda kişiye rahatlık verir. İnsan bir başka kişiye temas ettiği zaman bunun farkındadır. Ancak insan kendine temas ederken büyük çoğunlukla davranışından haberdar değildir. Çocukluk döneminde zorlandığında veya kendisinde endişe yaratan durumlarla karşılaştığında, anne ve babaları tarafından okşanarak güven verilen

insanlar, bu güvenceyi yetişkinliklerinde de ararlar. Bu sebeple gerginlik yaratan ve kişinin kendisini güvende hissetmediği her durumda insanın yardımına kendi elleri yetişir.

İnsanların kendilerine en çok temas ettikleri ve gerginliklerini hafiflettikleri yüzlerce davranış incelendiğinde aşağıda sıralanan yedi jestin tekrarlandığı görülmüştür.

1. Çeneye yaslanmak,
2. Saçı okşamak,
3. Yanağa yaslanmak,
4. Ağza temas etmek,
5. Şakağa yaslanmak,
6. Elleri cebe sokmak,
7. Kollarla bedene sarılmak.

İnsanın kendi bedenine temas ederek iç gerginliğini hafifletmeyi amaçlayan bu jestler hem kadınlar, hem de erkekler tarafından yapılır. Ancak saçları okşamak ve kolları bedene dolamak daha çok kadınlara, şakağa yaslanmak ve elleri cebe sokmak daha çok erkeklere özgü jestlerdir. İnsanın kollarını kavuşturması, en hassas iki noktadan biri olan kalbi korumanın sembolik bir ifadesidir. Mağara devrinden bu yana geçen zaman içinde insan davranışlarında önemli pek çok değişim olmuştur ve kalbi korumak o günkü anlamını, önemini kaybetmiştir. Ancak modern çağda da insanlar kendilerine gerginlik veren bir durum yaşadıkları ve kendilerini duygusal olarak güvende hissetmedikleri zaman kollarını kavuştururlar.

Kol kavuşturma aynı zamanda insanın anne ve babasından beklediği kucaklama ihtiyacının kendisi tarafından karşılanmasıdır. İnsanın güven ihtiyacının arttığı bazı durumlarda, kişi kendisini tam kucaklayarak bunu karşılamaya çalışır. Bu durumda artmış olan iç gerginlik kendi kendine temasın verdiği rahatlıkla gevşemeye dönüşür.

Topluluk içinde kendine temasın ve dış dünya ile ilişkileri sınırlandırmanın en güvenli yollarından biri de özellikle erkekler için, elleri cebe sokmaktır. İnsan keyifli ve sıkıntılı olduğu bütün durumlarda, yalnız da olsa topluluk içinde de olsa, ellerini cebine sokarak çevresi ile ilişkilerini en alt düzeye indirir ve kendi duygu dünyasına çekilir.

Bacak bacak üstüne atmak, elleri yüzün veya bedenin üzerinde gezdirmek veya elleri çeşitli biçimlerde kenetlemek davranışlarının bütününü insanın ihtiyaç duyduğu teması ve dolayısıyla güven duygusunu ona vermektedir. Elin alna, mideye, kalbe götürülmesi önemli bir işarettir. İnsan bir konuda hayrete düştüğü zaman eli alnına gider. Parmak uçlarının alna teması kaybolan veya

ihtiyaç duyulan bir fikri geri çağırmak içindir. Bu jest aynı zamanda dikkatini yoğun olarak bir noktaya toplamak isteyenlerde görülür.

Elin ağzı örtmesi kişinin hayretinin bir başka ifadesidir. Kişi, şaşkınlığı sırasında kendisini zor durumda bırakacak olan tepkisini böylece durdurmak ister.

Parmakların gömlek veya boyun arasındaki boşluğu genişletmeye çalışması, kişinin daha çok havaya ve alana ihtiyaç duyduğunu, bir başka deyişle zor durumda olduğunu gösterir. Kulak memesi ile oynamak dikkati yoğunlaştırma isteğinden kaynaklanır.

Enseyi ve ensedeki saçları okşamak ise kişinin sıkıntılı bir durumda sevilme ihtiyacını karşılamak amacını taşıyan narsistik bir jesttir (Baltaş;Baltaş, 2004).

Dokunma, bir insana en kısa yoldan “sen benim için önemlisin” mesajını verir. Hiçbir söz bu mesajı dokunma kadar etkili olarak ifade edemez. Dokunma, insanlar arasında sıcak ilişkiler yaratır, kimi zaman belirsiz de olabilir. Omuza dokunmak dostça bir ifadeyi anlatacağı gibi, egemenliği de ifade eder (Üre, 2003:135).

2.3.8. Statü Sembolleri

Toplumsal ilişkiler rol ve statüye göre belirlenen ilişkilerdir. Her toplumda, her bireylerin toplumsal değerler sistemine göre belirlenmiş statüleri ve toplumca tanımlanmış rolleri vardır. Bunların bilinmesi, belli bir konumda kişilerin hangi rol davranışlarını yapmak durumunda olduklarını, buna karşılık karşılarındakilerden hangilerini bekleyeceklerini öngörebilmeleri demektir. Toplumda herkesin bir tek rolü olsaydı ya da herkes birbirini tanısaydı ya da rollerin tanımı değişik kültür çevrelerine göre değişmeseydi, iletişimde rol ve statü ilişkilerinden kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmazdı (Zıllıoğlu, 1996:266).

Statü, “bir toplum içinde bireyin bulunduğu yer”, olarak tanımlanır. Bireyin statüsü kendisine toplumdaki diğer bireyler tarafından verilmiştir. Bireyin düşündüğü kendi yeri statü değildir. Statü toplumdaki diğer bireyler tarafından kendine verilen bir payedir (Mısırlı, 2003:25).

Okullarımızı iyi iletişim kurma açısından ele almayı ve değerlendirmeyi gündeme getiren zorunluluk; öğrenme ve öğretme süreçlerinde gerçekleştirilen tüm etkinliklerin, temelde birer iletişim etkinliği olmasıdır (Açıl, 2005:27).

Jest ve mimikler, hareketler, göz teması, tebessüm etme, isteklilik, nüktedanlık, ses tonu gibi iletişimsel davranışların iki kişi arasındaki psikolojik ve fiziksel mesafeyi azaltarak öğrencinin sınıf içerisindeki korku ve endişesinin ortadan kalkmasına yardım ettiği ve öğretmenin etkililiğini etkileyen değişkenler olduğu belirtilmektedir (Onural, 2006:33).

Sınıf içerisinde ya da dışında, öğrenciyle girdiği iletişimde anlattığı konuyu ve söylediği sözcükleri daha da anlamlı kılmaya çalışan öğretmen, sözsüz iletişimin varlığını kabullenmeli, sözsüz iletişimi kullanmasını iyi öğrenmeli ve sözsüz iletişimin gücünden mutlaka faydalanmalıdır. Aksi takdirde sadece sözle bildiklerini aktarmaya çalışırsa, kısır bir döngünün içerisinde boğuştuğunun farkına varması iş işten geçtikten sonra olacaktır (Cooper, 1987:22).

Öğretmenler, sınıfta ders anlatırken söyledikleriyle davranışlarının tutarlı olmasına çok dikkat etmelidir. Sözlerle hareketler birbirini desteklerse, verilmek istenen mesajda arzu edilen başarı sağlanmış olur.

İyi bir öğretmen, öğrencilerin tepkisini gözlemler. Onların hal ve hareketlerini kontrol eder. Özellikle sıkılma ve bıkkınlık ifade eden hareketleri hiç mi hiç gözden kaçırmaz ve anında ilgi toplayıcı bir takım etkinlikler yapar (Açıl, 2005:47,49).

Öğrenciler sıkıldıklarını nasıl ifade ederler (Açıl, 2005:50-51):

- Kalem, parmak ya da ayakla gürültü yapma,
- Başını ele dayama,
- Dalgınlık,
- Kolları kapama,
- Manasız bakışlar.

Öğrenciler, kendileriyle tatlı bir sele konuşulması, onlara gülümsenmesi, bakışma ve tasdikleyici baş sallamalar sayesinde; ilgi, cesaret ve pozitif takviye vb. görmüşlerdir. Zorluk çıktığında ise, öğretmenler daha fazla sabırlı olmuş ve azarlayarak güvensizlik ortamını oluşturmaktan kaçınmışlardır (Schober, 1999:105).

Üstünlük belirten hareketler (Açıl, 2005:94):

- Sıkılmış yumruğuyla işaret parmağını kağıt üzerine uzatarak yapılan hatayı öğrencisine işaret eden bir öğretmen, hiçbir mazeret kabul etmeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır.

- Kendisine bir şey söylemek için gelen öğrencisini elinin tersiyle kendisinden uzaklaştıran öğretmen, ona değer vermediğini göstermektedir ve bu bir hakarettir.
- Öğrenci bir soruya cevap verirken başını geriye atarak kendini yükseğe ve uzağa alan elleriyle sınırı çizen ve durumu bütünüyle kontrol ederek öğrencinin verdiği cevabı dinleyen bir öğretmen, karşı tarafta bir gerginlik ve direnç oluşturur. Öğrenci cevap vermek istemez.
- Sınıf birlikte yaşanan bir takım becerilerin geliştirildiği ve iletişimin sağlandığı bir ortamdır. Öğretmen, ellerini bedeniyle bütünleştirmiş, başı geride ve yukarıda duruyor ise, “burada paylaşacak bir şey yok, ben buranın hakimiyim, ben anlatacağım siz dinleyeceksiniz” demektir.
- Öğretmen masasında, arkaya yaslanarak, elleri enseye kenetlemek kesin bir sahiplik ve üstünlük jestidir. Karşıdaki kişi ya da kişileri önemsemek demektir.

Yukarıda saydığımız ve daha pek çok olan bu tür davranışlar öğrencide, öğretmen karşı olumsuz duyguların uyanmasına yol açacak bir direnç oluşumunu sağlar.

İnsanların sözsüz iletişimi, Miller’in belirttiği şu nedenlerle kullandığı ortaya çıkmaktadır (Açıl, 2005:77):

- Sözcüklerin sınırlılığı vardır,
- Sözsüz işaretler güçlüdür,
- Sözsüz mesajlar daha inanılır ve güçlü olurlar,
- Karmaşık mesajları göndermede yardımcı olacak ayrı bir kanala ihtiyaç vardır.

Öğretmenler, öğrencilerce gönderilecek mesajları iyi alabilmek, öğrencilere öğrenmeyi pekiştirebilecek olumlu işaretleri gönderebilmek ve aynı zamanda öğrenmenin gerçekleşmesine engel olacak lüzumsuz işaretlerden kaçınmak için, sınıftaki sözsüz iletişimin varlığını bilmek zorundadır.

Günümüz koşullarında etkili iletişime ulaşmak isteniyorsa, bu süreç, öğretmen ve öğrencilerin mesajları doğru olarak alma ve gönderme yeteneklerini gösterebildikleri açıklıkta ve rahatlıkta işlenmelidir.

Tablo.3: Araştırmanın Anket Sorularında Olumlu veya Olumsuz Olarak Varsayılarak Yer Alan Beden Dili Hareketleri.

OLUMLU YÜZ İFADELERİ

Öğretmen sınıfa gülümseyerek girer.

Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.

Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.

Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder.

Öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar.

OLUMSUZ YÜZ İFADELERİ

Öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar.

Öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.

Öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.

Öğretmen, kızdığında kaşlarını çatar.

Öğretmen, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder.

Öğretmen, puflayarak kızgınlığını ifade eder.

Öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler.

Öğretmen, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister.

OLUMLU BAŞ HAREKETLERİ

Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar.

OLUMSUZ BAŞ HAREKETLERİ

Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir.

OLUMLU EL-KOL HAREKETLERİ

Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır.

Öğretmen, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır.

Öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir.

Öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder.

Öğretmen, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar.

Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder.

OLUMSUZ EL-KOL HAREKETLERİ

Öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.

Öğretmen, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.

Öğretmen, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.

Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar.

Öğretmen, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder.

Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder.

Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder.

Öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister.

Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir.

Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder.

OLUMLU AYAK VE BACAK HAREKETLERİ

Öğretmen bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.

OLUMSUZ AYAK VE BACAK HAREKETLERİ

Öğretmen, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder.

OLUMLU AYAKTA DURMA VE OTURMA HAREKETLERİ

Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.

OLUMSUZ AYAKTA DURMA VE OTURMA HAREKETLERİ

Öğretmen, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.

Öğretmen, dersi tahtada anlatır.

OLUMLU MESAFE VE BEDENSEL TEMAS HAREKETLERİ

Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister.

Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder.

Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar.

OLUMSUZ MESAFE VE BEDENSEL TEMAS HAREKETLERİ

Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.

Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.

Öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister.

OLUMSUZ POZİSYON VE VÜCUT DURUŞU HAREKETLERİ

Öğretmen, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.

Tablo.3’de yer alan ve araştırmanın anketinde de kullanılan ifadelerin bazıları olumlu bazıları ise olumsuz olarak varsayılmış ve bu varsayımlara göre hareket edilmiştir.

Tablo.3’de görüldüğü gibi sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketleri yedi grup altında toplanmıştır. Beden dili hareketleri kendi aralarında da olumlu ve olumsuz olarak iki gruba ayrılıyor. Bir beden dili hareketi tek başına kullanıldığında olumsuz ya da olumsuz olabilir, fakat kullanıldığı yer ve zaman bakımından o ifadenin sonucu değişmektedir. Olumsuz olan bir ifadenin sonucu olumlu, ya da olumsuz olan bir ifadenin sonucu ise olumlu hale gelebilir. Örneğin; “kaş çatma” davranışı tek başına düşünüldüğünde olumsuz bir ifadedir. Sınıf ortamında da iki şekilde kullanılabilir:

1. Durum: “Öğretmenin sinirlendiğinde kaşlarını çatması” ifadesinin hem kendisi hem de sonucu olumsuzdur. Sınıf ortamında bu ifadeyi kullanan bir öğretmen öğrencileri olumsuz etkilemiş olur.

2. Durum: “Öğretmenin öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatması” ifadesi ise kendisi ve sonucu itibarıyla olumludur. Olumsuz bir ifade olan “kaş çatma” hareketinin buradaki yapılma nedeni, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak olduğu için, aslında olumsuz olan bir ifade sonucundan dolayı olumlu hale gelmiştir.

Öğretmenler Tablo.3’ de yer alan olumlu olarak varsaydığımız beden dili hareketlerini sınıf ortamında sıklıkla kullanmalı, olumsuz olarak varsaydığımız beden dili hareketlerini ise kullanmaktan kaçınmalıdırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SINIF İÇİ İLETİŞİMDE BEDEN DİLİ
(ANADOLU OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRETMENLERİNİN BEDEN
DİLİNİ KULLANMA DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA)

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırma ile Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde hizmet veren öğretmenlerin sınıf içi iletişimde beden dili hareketlerini ne kadar kullandıkları, beden diline yüklenilen anlamların ve beden dilinin eğitime olan katkısının öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda neler olduğu, eğitim gören öğrencilerin sınıf ortamında öğretmenlerin gösterdikleri beden dili hareketlerinden ne derece etkilendikleri tespit edilmiştir.

İçinde bulunduğumuz çağ iletişim çağıdır ve iletişimin önemi günden güne artmaktadır. Eğitim sisteminde verimliliği etkileyen bir çok etken vardır, bunlardan biriside iletişimdir. İletişim insanlar arasında karşılıklı gelişen bir süreçtir. Sağlıklı bir iletişim için kişilerin birbirini anlaması gerekmektedir. Sınıf ortamı öğrencilerin paylaşmayı, öğrenmeyi, düşünmeyi, tartışmayı ve yeteneklerini kullanmayı öğrendikleri yerlerdir. Sınıf içinde öğrenme ve öğretme, öğretmenle öğrenci ve öğrencilerle öğrenci arasındaki iletişimde meydana gelmektedir. Beden dili de iletişimin bir parçasıdır.

İnsanlar gün içerisinde evde, okulda, işyerinde bilinçli ya da bilinçsiz olarak beden dili ile bir çok mesaj vermektedir. Eğitim sisteminde de durum böyledir. Öğrenci öğretmen iletişiminde beden diline yüklenilen anlamlar önemlidir. Öğretmen öğrencisinin, öğrenci de öğretmenin kullandığı beden dili hareketlerinde verilmek istenilen mesajı doğru bir şekilde anlamalıdır ki karşılıklı doğru iletişim sağlanmış olsun.

Bu çalışmanın sonuçları ile sınıf ortamında öğretmenlerin beden diline daha çok önem vermeleri ve sınıf içi iletişimde beden dilinin eğitimin verimliliğini artırması açısından daha sık kullanılması gerektiğinin vurgulanması, literatüre ve konuyla ilgili bilimsel çalışmaların yapılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Konuyla ilgili yapılan araştırmalar:

Araştırma konusu seçilip gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra, eğitim ve beden dili konusunda hazırlanmış bulunan tez çalışmaları gözden geçirilmiştir.

Bunlardan bazılarına aşağıda değinilmiştir:

Yeşilyaprak'ın (2004), "Pedagojik Motivasyon: Eğitici-Öğrenci İletişimi" başlıklı yüksek lisans tezinde, araştırmanın evreni yüksek öğrenim kurumlarında öğretim gören öğrencilerdir. Örneklemde ise, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü 1., 2., 3., 4. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 75 kişidir. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak 25 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise, öğrencilerin motivasyonlarında ve başarıya güdülenmelerinde, eğitimciyle girdikleri iletişimin niteliği son derece önemli olduğu, öğrencilerin, eğitimcilerle iletişime girerken, eğitimcinin kişisel özelliklerine kendilerine yaklaşımlarına vb. etkenlere bağlı kaldıkları, ayrıca İletişim Fakültesi'nde okuyan ve gelecekte mesleklerini iletişim becerileri üzerine kuracak olan öğrencilerin, iletişimle ilgili çeşitli sorunları bulunduğu tespit edilmiştir.

Başer'in (2003), "İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Belirli Beden Dili Davranışlarının 5. ve 8. Sınıf Öğrencileri Üzerindeki Etkileri" başlıklı yüksek lisans tezinde, araştırmanın evrenini Ankara Mamak İlçe merkez 21. bölgedeki özel olmayan ilköğretim okullarının, öğrenci sayısı en fazla olan 4 okuldaki 5. ve 8. sınıflar oluşturmaktadır. Toplam öğrenci sayısı ise 1952'dir. Örneklemde ise 270 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise, olumlu beden dili davranışlarının (gülümseme, yakın durma, dokunma vb.) öğrencileri olumlu yönde, olumsuz beden dili davranışlarının (kaş çatma, elini yumruk yapma vb.) ise olumsuz yönde etkilediği, kız öğrencilerin öğretmenlerin yüz ifadelerinden erkek öğrencilere oranla daha fazla etkilendikleri, öğretmenlerin el-kol ve bacak hareketlerinden erkek öğrencilerin olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir.

Bencuya'nın (2003), "Öğretmenlerin İletişim Becerisi Eğitimi Almasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri" başlıklı yüksek lisans tezinde, araştırmanın evrenini İstanbul'da bulunan özel okullar, örneklemine ise iki özel okul ve bu okullardaki iletişim becerileri eğitimi alan ve almayan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise, yapılan eğitimlerin katılımcıların bilgi, beceri ve tutumlarında değişimler meydana getirerek öğrencilerin öğrenme sonuçlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Çalışkan'ın (2003), "Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi" konulu doktora tezinde, araştırmanın evrenini Kırşehir İl merkezinde bulunan 28 ilköğretim okulunda görev yapan sınıf öğretmenleri ve öğrencileri ve bu okullarda gözlem yapan Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği 1. sınıf öğrencileri, örneklemini ise Kırşehir İl merkezinde bulunan 28 ilköğretim okulunda görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenleri ile 4. ve 5. sınıf öğrencileri ve aynı sınıflarda gözlem yapan Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği 1. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 34 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise, sınıf öğretmenlerinin dikkati tam olarak sağlayamadıkları, mimik ve jestleri yeterince kullanmadıkları, fiziki görünümlerine dikkat ettikleri, öğrencilerle konuşurken onlarla yakın iletişime geçemedikleri, motivasyonu artırıcı uyarıcı kullanmadıkları, kısmen de olsa fiziki ceza uyguladıkları tespit edilmiştir.

Arslandaş'ın (2002), "Orta Öğretim Okullarında İletişim (Diyarbakır Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinde, araştırmanın evrenini 2001-2002 öğretim yılında Diyarbakır İl merkezindeki 12 resmi genel lisede görevli müdür yardımcıları ve öğretmenler oluşturmaktadır. Evrende 624 öğretmen ve 37 müdür yardımcısı bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 190 öğretmen ve 21 müdür yardımcısından oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak toplam 36 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise öğretmen ve müdür yardımcıları okul müdürlerini iletişim becerileri konusunda yeterli bulmamışlardır. Okul müdürleri ise öğretmenlere göre müdür yardımcılarını iletişim becerileri konusunda daha yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin %61,7'si müdürlerinin kendilerinden tam olarak ne istediklerini bildirmediğini söylemişlerdir. Deneklerin %66,5'i müdürlerinin kendileriyle yeterli derecede iletişim kurmayı sağlayıcı etkinlik yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Öztaş'ın (2001), "Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Yeterlilikleri" başlıklı yüksek lisans tezinde, araştırmanın evrenini Kahramanmaraş'taki tüm müstakil sınıflı ilköğretim okullarında kadrolu olarak görev yapan sınıf öğretmenleri, örneklemini ise Kahramanmaraş İl Merkezi'nde

bulunana iki ilköğretim okulu ile Türkoğlu İlçe Merkezi'nde bulunana iki ilköğretim okulunda görev yapan toplam 40 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 54 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise, bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre iletişimde daha etkili oldukları, il merkezinde çalışan öğretmenlerin ilçe merkezinde çalışan öğretmenlere oranla iletişim konusunda daha yeterli oldukları, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi iletişim davranışlarının kendilerine göre yeterli, öğrenci ve gözlemci görüşlerine göre ise kısmen yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Öztekin'in (1997), "Okul Müdürlerinin Beden Dili Davranışlarının Sıklığı İle Öğretmenlerin Etkilenme Derecesi" konulu yüksek lisans tezinde, araştırmanın evrenini Muş İl Merkezi'ndeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve okul müdürleri, örneklemini ise Muş İl Merkezi'ndeki 7 ilköğretim okulundaki 76 branş ve 76 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise; öğretmenlerin müdürlerin sık olarak gösterdikleri beden dili davranışlarından yüksek derecede, seyrek olarak gerçekleştirdikleri beden dili davranışlarından ise daha düşük düzeyde etkilendikleri tespit edilmiş. Okul müdürleri iletişimde anlaşma, uyum, ilgi vb. davranışları sık göstermekte. Saldırganlık, küçümseme vb. beden dili davranışlarının ise hemen hemen hiç göstermemektedir. Okul müdürlerinin bayan öğretmenlere karşı bedensel temas, oturma biçimleri, el-kol ve bacak hareketlerini kullanma sıklığının daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu araştırmada aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

H₁: Öğretmenlere göre, sınıf içi iletişimde kullanılan olumlu beden dili hareketleri öğrencileri olumlu, olumsuz beden dili hareketleri ise olumsuz etkiler.

H_{1a}: Sınıf içi iletişimde öğrenciler, öğretmenlerin gösterdikleri olumlu beden dili hareketlerinden olumlu, olumsuz beden dili hareketlerinden ise olumsuz etkilenirler.

Araştırmanın anketinde yer alan beden dili ifadelerinden varsayımlar sonucunda hangilerinin olumlu, hangilerinin ise olumsuz olduğuna Tablo.3’de yer verilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada, sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili hareketleri ve bu hareketlerin eğitime olan katkısını ortaya koymak üzere anket soruları hazırlanmıştır. Öğretmenlere ve öğrencilere sorulmak iki ayrı anket formu hazırlanmıştır. Öğrencilere sorulmak üzere hazırlanan ankette bir kişisel soru ile birlikte toplam 45 soru, öğretmenlere sorulmak üzere ise dört kişisel soru ile birlikte toplam 48 soru yer almaktadır. Anket soruları ise “Sınıf Ortamında Beden Dili İle Gönderilen Mesajlara Yönelik Karşılaştırmalı Değerlendirme” konulu Doktora Tezi’ni yapan Cem Birol’un (2002) anket soruları geliştirilerek hazırlanmıştır.

Sınıf içi iletişimde beden dilinin kullanılmasına ilişkin geliştirilen ve öğretmenlere uygulanan test de yer alan 44 adet ifadenin birbirleriyle tutarlılık gösterip göstermediğini belirlemek için, Alpha (α) katsayısı hesaplanmış ve Cronbach Güvenirlilik Analizi sonucunda, $\alpha = 0,8121$ gibi yüksek bir değer elde edilmiştir. Aynı alfa değeri, öğrencilere yöneltilen testte yer alan sorular için de hesaplanmış ve $\alpha = 0,8927$ olarak bulunmuştur. Bunun sonucunda deneklerin verdikleri cevaplarında tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini 2005-2006 yılı itibariyle eğitim veren Ankara İli’nde 3, İstanbul ve Kastamonu İlleri’nde 1 olmak üzere toplam 5 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ve bu liselerde görev yapan öğretmen ve eğitim gören onbirinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.5. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni olan Ankara İli’nde 3, İstanbul da 1 ve Kastamonu da 1 tane olmak üzere toplam 5 tane Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi’nde görev yapan 109 öğretmen ve lise son sınıfta öğrenim gören 275 lise son sınıf öğrencisi örnekleme oluşturmaktadır.

Ek-2’de Türkiye’deki Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ve örnekleme dahil olan okulların isimleri verilmiştir.

3.5.1. Kavramsal Çerçeve: Eğitimde öğretmenler tarafından kullanılan beden dili hareketleri çeşitlilik göstermekle birlikte anlam açısından aynıdır. Eğitimin hangi kademesinde

olursa olsun beden dilinin öğretmenler tarafından kullanılması gerekmektedir, çünkü kullanılan olumlu beden dili hareketleri eğitimde verimliliği artırması açısından önemlidir. Araştırma için Ankara İli'nde 3, İstanbul ve Kastamonu İlleri'nde 1 olmak üzere toplam 5 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'nde görev yapan öğretmenler ile bu liselerde öğrenim gören lise son sınıf öğrencileri ele alınmıştır. Söz konusu öğretmenlerin görüş ve önerileri, öğrencilerin verecekleri cevaplar doğrultusunda elde edilecek sonuçlara göre öneriler geliştirilmiştir.

3.5.2. Kapsam ve Sınırlılıklar: Araştırmanın temel kısıtları şunlardır: Araştırmanın asıl uygulamasına geçmeden önce hazırlanan anketin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmak açısından Ankara'da ki İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde pilot bir uygulama yapılmış ve lise son sınıfta okuyan 30 öğrenciye ve bu okulda görev yapan 15 öğretmene ayrı ayrı hazırlanmış anketler dağıtılmıştır.

Öğrencilere dağıtılan ankette 50 sorudan, ve 2 bölümden oluşuyordu birinci bölümde; “öğretmeninizin beden dili hareketini gösterme sıklığı”, ikinci bölümde ise; “sizin bu beden dili hareketinden etkilenme dereceniz” diye iki önermeye ait sorular iletilmiştir. Öğretmenlere dağıtılan anket ise 50 sorudan oluşuyordu ve “öğrencilerin beden dili hareketlerinde etkilenme derecesi nedir” önermesine ait sorular iletilmiştir.

Öğrencilere verilen anket cevapları incelediğinde çok farklı sonuçların çıktığı görüldü ve öğrenciler hangi öğretmenlerinin beden dili davranışını düşüneceklerini şaşırmışlardı bu yüzden asıl anketi uygulanmadan önce sorular tekrar gözden geçirildi ve sadece lise son sınıfta bütün alanlarda ortak ders olarak okutulan Servis Bölümü Teknikleri ve Uygulaması-III öğretmenlerini düşünerek cevaplamaları istendi.

Lise son sınıfın seçilme nedeni daha bilinçli olmaları ve bu sınıfa gelene kadar birçok öğretmenden ders almış olmalarıydı. Asıl anket uygulamasında da Servis Uygulaması ve Teknikleri-III öğretmenin beden dili hareketlerinin incelenmesinin nedeni ise; hem ortak ders olması hem de alan dersi olmasıydı, ayrıca uygulamalı bir ders olduğu için bir çok beden dilinin bir arada kullanılması gereken bir dersti.

3.6. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada konuyla ilgili literatür çalışmasının ardından, alana inilerek Ek-1 'de verilen anket formu uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemi olan beş okuldan her birine öğrencilere uygulanmak üzere 100, toplamda 500 anket, öğretmenlere uygulanmak için ise her bir okula 50,

toplamda 250 anket gönderilmiştir. Öğrencilere gönderilen anketlerden 334 tanesinden cevap alınmış, 60 anket tam olarak cevaplandırılmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Öğretmenlere gönderilen anketlerden 128 tanesinden cevap alınmış, 19 anket tam olarak cevaplandırılmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

3.7. VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Araştırmada sınıf içi iletişimde beden dili davranışlarını ölçmek üzere 5’li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Burada ankete ilişkin değerlendirmelerin sayısal olarak karşılaştırılmasında objektiflik elde edilebilmesi amaçlanmıştır. Daha sonra elde edilen bilgiler SPSS programında analiz edilmiştir. Frekans (f), Aritmetik Ortalama (X_{ort}), Standart Sapma (ss), t-Bağımlılık Testi (t) yapılmıştır.

Aritmetik Ortalama Değerleri (X_{ort}):

1,00-1,79=Çok kötü; 1,80-2,59=Kötü; 2,60-3,39=Orta; 3,40-4,20=İyi; 4,21-5,00= Çok iyi

3.8. ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN BULGULAR

3.8.1. Araştırmada Elde Edilen Öğretmenlere Ait Demografik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, öğretmenlerin demografik özellikleri bulguya dönüştürülmüş ve bulgular çizelgeler halinde sunulmuştur. Bulgular yüzde analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre dağılım Tablo.3.1’de verilmiştir:

Tablo.3.1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımı

Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı	n	(%)
Erkek	53	48,6
Kadın	56	51,4
Toplam	109	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılım Tablo 3.1’de görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 48,6’sının erkek, % 51,4’ünün kadın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına ilişkin dağılım Tablo.3.2’de verilmiştir:

Tablo.3.2: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yaşlarına İlişkin Dağılımı

Öğretmenlerin Yaş Dağılımı	n	(%)
30 ve altı	11	10,1
31-35	26	23,9
36-40	27	24,8
41-45	33	30,3
46 ve üzeri	12	11,0
Toplam	109	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına ilişkin dağılım Tablo.3.2’de görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 10,1’inin 30 ve altı, % 23,9’unun 31-35, % 24,8’inin 36-40, % 30,3’ünün 41-45, % 11,0’ünün 46 ve üstü yaş grubunda yer aldıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslek branşlarına ilişkin dağılım Tablo.3.3’de verilmiştir:

Tablo.3.3: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Meslek Branşlarına İlişkin Dağılımı

Öğretmenlerin Meslek Branşları	n	(%)
Edebiyat	6	5,5
Fizik	8	7,3
Turizm	32	29,4
İngilizce	15	13,8
Beslenme	6	5,5
Beden Eğitimi	9	8,3
Kimya	5	4,6

Meslek Dersleri	19	17,4
Tarih	4	3,7
Bilgisayar	5	4,6
Toplam	109	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslek branşlarına ilişkin dağılım Tablo.3.3’de görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 5,5’inin Edebiyat, % 7,3’ünün Fizik, % 29,4’ünün turizm, %13,8’inin İngilizce, % 5,5’inin Beslenme, % 8,3’ünün Beden Eğitimi, % 4,6’sının Kimya, % 17,4’ünün Meslek Dersleri, % 3,7’sinin Tarih, % 4,6’sının Bilgisayar branşında eğitim verdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, eğitim sektöründe çalıştığı sürelerle ilişkin dağılım Tablo:3.4’de verilmiştir:

Tablo.3.4: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Sektöründe Çalışma Sürelerine İlişkin Dağılımı

Öğretmenlerin Eğitim Sektöründe Çalıştığı Zaman Dağılımı	n	(%)
5 yıl ve daha az	9	8,3
6-10 yıl	24	22,0
11-15 yıl	47	43,1
16-20 yıl	21	19,3
21-25 yıl	6	5,5
26 yıl ve üzeri	2	1,8
Toplam	109	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim sektöründe çalışma sürelerine ilişkin dağılım Tablo.3.4’de görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 8,3’ünün 5 yıl ve daha az, % 22,0’ının 6-10 yıl, % 43,1’inin 11-15 yıl, % 19,3’ünün 16-20 yıl, % 5,5’inin 21-25 yıl, % 1,8’inin 26 yıl ve üzerinde eğitim sektöründe çalıştıkları görülmektedir.

3.8.2. Öğretmenlerin Görüşlerine İlişkin Araştırmada Elde Edilen Diğer Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme derecesinin ne olduğunun, öğretmenlerin görüşleri sayesinde edilen veriler bulguya dönüştürülmüş ve bulgular çizelgeler halinde sunulmuştur. Bulgular, yüzde analizi, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılarak aşağıda değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, “sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme derecesinin ne olduğu” ifadesine ait görüşlerine ilişkin dağılım Tablo.3.5’de verilmiştir.

Tablo.3.5: “Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde gösterdikleri beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme derecesi” ne Öğretmenlerin Görüşlerine İlişkin Dağılımı

Önermeler	(1)* %	(2)* %	(3)* %	(4)* %	(5)* %	X _{ort}	ss	n
S1.Öğretmenin sınıfa gülümseyerek girmesi.	-	-	4 3,7	67 61,5	38 34,9	4,31	0,539	109
S2.Öğretmenin, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtmesi.	5 4,6	17 15,6	2 1,8	69 63,3	16 14,7	3,68	1,053	109
S3.Öğretmenin, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade etmesi.	2 1,8	10 9,2	1 0,9	60 55,0	36 33,0	4,08	0,934	109
S4.Öğretmenin, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade etmesi.	4 3,7	14 12,8	21 19,3	45 41,3	25 22,9	3,67	1,081	109
S5.Öğretmenin, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpması.	8 7,3	45 41,3	35 32,1	11 10,1	10 9,2	2,72	1,053	109
S6.Öğretmenin, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpması.	17 15,6	40 36,7	38 34,9	5 4,6	9 8,3	2,53	1,076	109
S7.Öğretmenin, bir durumdan hoşnutsuz	4	37	19	40	9	3,12	1,086	109

olduğu zaman yüz ifadesini değiştirmesi.	3,7 12,8	33,9 23,9	17,4 2,8	36,7 45,9	8,3 14,7			
S8.Öğretmenin, kızdığı anda kaşlarını çatması.	14 12,8	26 23,9	3 2,8	50 45,9	16 14,7	3,26	1,322	109
S9.Öğretmenin, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatması.	5 4,6	37 33,9	14 12,8	28 25,7	25 22,9	3,28	1,277	109
S10.Öğretmenin, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade etmesi.	34 31,2	57 52,3	7 6,4	4 3,7	7 6,4	2,02	1,054	109
S11.Öğretmenin, puflayarak kızgınlığını ifade etmesi.	7 6,4	62 56,9	14 12,8	18 16,5	8 7,3	2,61	1,071	109
S12.Öğretmenin, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade etmesi.	11 10,1	37 33,9	26 23,9	22 20,2	13 11,9	2,90	1,194	109
S13.Öğretmenin, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade etmesi.	19 17,4	39 35,8	34 31,2	11 10,1	6 5,5	2,50	1,068	109
S14.Öğretmenin, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması.	5 4,6	33 30,3	2 1,8	48 44,0	21 19,3	3,45	1,218	109
S15.Öğretmenin, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması.	21 19,3	51 46,8	5 4,6	19 17,4	13 11,9	2,56	1,308	109
S16.Öğretmenin, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması.	-	24 22,0	36 33,3	36 33,3	13 11,9	3,35	0,956	109
S17.Öğretmenin, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapması.	-	30 27,5	24 22,0	45 41,3	10 9,2	3,32	0,980	109
S18.Öğretmenin, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek istemesi.	-	6 5,5	6 5,5	81 74,3	16 14,7	3,98	0,652	109
S19.Öğretmenin, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade etmesi.	-	-	6 5,5	78 71,6	25 22,9	4,17	0,506	109
S20.Öğretmenin, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırması.	-	18 16,5	13 11,9	69 63,3	9 8,3	3,63	0,857	109
S21.Öğretmenin, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırması.	2 1,8	23 21,1	21 19,3	56 51,4	7 6,4	3,69	0,953	109
S22.Öğretmenin, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini göstermesi.	2 1,8	24 22,0	52 47,7	25 22,9	6 5,5	3,08	0,862	109
S23.Öğretmenin, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade etmesi.	-	-	23 21,1	63 57,8	23 21,1	4,00	0,653	109
S24.Öğretmenin, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade etmesi.	5 4,6	72 66,1	7 6,4	16 14,7	9 8,3	2,56	1,067	109
S25.Öğretmenin, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyması.	2 1,8	12 11,0	7 6,4	78 71,6	10 9,2	3,75	0,841	109
S26.Öğretmenin, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek istemesi.	7 6,4	37 33,9	46 42,2	10 9,2	9 8,3	2,79	0,991	109
S27.Öğretmenin, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstermesi.	7 6,4	19 17,4	52 47,7	23 21,1	8 7,3	3,06	0,970	109
S28.Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak	2	33	6	48	20	3,47	1,159	109

otoritesini sergilemesi.	1,8	30,3	5,5	44,0	18,3			
S29.Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek istemesi.	12 11,0	67 61,5	6 5,5	21 19,3	3 2,8	2,41	1,011	109
S30.Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallaması.	-	6 5,5	-	61 56,0	42 38,5	4,28	0,731	109
S31.Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirmesi.	6 5,5	7 6,4	19 17,4	54 49,5	23 21,1	3,74	1,040	109
S32.Öğretmenin, ders anlatırken sınıfta gezinmesi.	-	4 3,7	-	75 68,8	30 27,5	4,20	0,620	109
S33.Öğretmenin, dersi tahtada anlatması.	-	8 7,3	17 15,6	64 58,7	20 18,3	3,88	0,790	109
S34.Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade etmesi.	17 15,6	53 48,6	17 15,6	17 15,6	5 4,6	2,45	1,076	109
S35.Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak, anlatıklarının pek de önemli olmadığını ifade etmesi.	34 31,2	62 56,9	7 6,4	1 0,9	5 4,6	1,91	0,908	109
S36.Öğretmenin, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkması.	9 8,3	43 39,4	29 26,6	28 25,7	-	2,70	0,948	109
S37.Öğretmenin, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkması.	2 1,8	25 22,9	29 26,6	42 38,5	11 10,1	3,32	0,999	109
S38.Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atması.	-	-	51 46,8	39 35,8	19 17,4	3,71	0,749	109
S39.Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atması.	2 1,8	6 5,5	59 54,1	31 28,4	11 10,1	3,39	0,817	109
S40.Öğretmenin bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade etmesi.	16 14,7	44 40,4	37 33,9	4 3,7	8 7,3	2,49	1,033	109
S41.Öğretmenin, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade etmesi.	26 23,9	50 45,9	13 11,9	18 16,5	2 1,8	2,27	1,060	109
S42.Öğretmenin, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak istemesi.	19 17,4	40 36,7	44 40,4	1 0,9	5 4,6	2,39	0,942	109
S43.Öğretmenin, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girmesi.	-	-	16 14,7	52 47,7	41 37,6	4,23	0,689	109
S44.Öğretmenin, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket etmesi.	12 11,0	35 32,1	47 43,1	8 7,3	7 6,4	2,66	0,993	109

(*) 1= Son derece olumsuz, 2= Olumsuz, 3= Ne olumlu ne olumsuz, 4= Olumlu, 5= Son derece olumlu

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili davranışlarından hangilerinin, öğrencileri ne derecede etkilediğini Tablo.3.5’de görülmektedir. Öğrencileri olumlu ve olumsuz olarak en fazla etkileyen beden dili davranışları aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin olumlu etkilendikleri beden dili davranışları:

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre;

“Öğretmenin, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girmesi” olumsuz davranışından öğrenciler, % 14,7 oranında ne olumlu ne olumsuz, % 47,7 oranında olumlu, % 37,6 oranında ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda, bu beden dili davranışın öğrencileri olumlu etkilemektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=4,23$). Öğrencileri olumlu etkilemesine rağmen bu beden dili davranışını, öğrencilerin görüşlerine göre öğretmenleri, sınıf ortamında pek fazla sergilememektedir (Tablo3.8.). Aslında bu beden dili davranışı olumsuz bir davranıştır, çünkü yakın mesafe alanlarına girilen öğrenciler bu durumdan rahatsızlık duyacaklardır, fakat öğrenciler bu davranıştan olumlu etkilenmektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre;

“Öğretmenin sınıfa gülümseyerek girmesi” olumlu davranışından öğrenciler, % 3,7 oranında ne olumlu ne olumsuz, % 61,5 oranında olumlu, % 23,9 oranında ise son derece olumlu etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda bu beden dili davranışından öğrenciler olumlu etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=4,31$). Öğrencileri olumlu etkilemesine rağmen bu beden dili davranışı öğrencilerin görüşlerine göre, öğretmenleri tarafından sınıf ortamında pek fazla sergilenmemektedir. Öğrenciler bu davranışı öğretmenlerinin sınıf ortamında ara sıra sergilediklerini belirtmişlerdir. (Tablo.3.8.).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre,

“Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallaması” olumlu davranışından öğrenciler % 6,5 oranında olumsuz, % 56,0 oranında olumlu, % 38,5 oranında ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda, bu beden dili davranışından öğrenciler olumlu etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=4,28$).

Öğrencilerin olumsuz etkilendikleri beden dili davranışları:

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre;

“Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek istemesi” olumsuz davranışından öğrenciler % 11,0 oranında son derece olumsuz, % 61,5 oranında olumsuz, % 5,5 oranında ne olumlu ne olumsuz, % 19,3 oranında olumlu ve % 2,8 oranında ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda, bu beden dili davranışından öğrenciler olumsuz etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,41$).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre;

“Öğretmenin, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak istemesi” olumsuz davranışından öğrenciler % 17,4 oranında son derece olumsuz, % 36,7 oranında olumsuz, % 40,4 oranında ne olumlu ne olumsuz, % 0,9 oranında olumlu ve % 4,6 oranında ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda, bu beden dili davranışından öğrenciler ne olumlu ne olumsuz ve olumsuz etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,39$).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre;

“Öğretmenin, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade etmesi” olumsuz davranışından öğrenciler % 23,6 oranında son derece olumsuz, % 45,9 oranında olumsuz, % 11,9 oranında ne olumlu ne olumsuz, % 16,5 oranında olumlu ve % 1,8 oranında ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda, bu beden dili davranışından öğrenciler olumsuz etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,27$).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre;

“Öğretmenin, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade etmesi” olumsuz davranışından öğrenciler % 31,2 oranında son derece olumsuz, % 52,3 oranında olumsuz, % 6,4 oranında ne olumlu ne olumsuz, % 3,7 oranında olumlu ve % 6,4 oranında ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda, bu beden dili davranışından öğrenciler orta düzeyde etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,02$).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre,

“Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade etmesi” olumsuz davranışından öğrenciler % 31,2 oranında son derece olumsuz, % 56,9 oranında olumsuz, % 6,4 oranında ne olumlu ne olumsuz, % 4,8 oranında ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda, bu beden dili davranışından öğrenciler olumsuz etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğretmen}}=1,91$).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre; öğrenciler Tablo 3,5’ de yer alan; S1., S2., S3., S4., S18., S19., S20., S21., S23., S25., S30., S32., S37., olumlu beden dili hareketlerinden olumlu etkilenmektedir. S5., S6., S10., S11., S12., S13., S15., S24., S29., S31., S35., S36., S41., olumsuz beden dili hareketlerinden olumsuz etkilenmektedir. S34., olumlu beden dili hareketinden olumsuz etkilenmektedir. S8., S14., S16., S17., S28., S39., S43., olumsuz beden dili hareketlerinden ise olumlu etkilenmektedir. Literatürde olumlu olarak geçen bazı beden dili

hareketlerinin öğrencileri olumsuz, olumsuz olan beden dili hareketlerinin ise olumlu etkilediği görülmektedir.

3.8.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin demografik özellikleri bulguya dönüştürülmüş ve bulgular çizelgeler halinde sunulmuştur. Bulgular yüzde analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılım Tablo.3.6’da verilmiştir:

Tablo.3.6: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımı

Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı	n	(%)
Erkek	204	74,2
Kız	71	25,8
Toplam	275	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin dağılım Tablo.3.6’da görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin, % 74,2’sinin erkek, % 25,8’inin ise kız olduğu görülmektedir.

3.8.4. Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Araştırmada Elde Edilen Diğer Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, “sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme derecesinin ve öğretmenlerin bu davranışları gösterme sıklığının ne olduğu”, öğrencilerin görüşleri sayesinde edilen veriler bulguya dönüştürülmüş ve bulgular çizelgeler halinde sunulmuştur. Bulgular, yüzde analizi, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tablo.3.7: “Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde gösterdikleri beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme derecesi”ne Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Dağılımı

Önermeler	(1)* %	(2)* %	(3)* %	(4)* %	(5)* %	X _{ort}	ss	n
S1.Öğretmenimiz, sınıfa gülümseyerek girer.	52 20,4	45 16,4	34 12,4	52 18,9	88 32,0	3,26	1,546	275
S2.Öğretmenimiz, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.	42 15,3	36 13,1	86 31,1	44 16,0	67 24,4	3,21	1,356	275
S3.Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.	31 11,3	28 10,2	60 21,8	54 19,6	102 37,1	3,61	1,366	275
S4.Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder.	41 14,9	31 11,3	74 26,9	47 17,1	82 29,8	3,36	1,397	275
S5.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar.	61 22,2	46 16,7	116 42,2	22 8,0	30 10,9	2,69	1,216	275
S6.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.	46 16,7	48 17,5	138 50,2	13 4,7	30 10,9	2,76	1,128	275
S7.Öğretmenimiz, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.	82 29,8	37 13,5	88 32,0	34 12,4	34 12,4	2,64	1,350	275
S8.Öğretmenimiz, kızdığında kaşlarını çatar.	85 30,9	56 20,4	64 23,3	17 6,2	53 19,3	2,63	1,463	275
S9.Öğretmenimiz, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar.	67 24,4	49 17,8	109 39,6	22 8,0	28 10,2	2,62	1,225	275
S10.Öğretmenimiz, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder.	75 27,3	43 15,6	94 34,2	24 8,7	39 14,2	2,67	1,341	275

S11.Öğretmenimiz, puflayarak kızgınlığını ifade eder.	62 22,5	67 24,4	95 34,5	17 6,2	34 12,4	2,61	1,249	275
S12.Öğretmenimiz, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder.	47 17,1	49 17,8	137 49,8	17 6,2	25 9,1	2,72	1,102	275
S13.Öğretmenimiz, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder.	60 21,8	47 17,1	115 41,8	18 6,5	35 12,7	2,71	1,241	275
S14.Öğretmenimiz, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	93 33,8	49 17,8	83 30,2	21 7,6	29 10,5	2,43	1,309	275
S15.Öğretmenimiz, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	84 30,5	23 8,4	108 39,3	18 6,5	42 15,3	2,68	1,373	275
S16.Öğretmenimiz, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	83 30,2	30 10,9	109 39,6	14 5,1	39 14,2	2,62	1,341	275
S17.Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar.	70 25,5	34 12,4	114 41,5	17 6,2	40 14,5	2,72	1,309	275
S18.Öğretmenimiz, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister.	63 22,9	18 6,5	59 21,5	31 11,3	104 37,8	3,35	1,580	275
S19.Öğretmenimiz, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder.	54 19,6	12 4,4	53 19,3	41 14,9	115 41,8	3,55	1,536	275
S20.Öğretmenimiz, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır.	62 22,5	22 8,0	90 32,7	33 12,0	68 24,7	3,08	1,446	275
S21.Öğretmenimiz, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır.	64 23,3	18 6,5	111 40,4	26 9,5	56 20,4	2,97	1,383	275
S22.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir.	60 21,8	21 7,6	144 52,4	14 5,1	36 13,1	2,80	1,220	275
S23.Öğretmenimiz, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder.	55 20,0	18 6,5	78 28,4	25 9,1	99 36,0	3,35	1,512	275
S24.Öğretmenimiz, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder.	79 28,7	57 20,7	96 34,9	14 5,1	29 10,5	2,48	1,251	275
S25.Öğretmenimiz, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar.	51 18,5	18 6,5	122 44,4	26 9,5	58 21,1	3,08	1,321	275
S26.Öğretmenimiz, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister.	61 22,2	19 6,9	141 51,3	17 6,2	37 13,5	2,82	1,236	275
S27.Öğretmenimiz, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir.	58 21,1	33 12,0	134 48,7	16 5,8	34 12,4	2,76	1,211	275
S28.Öğretmenimiz, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler.	76 27,6	30 10,9	91 33,1	24 8,7	54 19,6	2,82	1,436	275
S29.Öğretmenimiz, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister.	94 34,2	34 12,4	76 27,6	17 6,2	54 19,6	2,65	1,491	275
S30.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar.	40 14,5	23 8,4	63 22,9	32 11,6	117 42,5	3,59	1,463	275
S31.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir.	72 26,2	24 8,7	93 33,8	31 11,3	55 20,0	2,90	1,430	275
S32.Öğretmenimiz, ders anlatırken sınıfta gezinir.	53 19,3	15 5,5	60 21,8	32 11,6	115 41,8	3,51	1,536	275
S33.Öğretmenimiz, dersi tahtada anlatır.	44 16,0	16 5,8	70 25,5	37 13,5	108 39,3	3,54	1,455	275
S34.Öğretmenimiz, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder.	53 19,3	37 13,5	94 34,2	23 8,4	68 24,7	3,06	1,408	275
S35.Öğretmenimiz, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder.	86 31,3	58 21,1	102 37,1	6 2,2	23 8,4	2,35	1,185	275
S36.Öğretmenimiz, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	68 24,7	48 17,5	94 34,2	17 6,2	48 17,5	2,74	1,365	275
S37.Öğretmenimiz, sınıfı hareketlendirmek istediğinde	63	37	85	28	62	2,96	1,435	275

oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	22,9	13,5	30,9	10,2	22,5			
S38.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar.	50 18,2	19 6,9	108 39,3	32 11,6	66 24,0	3,16	1,361	275
S39.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.	61 22,2	37 13,5	131 47,6	10 3,6	36 13,1	2,72	1,228	275
S40.Öğretmenimiz bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.	56 20,4	36 13,1	137 49,8	15 5,5	31 11,3	2,74	1,179	275
S41.Öğretmenimiz, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder.	55 20,0	35 12,7	121 44,0	19 6,9	45 16,4	2,87	1,281	275
S42.Öğretmenimiz, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister.	72 26,2	29 10,5	120 43,6	19 6,9	35 12,7	2,69	1,282	275
S43.Öğretmenimiz, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.	70 25,5	22 8,0	69 25,1	42 15,3	72 26,2	3,09	1,516	275
S44.Öğretmenimiz, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.	68 24,7	34 12,4	106 38,5	27 9,8	40 14,5	2,77	1,322	275

(*) 1=Son derece olumsuz, 2=Olumsuz, 3=Ne olumlu ne olumsuz, 4=Olumlu, 5=Son derece olumlu.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından hangilerinden ne derecede etkilendikleri Tablo.3.7’de görülmektedir. Öğrencilerin olumlu ve olumsuz olarak en fazla etkilendikleri beden dili davranışı aşağıda verilmiştir. Bunlar:

Öğrencilerin olumlu etkilendikleri beden dili davranışları:

“Öğretmenin, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade etmesi” olumlu davranışından araştırmaya katılan öğrencilerin, % 11,3’ü son derece olumsuz, % 10,2’si olumsuz, % 21,8’i ne olumlu ne olumsuz, % 19,6’sı olumlu, % 37,1’i ise son derece olumlu düzeyde etkilemektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan olumlu etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,61$).

“Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar” olumlu davranışından araştırmaya katılan öğrencilerin, % 14,5’i son derece olumsuz, % 8,4’ü olumsuz, % 22,9’u ne olumlu ne olumsuz, % 11,6’sı olumlu, % 42,5’i ise son derece olumlu düzeyde etkilemektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan olumlu etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,59$).

“Öğretmenin, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade etmesi” olumlu davranışından araştırmaya öğrencilerin, % 19,6’sı son derece olumsuz, % 4,4’ü olumsuz, % 19,3’ü ne olumlu ne olumsuz, % 14,9’u olumlu, % 41,8’i ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan olumlu etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,55$).

“Öğretmenin, dersi tahtada anlatması” olumsuz davranışından araştırmaya katılan öğrencilerin, % 16,0’ı son derece olumsuz, % 5,8’i olumsuz, % 25,5’i ne olumlu ne olumsuz, % 13,5’i olumlu, % 39,5’i ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan olumlu etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,54$). Aslında dersin sürekli olarak tahtada anlatılması bir süre sonra öğretmen-öğrenci arasında iletişimsizliğe yol açacağı, için sürekli bu teknik kullanılmamalıdır.

“Öğretmenimiz, ders anlatırken sınıfta gezinir” olumlu davranışından araştırmaya öğrencilerin, %19,3’ü son derece olumsuz, %5,5’i olumsuz, %21,8’i ne olumlu ne olumsuz, %11,6’sı olumlu, %41,8’i ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan olumlu etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,55$).

Bu ve buna benzer beden dili hareketleri öğrencileri ve buna bağlı olarak eğitimi de olumlu yönde etkilemektedir.

Öğrencilerin olumsuz etkilendikleri beden dili davranışları:

“Öğretmenin, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması” olumsuz davranışından araştırmaya katılan öğrencilerin % 33,8’i son derece olumsuz, % 17,8’i olumsuz, % 30,2’si ne olumlu ne olumsuz, % 7,6’sı olumlu, % 10,5’i ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan olumsuz etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=2,43$).

“Öğretmenin, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade etmesi” olumsuz davranışından araştırmaya katılan öğrencilerin % 28,7’si son derece olumsuz, % 20,7’si olumsuz, % 34,9’u ne olumlu ne olumsuz, % 5,1’i olumlu, % 10,5’i ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan öğrenciler olumsuz etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=2,48$).

“Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade etmesi” olumsuz davranışından araştırmaya katılan öğrencilerin % 31,3’ü son derece olumsuz, % 21,1’i olumsuz, % 37,1’i ne olumlu ne olumsuz, % 2,2’si olumlu, % 8,4’ü ise son derece olumlu düzeyde etkilenmektedir. Genel olarak öğrenciler bu davranıştan olumsuz etkilenmektedir ($X_{\text{ort,öğrenci}}=2,35$).

Bu ve buna benzer beden dili davranışları öğrencileri ve buna bağlı olarak eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden sınıf içi iletişimde öğretmenler bu beden dili davranışlarını sergilemekten kaçınmalıdırlar. Eğitimde beden dili davranışları öğrenci açısından düşünülmelidir ve önemli olan beden dili davranışından ziyade o davranışa yüklenilen anlamlardır. “Eli cebinde ders anlatmak” davranışı bir öğretmen için, özellikle erkek öğretmenler için bir alışkanlık olabilir fakat, öğrenci açısından düşündüğümüzde ise çıkan sonuçlardan da görüldüğü üzere olumsuzluk ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrenciler Tablo.3.7’ de yer alan; S1., S3., S4., S18., S19., S23., S30., S32., S38., olumlu beden dili hareketlerinden olumlu; S5., S6., S8., S10., S11., S12., S13., S14., S15., S16., S17., S24., S26., S27., S28., S29., S35., S36., S39., S40., S41., S44., olumsuz beden dili hareketlerinden olumsuz; S33., olumsuz beden dili hareketinden olumlu; S9., S22., olumlu beden dili hareketlerinden ise olumsuz etkilenmektedir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Ek-1: İZİN KAGIDI

Sayı: B.08.0.EGD.0.33.05.311-.../...

.../.../2006

Konu: Araştırma İzni

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE.
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : 16.03.2006 tarih ve B.30.2.0ÜN.0.F8.00.00/1762 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Ana Bilim Dalı

Turizm İşletmeciliği Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Sultan ŞEN' in "Sınıf İçi İletişimde Beden Dili (Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Beden Dilini Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma)" konulu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anketlerin, belirtilen okullarda uygulama izin talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen, onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (4 sayfa - 88 sorudan oluşan) anketin belirtilen okullarda uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir. .

Araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Cumaali DEMİRTAŞ

Bakan a.

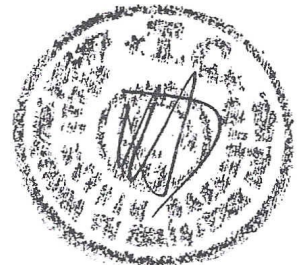
Müsteşar Yardımcısı

ANKET UYGULANACAK OKUL LİSTESİ

1. Ankara Çankaya İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
2. Ankara Kızılcahamam Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
3. Ankara Beşevler Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
4. İstanbul Beşiktaş Etiler Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
5. Kastamonu İnebolu Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

EKLER

EK-I: Anket Örneği (1
Adet-4 Sayfa)



Tablo.3.8: “Öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde beden dili hareketlerini hangi düzeyde kullandıkları” na Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Dağılımı

Önermeler	(1)* %	(2)* %	(3)* %	(4)* %	(5)* %	X _{ort}	ss	n
S1.Öğretmenimiz sınıfa gülümseyerek girer.	60 21,8	57 20,7	89 32,4	23 8,4	46 16,7	2,77	1,337	275
S2.Öğretmenimiz, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.	109 39,6	30 10,9	63 22,9	23 8,4	50 18,2	2,55	1,519	275
S3.Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.	71 25,8	23 8,4	68 24,7	32 11,6	81 29,5	3,11	1,552	275
S4.Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder.	98 35,6	31 11,3	64 23,3	27 9,8	55 20,1	2,74	1,887	275
S5.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar.	174 63,3	39 14,2	33 12,0	11 4,0	18 6,5	1,76	1,205	275
S6.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.	180 65,5	32 11,6	30 10,9	6 2,2	27 9,8	1,79	1,303	275
S7.Öğretmenimiz, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.	79 28,7	33 12,0	74 26,9	24 8,7	65 23,6	2,87	1,514	275
S8.Öğretmenimiz, kızdığında kaşlarını çatar.	64 23,3	22 8,0	74 26,9	34 12,4	81 29,5	3,17	1,514	275
S9.Öğretmenimiz, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar.	137 49,8	28 10,2	69 25,1	9 3,3	32 11,6	2,17	1,381	275
S10.Öğretmenimiz, pufplayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder.	106 38,5	35 12,7	67 24,4	21 7,6	46 16,7	2,51	1,478	275
S11.Öğretmenimiz, pufplayarak kızgınlığını ifade eder.	114 41,5	29 10,5	70 25,5	12 4,4	50 18,2	2,47	1,505	275
S12.Öğretmenimiz, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder.	184 41,5	24 8,7	45 16,4	8 2,9	14 5,1	1,71	1,151	275
S13.Öğretmenimiz, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder.	180 65,5	29 10,5	45 16,4	4 1,5	17 6,2	1,72	1,167	275
S14.Öğretmenimiz, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	83 30,2	37 13,5	78 28,4	18 6,5	59 21,5	2,76	1,488	275
S15.Öğretmenimiz, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	130 47,3	23 8,4	65 23,6	17 6,2	40 14,5	2,32	1,473	275
S16.Öğretmenimiz, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	108 39,3	23 8,4	74 26,9	16 5,8	54 19,6	2,58	1,527	275
S17.Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar.	142 51,6	20 7,3	66 24,0	9 3,3	38 13,8	2,20	1,488	275
S18.Öğretmenimiz, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister.	65 23,6	32 11,6	100 36,4	14 5,1	64 23,3	2,93	1,430	275

S19.Öğretmenimiz, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder.	68 24,7	35 12,7	90 32,7	9 3,3	73 26,5	2,94	1,488	275
S20.Öğretmenimiz, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır.	102 37,1	30 10,9	74 26,9	14 5,1	55 20,0	2,60	1,514	275
S21.Öğretmenimiz, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır.	141 51,3	26 9,5	58 21,1	12 4,4	38 13,8	2,20	1,452	275
S22.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir.	174 63,3	24 8,7	55 20,0	4 1,5	18 6,5	1,79	1,201	275
S23.Öğretmenimiz, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder.	64 23,3	30 10,9	75 27,3	17 6,2	89 32,4	3,13	1,545	275
S24.Öğretmenimiz, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder.	149 52,4	26 9,5	61 22,2	4 1,5	35 12,7	2,09	1,402	275
S25.Öğretmenimiz, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar.	125 45,5	25 9,1	57 20,7	12 4,4	56 20,4	2,45	1,573	275
S26.Öğretmenimiz, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister.	163 59,3	30 10,9	60 21,8	4 1,5	18 6,5	1,85	1,200	275
S27.Öğretmenimiz, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir.	170 61,8	35 12,7	41 14,9	4 1,5	25 9,1	1,83	1,273	275
S28.Öğretmenimiz, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler.	76 27,6	37 13,5	64 23,3	21 7,6	77 28,0	2,95	1,563	275
29.Öğretmenimiz, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister.	88 32,0	28 10,2	79 28,7	16 5,8	64 23,3	2,78	1,527	275
S30.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar.	49 17,8	37 13,5	69 25,1	24 8,7	96 34,9	3,29	1,501	275
S31.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir.	91 33,1	37 13,5	81 29,5	8 2,9	58 21,1	2,65	1,490	275
S32.Öğretmenimiz, ders anlatırken sınıfta gezinir.	38 13,8	26 9,5	67 24,4	24 8,7	120 43,6	3,59	1,463	275
S33.Öğretmenimiz, dersi tahtada anlatır.	45 16,4	40 14,5	111 40,4	16 5,8	63 22,9	3,04	1,334	275
S34.Öğretmenimiz, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder.	100 36,4	23 8,4	73 26,5	13 4,7	66 24,0	2,72	1,573	275
S35.Öğretmenimiz, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder.	150 54,5	30 10,9	55 20,0	8 2,9	32 11,6	2,06	1,383	275
S36.Öğretmenimiz, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	91 33,1	38 13,8	68 24,7	18 6,5	60 21,8	2,70	1,523	275
S37.Öğretmenimiz, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	94 32,4	36 13,1	94 34,2	9 3,3	42 15,3	2,56	1,499	275
S38.Öğretmenimiz, öğrencisinin	96	40	82	11	46	2,53	1,428	275

söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar.	34,9	14,5	29,8	4,0	16,7			
S39.Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.	141 51,3	30 10,9	60 21,8	7 2,5	37 13,5	2,16	1,423	275
S40.Öğretmenimiz bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.	134 48,7	45 16,4	50 18,2	12 4,4	34 12,4	2,15	1,393	275
S41.Öğretmenimiz, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder.	108 39,3	61 22,2	61 22,2	13 4,7	32 11,6	2,28	1,350	275
S42.Öğretmenimiz, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister.	127 46,2	36 13,1	64 23,3	9 3,3	39 14,2	2,33	1,821	275
S43.Öğretmenimiz, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.	61 22,2	43 15,6	86 31,3	25 9,1	60 21,8	2,95	1,514	275
S44.Öğretmenimiz, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.	121 44,0	21 7,6	80 29,1	13 4,7	40 14,5	2,38	1,446	275

(*) 1= Hiç, 2=Ara sıra, 3=Orta sıklıkta, 4=Sık sık, 5=Her zaman

Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğretmenlerinin beden dili davranışlarını sınıf içi iletişimde hangi düzeyde kullandıklarına ilişkin dağılımı Tablo.3.8’de görülmektedir. Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde olumlu olan bir çok beden dili davranışını sergilememekte ya da çok az sayıda öğretmen bu davranışları sergilemektedir. Bunun aksine eğitimde olumsuz olarak nitelendirilen beden dili davranışlarını, öğretmenlerinin daha çok sergilediği görülmüştür.

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde en çok kullandıkları olumlu beden dili davranışları:

Öğretmenlerinin en sık gösterdikleri olumlu beden dili davranışı “ders anlatırken sınıfta gezinme” olumlu davranıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler bu davranışı, öğretmenlerinin % 13,8’inin hiçbir zaman göstermediğini, %9,5’inin ara sıra, % 24,4’ünün orta sıklıkta, % 87’sinin sık sık, % 46’sının ise her zaman gösterdiğini belirtmişlerdir. Genel olarak bu davranışın öğretmenler tarafından sınıf içi iletişimde kullanıldığını görmekteyiz ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,59$).

“Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallama” olumlu davranışını araştırmaya katılan öğrenciler, öğretmenlerinin % 17,8’inin hiçbir zaman göstermediğini, % 13,5’inin ara sıra, % 25,1’inin orta sıklıkta, % 8,7’sinin sık sık, % 34,9’unun ise her zaman gösterdiğini belirtmişlerdir. Genel olarak bu olumlu davranışın öğretmenler tarafından sınıf içi iletişimde kullanıldığını görmekteyiz ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,29$).

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde en çok kullandıkları olumsuz beden dili davranışları:

“Öğretmenin, kızdığında kaşlarını çatması” olumsuz davranışı eğitim ortamında kullanılmaması gereken olumsuz bir beden dili hareketi iken araştırmaya katılan öğrenciler bu davranışı, öğretmenlerin % 23,3’ünün hiçbir zaman göstermediğini, % 8,0’ının ara sıra, % 26,9’unun orta sıklıkta, % 12,4’ünün sık sık, % 29,5’inin ise her zaman gösterdiğini belirtmişlerdir. Genel olarak bu olumsuz davranışın öğretmenler tarafından sınıf içi iletişimde kullanıldığını görmekteyiz ($X_{\text{ort,öğrenci}}=3,17$).

“Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergilemesi” olumsuz davranışı eğitim ortamında kullanılmaması gereken olumsuz bir beden dili hareketi iken araştırmaya katılan öğrenciler bu davranışı, öğretmenlerin % 27,6’sının hiçbir zaman göstermediğini, % 13,5’inin ara sıra, % 23,3’ünün orta sıklıkta, % 7,6’sının sık sık, % 28,0’ının ise her zaman gösterdiğini belirtmişlerdir. Genel olarak bu olumsuz davranışın öğretmenler tarafından sınıf içi iletişimde kullanıldığını görmekteyiz ($X_{\text{ort,öğrenci}}=2,95$).

“Öğretmenin, dersi tahtada anlatması” olumsuz davranışı eğitim ortamında çok fazla kullanılmaması gereken olumsuz bir beden dili hareketi iken araştırmaya katılan öğrenciler bu davranışı, öğretmenlerin % 16,4’ünün hiçbir zaman göstermediğini, % 14,5’inin ara sıra, % 40,4’ünün orta sıklıkta, % 5,8’inin sık sık, % 22,9’unun ise her zaman gösterdiğini belirtmişlerdir. Genel olarak bu olumsuz

davranışın öğretmenler tarafından sınıf içi iletişimde kullanıldığını görmekteyiz ($X_{\text{ort,öğrenci}}=2,95$).

Araştırmaya katılan öğrenciler, öğretmenlerinin Tablo 3.8’ de yer alan; S3., S23., S30., S21., olumlu beden dili hareketlerini sınıf içi iletişimde sıklıkla kullandıklarını; S2., S4., S9., S20., S21., S22., S25., S27., S34., S38., S40., olumlu beden dili hareketlerini ise kullanmadıklarını belirtmişlerdir. S6., S7., S10., S11., S13., S14., S15., S16., S17., S24., S26., S29., S35., S36., S39., S41., S42., S44., olumsuz beden dili hareketlerini sınıf içi iletişimde kullanmadıklarını, S8., S28., olumsuz beden dili hareketlerini ise sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler sınıf içi iletişimde olumsuz beden dili davranışlarını çok fazla kullanmamaktadırlar. Fakat buna karşın, sınıf içi iletişimde öğrenciyi olumlu etkileyen beden dili hareketlerini de sergilememektedirler.

Tablo.3.9: “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme düzeyi”nin Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Bağlı Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Dağılımı

Önermeler		n	X_{ort}	ss	t	p	Fark
S1.Öğretmen sınıfa gülümseyerek girer.	Erkek Öğretmen	53	4,30	0,575	0,751	0,851	Yok
	Bayan Öğretmen	56	4,32	0,508			
S2.Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.	Erkek Öğretmen	53	3,94	0,864	13,647	0,010	Var
	Bayan Öğretmen	56	3,43	1,158			
S3.Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	4,26	0,738	3,254	0,048	Var
	Bayan Öğretmen	56	3,91	1,066			
S4.Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	3,96	0,919	9,030	0,005	Var
	Bayan Öğretmen	56	3,39	1,155			
S5.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar.	Erkek Öğretmen	53	3,00	1,092	0,173	0,007	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,46	0,953			
S6.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.	Erkek Öğretmen	53	2,77	1,250	6,755	0,022	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,30	0,829			
S7.Öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.	Erkek Öğretmen	53	3,43	1,083	0,221	0,003	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,82	1,011			
S8.Öğretmen, kızdığı anda kaşlarını çatır.	Erkek Öğretmen	53	3,08	1,398	3,864	0,164	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,43	1,234			

S9.Öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar.	Erkek Öğretmen	53	3,34	1,315	0,397	0,663	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,23	1,250			
S10.Öğretmen, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,00	1,209	2,942	0,861	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,04	0,894			
S11.Öğretmen, puflayarak kızgınlığını ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,74	1,146	1,864	0,252	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,50	0,991			
S12.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,92	1,299	1,294	0,830	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,88	1,096			
S13.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,60	1,182	1,608	0,848	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,41	0,949			
S14.Öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Erkek Öğretmen	53	3,40	1,302	3,886	0,684	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,50	1,144			
S15.Öğretmen, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Erkek Öğretmen	53	2,64	1,402	2,438	0,280	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,48	1,221			
S16.Öğretmen, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Erkek Öğretmen	53	3,21	0,948	0,017	0,135	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,48	0,953			
S17.Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar.	Erkek Öğretmen	53	3,55	0,952	0,003	0,018	Var
	Bayan Öğretmen	56	3,11	0,966			
S18.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister.	Erkek Öğretmen	53	3,94	0,745	1,314	0,554	Yok
	Bayan Öğretmen	56	4,02	0,556			
S19.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	4,23	0,466	0,005	0,298	Yok
	Bayan Öğretmen	56	4,13	0,541			
S20.Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Erkek Öğretmen	53	3,53	0,890	2,975	0,216	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,73	0,820			
S21.Öğretmen, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Erkek Öğretmen	53	3,26	0,984	1,938	0,166	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,52	0,914			
S22.Öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir.	Erkek Öğretmen	53	3,11	0,934	1,169	0,720	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,05	0,796			
S23.Öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	4,17	0,580	1,796	0,008	Var
	Bayan Öğretmen	56	3,84	0,682			
S24.Öğretmen, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,68	1,205	5,172	0,257	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,45	0,913			
S25.Öğretmen, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının	Erkek Öğretmen	53	3,70	0,992	6,826	0,515	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,80	0,672			

üzerine koyar.							
S26.Öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister.	Erkek Öğretmen	53	2,98	1,065	0,138	0,049	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,61	0,888			
S27.Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir.	Erkek Öğretmen	53	3,23	1,086	5,162	0,073	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,89	0,824			
S28.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler.	Erkek Öğretmen	53	3,55	1,136	0,818	0,490	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,39	1,186			
S29.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister.	Erkek Öğretmen	53	2,17	0,914	8,489	0,014	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,64	1,052			
S30.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar.	Erkek Öğretmen	53	4,19	0,921	6,340	0,231	Yok
	Bayan Öğretmen	56	4,36	0,483			
S31.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir.	Erkek Öğretmen	53	3,57	1,308	29,032	0,084	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,91	0,668			
S32.Öğretmen, ders anlatırken sınıfta gezinir.	Erkek Öğretmen	53	4,30	0,575	1,196	0,102	Yok
	Bayan Öğretmen	56	4,11	0,652			
S33.Öğretmen, dersi tahtada anlatır.	Erkek Öğretmen	53	3,81	0,833	0,596	0,375	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,95	0,749			
S34.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,70	1,310	37,554	0,018	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,21	0,731			
S35.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,09	1,114	1,771	0,037	Var
	Bayan Öğretmen	56	1,73	0,618			
S36.Öğretmen, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Erkek Öğretmen	53	2,58	0,949	0,345	0,230	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,80	0,942			
S37.Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Erkek Öğretmen	53	3,26	1,077	2,921	0,565	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,38	0,926			
S38.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar.	Erkek Öğretmen	53	3,72	0,769	0,199	0,887	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,70	0,737			
S39.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.	Erkek Öğretmen	53	3,45	0,992	11,832	0,471	Yok
	Bayan Öğretmen	56	3,34	0,611			
S40.Öğretmen bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,38	1,164	1,970	0,286	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,59	0,890			
S41.Öğretmen, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder.	Erkek Öğretmen	53	2,15	0,818	2,227	0,011	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,61	1,003			
S42.Öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe	Erkek Öğretmen	53	2,04	1,126	0,001	0,028	Var
	Bayan Öğretmen	56	2,48	0,953			

koymak ister.							
S.43.Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.	Erkek Öğretmen	53	4,06	0,745	0,152	0,010	Var
	Bayan Öğretmen	56	4,39	0,593			
S44.Öğretmen, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.	Erkek Öğretmen	53	2,58	1,027	0,323	0,442	Yok
	Bayan Öğretmen	56	2,73	0,963			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Tablo.3.9’da verilen önermelere ait görüşlerine, cinsiyetleri açısından bakıldığında öğretmenlerin verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yalnızca aşağıda verilen önermelerde farklılık görülmektedir:

“Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir”, olumlu önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder”, olumlu önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder”, olumlu önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder”, olumlu önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister”, olumlu önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; bayan öğretmenler, erkek

öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder”, olumlu önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

“Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer”, olumsuz önermesine verilen cevaplarda; bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre öğrencilerin bu davranıştan daha çok olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo.3.5).

Tablo.3.10: “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme düzeyi”nin Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Dağılımı

Önermeler		N	X _{ort}	ss	t	p	Fark
S1.Öğretmen sınıfa gülümseyerek girer.	Erkek Öğrenci	204	3,19	1,526	-1,309	0,192	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,46	1,593			
S2.Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.	Erkek Öğrenci	204	3,10	1,296	-2,255	0,025	Var
	Kız Öğrenci	71	3,52	1,482			
S3.Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	3,61	1,322	-0,063	0,950	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,62	1,496			
S4.Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	3,39	1,369	0,061	0,535	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,27	1,483			
S5.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar.	Erkek Öğrenci	204	2,72	1,160	0,070	0,442	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,59	1,369			
S6.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.	Erkek Öğrenci	204	2,78	1,097	0,696	0,487	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,68	1,216			
S7.Öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.	Erkek Öğrenci	204	2,62	1,339	-0,465	0,642	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,70	1,388			
S8.Öğretmen, kızdığı anda kaşlarını çatar.	Erkek Öğrenci	204	2,68	1,467	0,980	0,328	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,48	1,453			
S9.Öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar.	Erkek Öğrenci	204	2,60	1,218	-0,462	0,645	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,68	1,251			
S10.Öğretmen, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,71	1,320	0,873	0,383	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,55	1,402			
S11.Öğretmen, puflayarak kızgınlığını ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,62	1,268	0,070	0,944	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,61	1,201			
S12.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,78	1,062	1,425	0,155	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,56	1,204			
S13.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,73	1,245	0,288	0,773	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,68	1,240			
S14.Öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Erkek Öğrenci	204	2,51	1,330	1,660	0,980	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,21	1,230			
S15.Öğretmen, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Erkek Öğrenci	204	2,72	1,330	0,905	0,366	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,55	1491			
S16.Öğretmen, dikkat çekmek	Erkek	204	2,62	1,287	-0,087	0,931	Yok

istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Öğrenci						
	Kız Öğrenci	71	2,63	1,495			
S17.Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar.	Erkek Öğrenci	204	2,75	1,296	0,538	0,591	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,65	1,353			
S18.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister.	Erkek Öğrenci	204	3,32	1,583	-0,389	0,697	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,41	1,582			
S19.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	3,56	1,525	0,267	0,789	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,51	1,575			
S20.Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Erkek Öğrenci	204	3,02	1,426	-1,150	0,251	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,25	1,500			
S21.Öğretmen, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Erkek Öğrenci	204	2,94	1,372	-0,704	0,482	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,07	1,417			
S22.Öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir.	Erkek Öğrenci	204	2,80	1,216	0,090	0,928	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,79	1,241			
S23.Öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	3,40	1,450	1,051	0,294	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,18	1,676			
S24.Öğretmen, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,44	1,208	-0,872	0,384	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,59	1,369			
S25.Öğretmen, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar.	Erkek Öğrenci	204	3,13	1,319	1,114	0,266	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,93	1,324			
S26.Öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister.	Erkek Öğrenci	204	2,84	1,226	0,567	0,571	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,75	1,273			
S27.Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir.	Erkek Öğrenci	204	2,79	1,207	0,593	0,554	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,69	1,226			
S28.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler.	Erkek Öğrenci	204	2,82	1,424	0,104	0,917	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,80	1,480			
S29.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister.	Erkek Öğrenci	204	2,72	1,455	1,292	0,198	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,45	1,584			
S30.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar.	Erkek Öğrenci	204	3,67	1,398	1,519	0,130	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,37	1,623			
S31.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir.	Erkek Öğrenci	204	2,96	1,410	1,160	0,247	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,73	1,483			

S32.Öğretmen, ders anlatırken sınıfta gezinir.	Erkek Öğrenci	204	3,46	0,145	-0,950	0,343	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,66	1,511			
S33.Öğretmen, dersi tahtada anlatır.	Erkek Öğrenci	204	3,43	1,472	-2,147	0,330	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,86	1,366			
S34.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	3,06	1,385	0,012	0,990	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,06	1,482			
S35.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,34	1,195	-0,227	0,821	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,38	1,163			
S36.Öğretmen, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Erkek Öğrenci	204	2,76	1,359	0,471	0,638	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,68	1,392			
S37.Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Erkek Öğrenci	204	3,07	1,419	2,141	0,033	Var
	Kız Öğrenci	71	2,65	1,445			
S38.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar.	Erkek Öğrenci	204	3,20	1,361	0,669	0,504	Yok
	Kız Öğrenci	71	3,07	1,366			
S39.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.	Erkek Öğrenci	204	2,72	1,194	-0,099	0,922	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,73	1,330			
S40.Öğretmen bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,75	1,184	0,078	0,938	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,73	1,171			
S41.Öğretmen, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder.	Erkek Öğrenci	204	2,66	1,267	-0,826	0,410	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,80	1,327			
S42.Öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister.	Erkek Öğrenci	204	2,90	1,288	0,613	0,540	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,79	1,264			
S.43.Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.	Erkek Öğrenci	204	3,21	1,481	2,215	0,028	Var
	Kız Öğrenci	71	2,75	1,574			
S44.Öğretmen, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.	Erkek Öğrenci	204	2,77	1,310	-0,028	0,978	Yok
	Kız Öğrenci	71	2,77	1,365			

Araştırmaya katılan öğrencilerin Tablo.3.10'da verilen önermelere ait görüşlerine, cinsiyetleri açısından bakıldığında öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yalnızca aşağıda verilen önermelerde farklılık görülmektedir:

“Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir” olumlu davranışından kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok olumlu düzeyde etkilenmektedir (Tablo.3.7).

“Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar” olumlu davranışından kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok olumsuz düzeyde, bir kısmı da bu hareketten ne olumlu ne de olumsuz etkilenmektedir (Tablo.3.7).

“Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer” olumsuz davranışından kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok olumlu düzeyde, bir kısmı olumsuz, diğer bir kısmı da ne olumlu ne olumsuz düzeyde etkilenmektedir. (Tablo.3.7).

Tablo.3.11: “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme düzeyi”nin Öğretmenlerin ve Öğrencilerin Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Tablosu

Önermeler		N	$\bar{X}_{ort}$	ss	t	P	Fark
S1.Öğretmen sınıfa gülümseyerek girer.	Öğretmen	109	4,31	0,539	6,947	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,26	1,546			
S2.Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.	Öğretmen	109	3,68	1,053	3,263	0,001	Var
	Öğrenci	275	3,21	1,356			
S3.Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.	Öğretmen	109	4,08	0,934	3,310	0,001	Var
	Öğrenci	275	3,61	1,366			
S4.Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder.	Öğretmen	109	3,67	1,081	2,104	0,036	Var
	Öğrenci	275	3,36	1,397			
S5.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar.	Öğretmen	109	2,72	1,053	0,283	0,778	Yok
	Öğrenci	275	2,69	1,216			
S6.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.	Öğretmen	109	2,53	1,076	-1,779	0,076	Yok
	Öğrenci	275	2,76	1,128			
S7.Öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.	Öğretmen	109	3,12	1,086	3,306	0,001	Var
	Öğrenci	275	2,64	1,350			
S8.Öğretmen, kızdığı anda kaşlarını çatar.	Öğretmen	109	3,26	1,322	3,916	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,63	1,463			
S9.Öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar.	Öğretmen	109	3,28	1,277	4,748	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,62	1,255			
S10.Öğretmen, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder.	Öğretmen	109	2,02	1,054	-4,539	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,67	1,341			

S11.Öğretmen, puflayarak kızgınlığını ifade eder.	Öğretmen	109	2,61	1,071	0,001	0,999	Yok
	Öğrenci	275	2,61	1,249			
S12.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder.	Öğretmen	109	2,90	1,194	1,373	0,171	Yok
	Öğrenci	275	2,72	1,102			
S13.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder.	Öğretmen	109	2,50	1,068	-1,539	0,125	Yok
	Öğrenci	275	2,71	1,241			
S14.Öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Öğretmen	109	3,45	1,218	7,001	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,43	1,309			
S15.Öğretmen, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Öğretmen	109	2,56	1,308	-0,761	0,447	Yok
	Öğrenci	275	2,68	1,373			
S16.Öğretmen, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Öğretmen	109	3,35	0,956	5,161	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,62	1,341			
S17.Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar.	Öğretmen	109	3,32	0,980	4,336	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,72	1,309			
S18.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister.	Öğretmen	109	3,98	0,652	4,066	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,35	1,580			
S19.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder.	Öğretmen	109	4,17	0,506	4,159	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,55	1,536			
S20.Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Öğretmen	109	3,63	0,857	3,714	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,08	1,446			
S21.Öğretmen, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Öğretmen	109	3,39	0,953	2,933	0,004	Var
	Öğrenci	275	2,97	1,383			
S22.Öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir.	Öğretmen	109	3,08	0,852	2,208	0,028	Var
	Öğrenci	275	2,80	1,220			
S23.Öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder.	Öğretmen	109	4,00	0,653	4,360	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,35	1,512			
S24.Öğretmen, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder.	Öğretmen	109	2,56	1,067	0,586	0,559	Yok
	Öğrenci	275	2,48	1,251			
S25.Öğretmen, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar.	Öğretmen	109	3,75	0,841	4,930	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,08	1,321			
S26.Öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister.	Öğretmen	109	2,79	0,991	-0,220	0,826	Yok
	Öğrenci	275	2,82	1,236			
S27.Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir.	Öğretmen	109	3,06	0,970	2,243	0,025	Var
	Öğrenci	275	2,76	1,211			
S28.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler.	Öğretmen	109	3,47	1,159	4,210	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,82	1,436			
S29.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak	Öğretmen	109	2,41	1,011	-1,509	0,132	Yok

öğrencisini pasif konuma geçirmek ister.	Öğrenci	275	2,65	1,491			
S30.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar.	Öğretmen	109	4,28	0,731	4,644	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,59	1,463			
S31.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir.	Öğretmen	109	3,74	1,040	5,583	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,90	1,430			
S32.Öğretmen, ders anlatırken sınıfta gezinir.	Öğretmen	109	4,20	0,620	4,536	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,51	1,536			
S33.Öğretmen, dersi tahtada anlatır.	Öğretmen	109	3,88	0,790	2,300	0,022	Var
	Öğrenci	275	3,54	1,455			
S34.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder.	Öğretmen	109	2,45	1,076	-4,066	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,06	1,408			
S35.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder.	Öğretmen	109	1,91	0,908	-3,526	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,35	1,185			
S36.Öğretmen, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Öğretmen	109	2,70	0,948	-0,312	0,755	Yok
	Öğrenci	275	2,74	1,365			
S37.Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Öğretmen	109	3,32	0,999	2,405	0,017	Var
	Öğrenci	275	2,96	1,435			
S38.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar.	Öğretmen	109	3,71	0,749	3,932	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,16	1,361			
S39.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.	Öğretmen	109	3,39	0,817	5,286	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,72	1,228			
S40.Öğretmen bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.	Öğretmen	109	2,49	1,033	-1,982	0,048	Var
	Öğrenci	275	2,74	1,179			
S41.Öğretmen bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder	Öğretmen	109	2,27	1,060	-4,357	0,023	Var
	Öğrenci	275	2,87	1,281			
S42.Öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister.	Öğretmen	109	2,39	0,942	-2,285	0,000	Var
	Öğrenci	275	2,69	1,282			
S 43.Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.	Öğretmen	109	4,23	0,689	7,556	0,000	Var
	Öğrenci	275	3,09	1,516			
S44.Öğretmen, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.	Öğretmen	109	2,66	0,993	-0,788	0,431	Yok
	Öğrenci	275	2,77	1,322			

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen sınıfa gülümseyerek girer” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye

öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=4,31$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,26$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin ;

“Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,001$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,68$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,21$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,001$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=4,08$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,61$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,036$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,67$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,36$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,778$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,076$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,001$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,12$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,64$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, kızdığında kaşlarını çatar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,26$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,63$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,62$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,28$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,000$). Öğrenciler bu önermeye öğretmenlere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,02$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,67$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, puflayarak kızgınlığını ifade eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,999$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,171$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,90$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,72$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,125$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,45$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,43$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde

anlamalı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,447$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamalı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,35$; $X_{ort,öğrenci}=2,62$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamalı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,32$; $X_{ort,öğrenci}=2,72$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamalı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,98$; $X_{ort,öğrenci}=3,35$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamalı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=4,17$; $X_{ort,öğrenci}=3,55$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,63$; $X_{ort,öğrenci}=3,08$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,004$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,39$; $X_{ort,öğrenci}=2,97$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,028$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,08$; $X_{ort,öğrenci}=2,80$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=4,00$; $X_{ort,öğrenci}=3,35$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir

($p=0,559$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,75$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,08$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,826$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,025$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,06$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,76$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,47$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,82$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,132$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=4,28$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,59$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,74$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,90$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, ders anlatırken sınıfta gezinir” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=4,20$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,51$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, dersi tahtada anlatır” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir

fark olduğu görülmektedir ($p=0,022$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,88$; $X_{ort,öğrenci}=3,54$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrenciler bu önermeye öğretmenlere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=2,45$; $X_{ort,öğrenci}=3,06$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrenciler bu önermeye öğretmenlere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=1,91$; $X_{ort,öğrenci}=2,35$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,755$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,017$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=3,32$; $X_{ort,öğrenci}=2,96$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin ;

“Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar” olumlu önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,71$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=3,16$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$) Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=3,39$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,72$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,048$). Öğrenciler bu önermeye öğretmenlere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,49$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,74$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,023$). Öğrenciler bu önermeye öğretmenlere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{\text{ort,öğretmen}}=2,39$; $X_{\text{ort,öğrenci}}=2,69$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde,

iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrenciler bu önermeye öğretmenlere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=2,27$; $X_{ort,öğrenci}=2,87$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğretmenler bu önermeye öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır ($X_{ort,öğretmen}=4,23$; $X_{ort,öğrenci}=3,09$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin;

“Öğretmen, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder” olumsuz önermesine verdikleri cevaplar Tablo.3.11’de incelendiğinde, iki görüş arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,431$). Öğretmen ve öğrenciler bu önermeye birbirine yakın oranlarda katılmaktadırlar.

Sonuç olarak; “sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme düzeyi”ne ait önermelere öğretmenlerin, öğrencilerden daha çok katıldığı görülmektedir.

Tablo.3.12: Öğrencilerin “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından etkilenme düzeyi” İle Öğretmenlerin “ Sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketlerini gösterme sıklığı”nın Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Tablosu

Önermeler		n	X_{ort}	ss	t	p	Fark
S1.Öğretmen sınıfa gülümseyerek girer.	Ö1	274	3,26	1,546	3,924	0,000	Var
	Ö2	274	2,77	1,337			
S2.Öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.	Ö1	274	3,21	1,356	5,420	0,000	Var
	Ö2	274	2,55	1,519			
S3.Öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.	Ö1	274	3,61	1,366	4,064	0,000	Var
	Ö2	274	3,11	1,552			
S4.Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini	Ö1	274	3,36	1,397	4,367	0,000	Var
	Ö2	274	2,74	1,887			

ifade eder.							
S5.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar	Ö1	274	2,69	1,216	8,949	0,000	Var
	Ö2	274	1,76	1,205			
S6.Öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.	Ö1	274	2,76	1,128	9,272	0,000	Var
	Ö2	274	1,79	1,303			
S7.Öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.	Ö1	274	2,64	1,350	-1,843	0,066	Yok
	Ö2	274	2,87	1,514			
S8.Öğretmen, kızdığı anda kaşlarını çatar.	Ö1	274	2,63	1,463	-4,267	0,000	Var
	Ö2	274	3,17	1,514			
S9.Öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar	Ö1	274	2,62	1,225	4,052	0,000	Var
	Ö2	274	2,17	1,381			
S10.Öğretmen, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder.	Ö1	274	2,67	1,341	1,299	0,194	Yok
	Ö2	274	2,51	1,478			
S11.Öğretmen, puflayarak kızgınlığını ifade eder.	Ö1	274	2,61	1,249	1,203	0,230	Yok
	Ö2	274	2,47	1,505			
S12.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder	Ö1	274	2,72	1,102	10,593	0,000	Var
	Ö2	274	1,71	1,151			
S13.Öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder.	Ö1	274	2,71	1,241	9,627	0,000	Var
	Ö2	274	1,72	1,167			
S14.Öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Ö1	274	2,43	1,309	-2,708	0,007	Var
	Ö2	274	2,76	1,488			
S15.Öğretmen, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert hareketle masanın üzerine koyar.	Ö1	274	2,68	1,373	2,906	0,004	Var
	Ö2	274	2,32	1,473			
S16.Öğretmen, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar.	Ö1	274	2,62	1,341	0,326	0,744	Yok
	Ö2	274	2,58	1,527			
S17.Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar.	Ö1	274	2,72	1,309	4,387	0,000	Var
	Ö2	274	2,20	1,448			
S18.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister.	Ö1	274	3,35	1,580	3,254	0,001	Var
	Ö2	274	2,93	1,430			
S19.Öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder.	Ö1	274	3,55	1,536	4,709	0,000	Var
	Ö2	274	2,94	1,488			
S20. Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Ö1	274	3,08	1,446	3,831	0,000	Var
	Ö2	274	2,60	1,514			
S21.Öğretmen, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır.	Ö1	274	2,97	1,383	6,375	0,000	Var
	Ö2	274	2,20	1,452			
S22.Öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir.	Ö1	274	2,80	1,220	9,756	0,000	Var
	Ö2	274	1,79	1,201			
S23.Öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder.	Ö1	274	3,35	1,512	1,618	0,106	Yok
	Ö2	274	3,13	1,545			
S24.Öğretmen, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder.	Ö1	274	2,48	1,251	3,434	0,001	Var
	Ö2	274	2,09	1,402			
S25.Öğretmen, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar.	Ö1	274	3,08	1,321	5,078	0,000	Var
	Ö2	274	2,45	1,573			

S26.Öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister.	Ö1	274	2,82	1,236	9,307	0,000	Var
	Ö2	274	1,85	1,200			
S27.Öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir.	Ö1	274	2,76	1,211	8,786	0,000	Var
	Ö2	274	1,83	1,273			
S28.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler.	Ö1	274	2,82	1,436	-1,023	0,307	Yok
	Ö2	274	2,95	1,563			
S29.Öğretmen, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister.	Ö1	274	2,65	1,491	-1,046	0,296	Yok
	Ö2	274	2,78	1,527			
S30.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar.	Ö1	274	3,59	1,463	2,359	0,019	Var
	Ö2	274	3,29	1,501			
S31.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir.	Ö1	274	2,90	1,430	1,986	0,048	Var
	Ö2	274	2,65	1,490			
S32.Öğretmen, ders anlatırken sınıfta gezinir.	Ö1	274	3,51	1,536	-0,597	0,551	Yok
	Ö2	274	3,59	1,463			
S33.Öğretmen, dersi tahtada anlatır.	Ö1	274	3,54	1,455	4,185	0,000	Var
	Ö2	274	3,04	1,334			
S34.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder.	Ö1	274	3,06	1,408	2,685	0,007	Var
	Ö2	274	2,72	1,573			
S35.Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlatıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder.	Ö1	274	2,35	1,185	2,649	0,008	Var
	Ö2	274	2,06	1,383			
S36.Öğretmen, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Ö1	274	2,74	1,365	0,324	0,746	Yok
	Ö2	274	2,70	1,528			
S37.Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar.	Ö1	274	2,96	1,435	3,196	0,001	Var
	Ö2	274	2,56	1,499			
S38.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar.	Ö1	274	3,16	1,361	5,319	0,000	Var
	Ö2	274	2,53	1,428			
S39.Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.	Ö1	274	2,72	1,228	4,490	0,000	Var
	Ö2	274	2,16	1,423			
S40.Öğretmen bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.	Ö1	274	2,74	1,179	5,354	0,000	Var
	Ö2	274	2,15	1,393			
S41.Öğretmen, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder.	Ö1	274	2,87	1,218	5,520	0,007	Yok
	Ö2	274	2,28	1,350			
S42.Öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister.	Ö1	274	2,69	1,282	20707	0,000	Var
	Ö2	274	2,33	1,821			
S43.Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.	Ö1	274	3,09	1,516	1,041	0,298	Yok
	Ö2	274	2,95	1,514			
S44.Öğretmen, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.	Ö1	274	2,77	1,322	3,294	0,001	Var
	Ö2	274	2,38	1,446			

Ö1: Öğrencilerin “Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından etkilenme düzeyi” ne ait veriler (Öğrenci görüşü)

Ö2: Öğretmenlerin “Sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketlerini gösterme sıklığı” na ait veriler (Öğrenci görüşü)

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen sınıfa gülümseyerek girer” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö2}=2,77$; $X_{ort,ö1}=3,26$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=3,21$; $X_{ort,ö2}=2,55$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,027$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö2}=3,11$; $X_{ort,ö1}=3,61$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,019$). Öğrenciler bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö2}=2,74$; $X_{ort,ö1}=3,36$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,843$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,004$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö2}=1,79$; $X_{ort,ö1}=2,76$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,046$). Öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinin, öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö2}=2,87$; $X_{ort,ö1}=2,64$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, kızdığında kaşlarını çatar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,692$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,001$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,62$; $X_{ort,ö2}=2,17$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,004$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,67$; $X_{ort,ö2}=2,51$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, puflayarak kızgınlığını ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,61$; $X_{ort,ö2}=2,47$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,095$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,473$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,024$). Öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinin, öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyden, daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,43$; $X_{ort,ö2}=2,76$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir “hareketle masanın üzerine koyar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,006$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,68$; $X_{ort,ö2}=2,32$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu

davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,62$; $X_{ort,ö2}=2,58$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,00$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,72$; $X_{ort,ö2}=2,20$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek ister” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=3,35$; $X_{ort,ö2}=2,94$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade eder” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,032$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=3,55$; $X_{ort,ö2}=2,94$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırır” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,028$). Öğrencilerin bu önermeden

etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=3,08$; $X_{ort,ö2}=2,60$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırır” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,001$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,97$; $X_{ort,ö2}=2,20$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,131$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade eder” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,950$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,012$). Öğrenciler bu önermeden

etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,48$; $X_{ort,ö2}=2,09$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyar” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=3,08$; $X_{ort,ö2}=2,45$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek ister” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,160$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı gösterir” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,116$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir

fark olduğu gör÷lmektedir ($p=0,031$). Öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinin, öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinden, daha fazla olduğu gör÷lmektedir ($X_{ort,ö1}=2,82$; $X_{ort,ö2}=2,95$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek ister” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı gör÷lmektedir ($p=0,839$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu gör÷lmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin söylediğı şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı gör÷lmektedir ($p=0,718$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu gör÷lmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin söylediğı şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirir” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı gör÷lmektedir ($p=0,088$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu gör÷lmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, ders anlatırken sınıfta gezinir” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, servis dersi öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı

görülmektedir ($p=0,356$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, dersi tahtada anlatır” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=3,54$; $X_{ort,ö2}=3,04$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=3,06$; $X_{ort,ö2}=2,72$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,003$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,35$; $X_{ort,ö2}=2,06$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri

cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,002$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,74$, $X_{ort,ö2}=2,70$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,476$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atar” olumlu önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,028$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö2}=3,16$; $X_{ort,ö1}=2,53$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,71$; $X_{ort,ö2}=2,16$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait

verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,74$; $X_{ort,ö2}=2,15$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,017$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,87$; $X_{ort,ö2}=2,28$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,002$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,69$; $X_{ort,ö2}=2,33$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=0,127$). Öğrencilerin bu davranıştan etkilenme düzeyi ile, öğretmenlerin bu davranışı sınıf içi iletişimde gerçekleştirme düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin “öğretmen, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder” olumsuz önermesinden etkilenme derecesi ile, öğretmenlerinin bu hareketi sınıf içi iletişimde

kullanma düzeyine ait verdikleri cevaplar Tablo.3.12’de incelendiğinde, iki cevap arasında 0,05 önem seviyesinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,001$). Öğrencilerin bu önermeden etkilenme düzeyinin, öğretmenlerin bu davranışı gerçekleştirme düzeyinden daha fazla olduğu görülmektedir ($X_{ort,ö1}=2,77$; $X_{ort,ö2}=2,38$).

Sonuç olarak öğrencilerin “sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından etkilenme düzeyi” nin “öğretmenlerin “ sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketlerini gösterme sıklığı” ndan daha fazla olduğu görülmektedir.

3.9. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın amacına ilişkin bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ile bu araştırmada ele alınmış olup ileriki araştırmalara konu edilmesi önerilen noktalar üzerinde durulmuştur.

3.9.1 Sonuç

Bu araştırmada, sınıf içi iletişimde öğretmenler tarafından kullanılan beden dili hareketleri ve bu hareketlerin öğrenciler üzerindeki etkileri ile beden dili hareketlerinin eğitime olan katkısının etkileri araştırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dilinin hareketlerinin öğrencileri nasıl etkilediklerini ile ilgili elde edilen verileri ve araştırmaya katılan kişilere ait diğer verileri şöyle özetleyebiliriz:

Cinsiyet dağılımı itibariyle kadın öğretmenlerin sayısal olarak erkek öğretmenlere oranla araştırmaya daha fazla katıldıkları görülse de, oranların birbirine yakın olduğu görülmüştür (Kadın=56 kişi % 51,4; Erkek=53 kişi % 48,6).

Cinsiyet dağılımı itibariyle erkek öğrencilerin sayısal olarak kız öğrencilerden oldukça fazla olduğunu görmekteyiz. Çünkü; Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören erkek öğrenciler çoğunluktadır (Erkek=204 kişi % 74,2; Kadın=71 kişi % 25,8).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş grupları itibariyle birinci sırayı 41-45 yaş grubu alırken (41-45=33 kişi % 30,3), bu oranı % 24,8 ile 36-40, % 23,9 ile 31-35 yaş grubundaki öğretmenler takip etmektedir. Bu dağılımda ise daha çok orta yaş grubu öğretmenlerin bulunduğunu görmekteyiz.

Araştırmaya katılan öğrenciler lise son sınıf öğrencileri oldukları için yaş grupları aynıdır. 17-20 yaş arasındaki öğrencilerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun branşı Turizm (32 kişi, % 29,4), Meslek Dersleri (19 kişi, % 17,4) ve İngilizce'dir (15 kişi, % 13,8). Bunun nedeni ise; araştırmamızı yaptığımız okulun Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi olmasından dolayı bu branşlar ağırlıktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu 11-15 yıldır öğretmen olarak çalışmaktadırlar (47 kişi, % 43,1). Bu sonuca bakarak eğitim veren öğretmenlerin meslek alanlarında deneyimli olduklarını söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrenciler sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketlerinin önemine ilişkin farklı görüşler ortaya koymuşlardır.

Öğretmenlerin; “Sınıf İçi İletişimde Öğretmenlerin Kullandıkları Beden Dili Hareketlerinden Öğrencilerin Etkilenme Düzeyi” İfadesine İlişkin Görüşlerinin Sonuçları:

Araştırmaya katılan öğretmenler literatürde yer alan olumlu beden dili davranışlarının öğrencileri genellikle olumlu, olumsuz beden dili davranışlarının ise genellikle olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Fakat bir takım beden dili

hareketleri olumsuz olmasına rağmen öğretmenler, bu beden dili hareketlerinin çoğunlukla öğrencileri olumlu etkilediğini belirtmişlerdir.

- “Öğretmenin, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatması”,
- “Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade etmesi”,
- “Öğretmenin bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade etmesi”, olumlu davranışlarından öğretmenler, öğrencilerin olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir.
- “Öğretmenin, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket etmesi”,
- “Öğretmenin, dersi tahtada anlatması”,
- “Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirmesi”,
- “Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergilemesi”,
- “Öğretmenin, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapması”, “Öğretmenin, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması”,
- “Öğretmenin, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması”,
- “Öğretmenin, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirmesi”,
- “Öğretmenin, kızdığında kaşlarını çatması”, olumsuz davranışları ise öğretmenlere göre öğrencileri olumlu etkilemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler çoğunlukla öğrencilerin en çok, sınıf içi iletişimde kullanılan;

- “Öğretmenin ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtmesi” olumlu davranışından (% 63,3),

- “Öğretmenin sınıfa gülümseyerek girmesi” olumlu davranışından (% 61,5),
- “Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallaması” olumlu davranışından (% 56,0)
- “Öğretmenin konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade etmesi” olumlu davranışından (% 55,0), olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenin sınıfa gülümseyerek girmesi, ilk anda sınıfta ılımlı bir atmosfer yaratır. Bu gülümseme hareketini öğretmen sadece sınıfa girdiğinde değil, tüm ders boyunca sürdürmeye çalışmalıdır. Öğrencilerin söyledikleri şeylere öğretmenler tarafından bir baş hareketi ile onay verilmesi de yine sınıf ortamında kullanılabilecek olumlu bir harekettir. Bu hareket öğrencinin kendisine olan güveninin artmasını sağlar. Ayrıca, söylediklerini öğretmen tarafından onaylandığını gösterir. Bu gibi beden dili hareketleri öğrencileri olumlu yönde etkilediği için sınıf içi ortamda öğretmenler tarafından kullanılmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunlukla, sınıf içi iletişimde kullanılan ;

- “Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek istemesi” olumsuz davranışından (% 61,5),
- “Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade etmesi” olumsuz davranışından (%56,9)
- “Öğretmenin, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade etmesi” olumsuz davranışından (% 52,3),
- “Öğretmenin, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade etmesi” olumsuz davranışından (% 45,9),
- “Öğretmenin, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak istemesi” olumsuz davranışından (%36,7), öğrencilerin olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Sınıf ortamında öğretmenler tarafından kullanılan ses tonunu ayarlamak çok önemlidir, öğrencilerin duyabileceği bir ses tonuyla konuşulmalıdır. Önemli olan yerlerin vurgulanması için ses tonu biraz daha fazlalaştırılabilir. Fakat bir öğretmenin sınıf ortamında çok yüksek sesle konuşması, sınıfta olumsuz bir havanın oluşmasına neden olur ve bu davranış ile öğretmen “sınıfın tek hakimi sınıfta sözü geçen tek kişinin öğretmen olduğunu” ifade etmiş olur.

Genelde öğretmenler mesleklerinin ilk yıllarında öğretmen masanın arkasından ders anlatmayı daha uygun bulurlar. Fakat masanın arkasından ders anlatmak kişinin kendine olan güvensizliğinin bir göstergesidir. Eğer öğrenciler öğretmenin kendine güvenmediğini hissedersen o öğretmenin sınıf da, daha sonraki zamanlarda disiplini sağlaması çok zor olur. Ayrıca masanın arkasından konuşmak belirli bir süre sonra sınıfla olan iletişimin kopmasına neden olur, bu yüzden öğretmenler daha çok sınıfta dolaşarak ders anlatma davranışını sınıf ortamında sergilemelidirler.

Öğretmenlerin bacak bacak üstüne atması özellikle bayan öğretmenler tarafından, elleri cebinde ders anlatmak da erkek öğretmenler için bir alışkanlık bile olsa bu iki hareket de otoritenin bir göstergesi olduğu için öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Bu yüzden sınıf içinde öğretmenler tarafından kullanılmamalıdır.

Öğretmenlerin sınıf ortamında oflayıp puflamaları, saçları ile ya da gözlükleriyle oynamaları sıkılganlığın bir ifadesidir. Bu yüzden öğretmenler tarafından sınıf ortamında bu gibi beden dili hareketleri kullanılmamalıdır.

Literatürde sınıf içi iletişimde kullanılan olumsuz beden dili hareketlerinin öğrencileri de olumsuz etkilediği belirtilir. Araştırmaya katılan öğretmenler ise sınıf içi iletişimde kullanılan olumsuz bir çok beden dili hareketinin öğrencileri olumlu etkilediğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler öğrencilerin;

- “Öğretmenin dersi tahtada anlatması” olumsuz davranışından (% 58,7),
- “Öğretmenin öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirmesi” olumsuz davranışından (% 49,9),
- “Öğretmenin konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla ders anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girmesi” olumsuz davranışından (% 47,7),
- “Öğretmenin kızdığı anda kaşlarını çatması” olumsuz davranışından (% 45,9),
- “Öğretmenin kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi set bir hareketle masanın üzerine koyması” olumsuz davranışından (% 44,0),
- “Öğretmenin yüksek sesle konuşarak otoritesini sergilemesi” olumsuz davranışından (% 44,0),
- “Öğretmenin dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapması” olumsuz davranışından (%41,3),
- “Öğretmenin bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirmesi” olumsuz davranışından (% 40,0),
- “Öğretmenin dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması” olumsuz davranışından (% 33,3), olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin; “Sınıf İçi İletişimde Öğretmenlerin Kullandıkları Beden Dili Hareketlerinden Öğrencilerin Etkilenme Düzeyi” İfadesine İlişkin Görüşlerinin Sonuçları:

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf içi iletişimde kullanılan olumlu beden dili davranışlardan olumlu; olumsuz beden dili davranışlarından ise olumsuz etkilendikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrenciler çoğunlukla;

- “Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallar” olumlu davranışından (% 42,5),

- “Öğretmenin, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade etmesi” olumlu davranışından (% 41,8),
- “Öğretmenin, ders anlatırken sınıfta gezinmesi” olumlu davranışından (% 41,8), “Öğretmenin, dersi tahtada anlatması” olumsuz davranışından (% 39,5),
- “Öğretmenin, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade etmesi” olumlu davranışından (% 37,1), olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenin, öğrenci ders hakkında konuşurken onun dudaklarına bakması, baş hareketleri ile öğrencinin söylediklerine onay vermesi, öğrencisinin sırtına dokunarak ona değer verdiğini ifade etmesi davranışları öğrencileri olumlu yönde etkilediği için öğretmenler tarafından sınıf içi iletişimde sıklıkla kullanılmalıdır.

Öğretmen gerektiğinde dersi tahtada anlatmalı, gerektiğinde ise sınıfta gezinerek dersi anlatmalıdır. Sırf tahtaya bağımlı bir şekilde ders anlatan bir öğretmenin bir süre sonra sınıfla iletişimi kesilir. Dersi sürekli sınıfta gezinerek anlatan bir öğretmenden de bir süre sonra öğrenciler tedirgin olup sıkılabilir. İşte bu yüzden öğretmenler aradaki dengeyi çok iyi kurmalı ve sınıfla iletişimi koparmamaya çalışmalılardır.

Araştırmaya katılan öğrenciler çoğunlukla;

- “Öğretmenin, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması” olumsuz davranışından (% 33,8),
- “Öğretmenin, öğrencilerden birisini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini ifade etmesi” olumsuz davranışından (% 28,7),
- “Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak, anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade etmesi” olumsuz davranışından (% 21,1) olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenler sınıf ortamında sinirlendiklerinde ya da sıkıldıklarında bu durumlarını olumsuz beden dili hareketleri ile yansıtmaktan kaçınmalıdırlar. Sinirlenen bir öğretmenin yumruğunu masaya vurma, elindekini sert bir şekilde masaya koyması, öğrencilere bağırması ve bu gibi davranışlardan öğrenciler oldukça olumsuz etkilenmektedirler.

Sınıf ortamında konuşan bir öğrenciyi susturmak amacıyla direkt, öğrencinin ismini söyleyerek yada onu işaret ederek susturmaya çalışmak yine öğrenci üzerinde olumsuzluk yaratacak beden dili hareketleridir. Bu gibi durumlarda ilk aşamada öğretmenin yapması gereken bu olumsuz hareketi görmezden gelmektir. Eğer davranış devam ederse öğrenci ile ders bitiminde birebir konuşulmalıdır.

Bu gibi beden dili hareketleri öğrencileri olumsuz olarak etkilediği için sınıf ortamında öğretmenler tarafından kullanılmamasına dikkat edilmelidir.

Öğrencilerin; “Sınıf İçi İletişimde Öğretmenlerin Beden Dili Hareketlerin Kullanma Düzeyleri” İfadesine İlişkin Görüşlerinin Sonuçları:

Öğrencilerin görüşlerine göre, sınıf içi iletişimde öğretmenlerin olumsuz beden dili davranışlarını sergilemedikleri, fakat bunun yanında olumlu beden dili davranışlarını ise daha az sergiledikleri ortaya çıkmıştır

Araştırmaya katılan öğrenciler öğretmenlerinin sınıf ortamında çoğunlukla;

- “Öğretmenimiz, ders anlatırken sınıfta gezinir” olumlu davranışını (% 43,6),
- “Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallama” olumlu davranışını (% 34,9),
- “Öğretmenin, kızdığında kaşlarını çatması” olumsuz davranışını (% 29,5), “öğretmenimiz yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler” olumsuz davranışını (% 29,5) gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenin başını sallayarak onay vermesi davranışı eğitim açısından öğretmenleri etkileyen olumlu bir davranış olduğu için öğretmenlerin de bu davranışı göstermesi eğitim açısından olumludur.

Öğretmenlerin ders anlatırken tahtaya bağımlı kalmadan dersi sınıf içinde gezinerek anlatması da hem öğrencilerle iletişimi koparmamak hem de öğrencilerin dikkatlerini sürekli tutmak açısından önemli bir harekettir.

Öğretmenlerin kızdıkları zaman kızgınlıklarını yüz ifadelerine yansıtmaları, kaşlarını çatmaları olumsuz bir beden dili hareketi iken, öğretmenleri tarafından en sık gösterilen olumsuz beden dili davranışlarından biridir. Yine öğretmenin sınıf da yüksek sesle konuşması olumsuz bir beden dili davranışı iken servis dersi öğretmenleri tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

Öğretmen ve Öğrencilerin Cinsiyetleri İle, Beden Dili Davranışlarına Ait İfadelere Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar:

Öğretmen ve öğrencilerin cinsiyetleri ile, beden dili davranışlarına ait ifadelere yönelik görüşleri arasında fark olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin; “sınıf içi iletişimde öğretmenlerin gösterdikleri beden dili davranışlarından etkilenme düzeyi” nin “öğretmenlerin, sınıf içi iletişimde kullanılan beden dili hareketlerini gösterme sıklığı” ndan daha fazla olduğu görülmektedir.

“Sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları beden dili davranışlarından öğrencilerin etkilenme düzeyi”ne ait önermelere öğretmenlerin, öğrencilerden daha çok katıldığı görülmektedir.

Yapılan istatistiksel testler sonucunda öne sürülen H_1 hipotezi koşullu olarak kabul edilmiştir. Öğretmenlere göre; “sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları olumlu beden dili hareketlerinden öğrenciler olumlu; olumsuz beden dili hareketlerinden ise olumsuz etkilenmektedirler. Fakat; S8, S14, S16, S17, S28, S37,

S39, S43 deki olumsuz ifadelerden öğrenciler olumlu, S34 deki olumlu ifadeden ise öğrenciler olumsuz etkilediğinden bu ifadeler açısından H_1 hipotezi reddedilmiş; diğer ifadeler açısından ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

- S8. “Öğretmen, kızdığında kaşlarını çatar”.
- S14. “Öğretmen, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar”.
- S16. “Öğretmen, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyar”.
- S17. “Öğretmenimiz, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el-kol hareketleri yapar”.
- S28. “Öğretmen, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergiler”.
- S37. “Öğretmen, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkar”.
- S39. “Öğretmen, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar”.
- S.43. “Öğretmen, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer”.
- S34. “Öğretmen, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade eder”.

Yapılan istatistiksel testler sonucunda öne sürülen H_{1a} hipotezi koşullu olarak kabul edilmiştir. Öğrencilere göre; “sınıf içi iletişimde öğretmenlerin kullandıkları olumlu olarak varsaydığımız beden dili hareketlerinden öğrenciler olumlu; olumsuz olarak varsaydığımız beden dili hareketlerinden ise olumsuz etkilenmektedir. Fakat; S9, S22 deki olumlu hareketlerden öğrenciler olumsuz; S33’deki olumsuz hareketten ise olumlu etkilediğinden bu ifadeler açısından H_{1a} hipotezi reddedilmiş; diğer ifadeler açısından ise H_{1a} hipotezi kabul edilmiştir.

- S9. “Öğretmen, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar”.

- S22. “Öğretmen, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini gösterir”.
- S33. “Öğretmen, dersi tahtada anlatır”.

3.9.2. Öneriler

- 1) İletişim kavramı ve öğretmen-öğrenci iletişiminin etkililiği konusunda rehber öğretmenler tarafından diğer öğretmenlere bilgi verilebilir. Hizmet içi eğitim programları uygulanabilir.
- 2) Öğrenci ve öğretmenlere aynı beden dili hareketinin ne anlama geldiği sorularak aradaki farklılıklar ortaya çıkarılabilir. Bu sonuca ulaşmak için anket yada farklı bir yöntem kullanılabilir.
- 3) Bu konu üzerinde çalışma yapmak isteyen kişiler araştırmanın alanını daha da genişletilerek farklı şehirlerde uygulamalar yapıp, bölgeler arası dağılımı inceleyebilir.
- 4) Araştırmada öğretmenlerin olumsuz olarak varsaydığımız beden dili hareketlerini çok fazla göstermedikleri, fakat bunun yanında olumlu olarak varsaydığımız beden dili hareketlerini de sergilemedikleri görülmüştür. Bu konu üzerinde bir çalışma yapıp öğretmenlerin neden bu şekilde davrandıkları, öğretmenlerdeki motivasyon eksikliği araştırılabilir.
- 5) Araştırmada öğrenciler birçok olumsuz olarak varsaydığımız beden dili hareketinden olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin beden dili hareketlerinden etkilene derecesi araştırılırken öğrencilerin kişiliklerini, sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik durumlarını da ortaya çıkaracak sorular da sorulabilir.
- 6) Beden dili hareketleri her kültüre göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle bu alanda kitap yada benzeri yazılar yazan kişiler beden dili hareketlerini olumlu ya da olumsuz olarak sınıflandırılırken o beden dili hareketinin kullanıldığı, yere, zamana ve kültüre de dikkat etmelidirler.
- 7) Bu alanda araştırma yapmak isteyen kişiler anket tekniğinin dışında gözlem tekniğini kullanıp böylece daha sağlıklı sonuçlara ulaşabilirler.

KAYNAKÇA

AÇIL, Mahmut. (2005). **Öğretmenin Beden Dili**. İstanbul: Armoni Yayıncılık.

ADA, Sefer. (2002). Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?. Ankara: Nobel Yayın.

AILES, Roger. (1996). **Mesaj Sizzsiniz**. (Çev. Alev Önder), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

AKYILDIZ, Hayrettin. (1996). *İletişim ve Çocuk*. **Yaşadıkça Eğitim**, (49), 2-3.

ALTINTAŞ, Ersin ve D. ÇAMUR. (2001). **Sözsüz İletişim ve Beden Dili**, Ankara: Nobel Yayın.

AMMELBURG, Gerd. (2003). **Konuşma Sanatı**. (Çev. Nurettin Yaldıran), İstanbul: Doruk Yayın.

ARSLANTAŞ, H. İsmail. (2002). **Orta Öğretim Okullarında İletişim (Diyarbakır Örneği)**, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

AYDIN, Ayhan. (1998). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.

BALAY, Refik. (2003). **2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi**. Ankara: Sandal Yayınları.

BALTAŞ, Zuhale; A. BALTAŞ. (1992). **Bedenin Dili**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

BALTAŞ, Zuhâl; A. BALTAŞ. (2004). **Bedenin Dili**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

BAŞARAN, İ. Ethem. (1989). **Yönetim**. Ankara: Gül Yayınevi.

BAŞARAN, İ. Ethem. (1993). **Türkiye Eğitim Sistemi**. Ankara: Gül Yayınevi.

BAŞER, Ş. Günay. (2003). **İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Belirli Beden Dili Davranışlarının 5. ve 8. Sınıf Öğrencileri Üzerindeki Etkileri**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BENCUYA, Cella. (2003). **Öğretmenlerin İletişim Becerisi Eğitimi Almasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BIÇAKÇI, İlker. (1998). **İletişim ve Halkla İlişkiler**. Ankara: Media Cat.

BİROL, Cem. (2002). Sınıf Ortamında Beden Dili İle Gönderilen Mesajlara Yüklenilen Anlamlara Yönelik Karşılaştırmalı Değerlendirme. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

BURSALIOĞLU, Ziya. (1987). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

CAN, Halil. (1992). **Organizasyon ve Yönetim**. Ankara: Adım Yayıncılık.

CLARK, H.H. (1984). "Language Use and Language Users" in Handbook of Social Psychology, 3rd ed, Reading, Mass: Addison-Wesley.

CÜCELOĞLU, Doğan. (1987). **İnsan İnsana**. İstanbul: As Matbaacılık.

CÜCELOĞLU, Doğan. (2002). **İnsan ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

ÇALIŞKAN, Nihat. (2003). **Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

ÇALIŞKAN, Nihat; R. YEŞİL. (2005). *Eğitim Sürecinde Öğretmenin Beden Dili*, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, (1), 6.

COOPER, Ken. (1987). **Sözsüz İletişim**. (Çev. Tunç Yalkı), İstanbul: İlgi Yayıncılık.

DONNELLY, H. James ve diğerleri. (1987). **Fundamentals of Management**, Inc. Texas: Business Publications.

DÖKMEN, Üstün. (1994). **İletişim Çatışmaları ve Empati**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

ERGİN, Akif. (1995). **Öğretim Teknolojisi ve İletişim**. Ankara: Pegem Yayın.

ERGİN, Akif; C. BİROL. (2000). **Eğitimde İletişim**. Ankara: Anı Yayıncılık.

EROĞLU, Feyzullah. (1996). **Davranış Bilimleri**. İstanbul: Beta Basım.

FISKE, John. (1996). **İletişim Çalışmalarına Giriş**. (Çev. İrfan Süleyman), Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

GÜRSEL, Musa ve diğerleri. (2004). **Sınıf Yönetimi**. Konya: Eğitim Kitapevi.

HAROLD, Leavitt. (1972). **Managerial Psychology**, The University of Chicago.

HELLRİEGEL, John ve diğerleri. (1989). **Organizational Behavior**, Fifth Edition: West Publishing Company.

İZGÖREN, A. Şerif. (1999). **Dikkat Vücudunuz Konuşuyor**. Ankara: Kardelen Ofset.

KALOÇ, İmralı. (2005). *Sınıf İçi Çatışma Yönetimi*, **Çağdaş Eğitim**, (320), 38.

KHUWAİLEH, A.A., (1998). *The Role Of Chunjs, Phrases And Body Language In Understanding Co-ordinated Academic Lectures*, **JordenUniversity Of Science And Technology**, PO Box 3030, Irbid 22110, Jordon.

KAYA, Y. Kemal. (1991). **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Bilim Yayınları.

KÖKNEL, Özcan. (1986). **İnsanı Anlamak**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi..

KÖKNEL, Özcan. (1997). **İnsanlararası İlişkiler**. Altın Kitaplar Yayınevi.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (2004). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayıncılık.

MISIRLI, İrfan. (2003). **Genel İletişim**. Ankara: Detay Yayıncılık.

ONURAL, Hatun. (2006). *Öğretmen Adaylarının İdeal Öğretmen Niteliklerine İlişkin Görüşleri*, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, (327), 29.

ORHANER, Emine; A. TUNÇ. (2003). **Özel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Gazi Kitabevi.

ÖZEN, Kadir. (2000). **İletişimsizlik Becerisi**. Ankara: Sistem Yayıncılık.

ÖZEN, Yener. (2001). **İlköğretimde İletişim**. Ankara: Nobel Yayın.

ÖZÇELİK, İsmail. (1997). *Etkili Öğretim, Yaşadıkça Eğitim*, (51), 5.

ÖZTAŞ, Rukiye. (2001). **Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Yeterlilikleri**. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÖZTEKİN, M. Ali (1997). **Okul Müdürlerinin Beden Dili Davranışlarının Sıklığı İle Öğretmenlerin Etkilenme Derecesi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÖZER, A. Kadir. (1995). **İletişimsizlik Becerisi**. İstanbul: Varlık Yayınları.

PEASE, Allan. (1997). **Body Language (Bedenin Dili)**. (Çev. Özben Yeşim), İstanbul: Rota Yayınları.

SAYERS, Fran ve diğerleri. (1993). **Yöneticilikte İletişim**. (Çev. Doğan Şahiner), İstanbul: Rota Yayın.

SCHÖBER, Otto. (1994). **Bedenin Dili-Davranış Anahtarı**. (Çev. Süeda Özbent), İstanbul: Arion Yayınevi.

SCHÖBER, Otto. (1996). **Beden Dili**. (Çev. Süeda Özbent). İstanbul: Arion Yayıncılık.

SCHÖBER, Otto. (1999). **Beden Dili (Davranış Anahtarı)**. (Çev. Süeda Özbent), İstanbul: Arion Yayıncılık.

SİLLARS, Stuart. (1995). **İletişim**. (Çev. Nüzhet Akın), Ankara: Özgün Matbaa.

STUART, Cristina. (2001). **Etkili Konuşma**, İstanbul: Alfa Basım.

TERZİ, A. Rıza; A. GÜRSOY. (2002). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Ümit Ofset Matbaa.

TOPBAŞ, Eriman. (2004). **Montessori Yöntemi İle Çocuk Eğitimi**. Ankara: Tekağaç Eylül Yayıncılık.

TOPRAKÇI, Erdal. (2002). **Sınıf Örgütünün Yönetimi**. Ankara: Ütopya Kitapevi.
TUTAR, Hasan. (2003). **Genel ve Teknik İletişim**. Ankara: Nobel Yayın.

USLU, Hakkı. (2005). *Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür*, **Eğitim Dergisi**, (60), 43.

USLUATA, Ayseli. (1995). **İletişim**. İstanbul: İletişim Yayınları.

ÜRE, Ömer. (2003). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Mikro Yayınları.

YEŞİLYAPRAK, Elif. (2004). **Pedagojik Motivasyon: Eğitici-Öğrenci İletişimi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ZACHARİS, C. John; C. BENDER (1976). **Speech Communication**, London: Johnwiley Sons.

ZILLIOĞLU, Merih. (1993). **İletişim Nedir?**. İstanbul: Cem Yayınevi.

ZILLIOĞLU, Merih. (1996). **İletişim Nedir?**. İstanbul: Cem Yayınevi.

ZIELKE, Wolfrang. (1993). **Sözsüz Konuşma** (Çev. Nermi, Esat). İstanbul: Say Yayınları.

<http://hekimce.com/> (Erişim Tarihi:08.02.2006).

<http://www.ustundanismanlik.com.tr/> (Erişim Tarihi:27.03.2006)

<http://www.vucutdili.com/> (Erişim Tarihi: 27.03.2006).

<http://ttogm.meb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 04.06.2006).

Sayın öğrenci,
Bu anket, eğitimde öğretmenlerin beden dilini kullanma düzeyleri ve beden dilinin eğitime olan katkısının neler olduğunu tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Vermiş olduğunuz yanıtlar yalnızca araştırma için kullanılacaktır. Size herhangi bir yasal yükümlülük getirmeyecektir.

	Sizin Genel Olarak Bu Davranıştan Etkilenme Dereceniz	Servis Teknikleri ve Uygulaması Öğretmenlerinizin Bu Davranışı Gösterme Sıklığı
Cinsiyetiniz () Bay () Bayan	Son Derece Olumsuz Olumsuz Ne Olumlu Ne Olumsuz Olumlu Son Derece Olumlu	Hiç Ara Sıra Orta Sıklıkta Sık Sık Her Zaman
1. Öğretmenimiz sınıfa gülümseyerek girer.		
2. Öğretmenimiz, ayakta duran öğrencisini yukarıdan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtir.		
3. Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade eder.		
4. Öğretmenimiz, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade eder.		
5. Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpar.		
6. Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpar.		
7. Öğretmenimiz bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirir.		
8. Öğretmenimiz, kızdığı anda kaşlarını çatar.		
9. Öğretmenimiz, öğrencilerinin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatar.		
10. Öğretmenimiz, puflayarak sıkıntılı olduğunu belirtir.		
11. Öğretmenimiz, puflayarak kızgınlığını ifade eder.		
12. Öğretmenimiz, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade eder.		

39. Öğretmenimiz, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atar.										
40. Öğretmenimiz, bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade eder.										
41. Öğretmenimiz, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade eder.										
42. Öğretmenimiz, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak ister.										
43. Öğretmenimiz, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girer.										
44. Öğretmenimiz, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket eder.										

ANKET FORMU

Sayın Öğretmen,

Bu anket, eğitimde öğretmenlerin beden dilini kullanma düzeyleri ve beden dilinin eğitime olan katkısının neler olduğunu tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Vermiş olduğunuz yanıtlar yalnızca araştırma için kullanılacaktır. Size herhangi bir yasal yükümlülük getirmeyecektir.

Sultan ŞEN-Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

		Öğrencinin Bu Davranıştan Etkilenme Derecesi				
	Cinsiyetiniz: Yaşınız: Branşınız: Kaç Yıllık Öğretmensiniz:	Son Derece Olumsuz	Olumsuz	Ne Olumlu Ne Olumsuz	Olumlu	Son Derece Olumlu
1	Öğretmenin sınıfa gülümseyerek girmesi.					
2	Öğretmenin ayakta duran öğrencisini yukardan aşağıya süzerek ona değer verdiğini belirtmesi.					
3	Öğretmenin, konuşan öğrencinin dudaklarına bakarak onu iyi dinlediğini ifade etmesi.					
4	Öğretmenin, konuşan öğrencisinin dudaklarına bakarak ona değer verdiğini ifade etmesi.					
5	Öğretmenin, öğrencisinin söylediklerine müdahale etmek istediğinde sık sık göz kırpması.					
6	Öğretmenin, öğrencisinin söylediklerini kabul etmediğinde sık sık göz kırpması.					
7	Öğretmenin, bir durumdan hoşnutsuz olduğu zaman yüz ifadesini değiştirmesi.					
8	Öğretmenin, kızdığı anda kaşlarını çatması.					
9	Öğretmenin, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak için kaşlarını çatması.					
10	Öğretmenin, puflayarak sıkıntılı olduğunu ifade etmesi.					
11	Öğretmenin, puflayarak kızgınlığını ifade etmesi.					
12	Öğretmenin, ellerini göğsünde kavuşturarak kızgınlığını ifade etmesi					
13	Öğretmenin, ellerini göğsünde kavuşturarak pasif konuma geçtiğini ifade etmesi.					
14	Öğretmenin, kızdığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması.					

15	Öğretmenin, bir eyleme hazırlandığı zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması.					
16	Öğretmenin, dikkat çekmek istediği zaman elindeki kalem ya da benzeri bir nesneyi sert bir hareketle masanın üzerine koyması.					
17	Öğretmenin, dikkat çekmek için gereğinden abartılı el kol hareketi yapması.					
18	Öğretmenin, öğrencisinin sırtına dokunarak onu harekete geçirmek istemesi.					
19	Öğretmenin, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini belirtmesi.					
20	Öğretmenin, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde elini hafifçe kaldırması.					
21	Öğretmenin, öğrencisi konuşurken konuşmak istediğinde elini hafifçe kaldırması.					
22	Öğretmenin, öğrencisinin söylediğine onay vermek istediğinde avucunun içini göstermesi.					
23	Öğrencilerden birini parmakla göstererek ona söz hakkı vermek istediğini ifade etmesi.					
24	Öğretmenin, öğrencilerden birini parmakla göstererek onu tehdit ettiğini belirtmesi.					
25	Öğretmenin, öğrencilerinden sessiz olmalarını istediği zaman işaret parmağını dudağının üzerine koyması.					
26	Öğretmenin, kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstererek otoriter bir hava vermek istemesi.					
27	Öğretmenin, öğrencisinin sözünü kesmek istediğinde kolunu yukarı kaldırarak işaret parmağıyla yukarıyı göstermesi.					
28	Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak otoritesini sergilemesi.					
29	Öğretmenin, yüksek sesle konuşarak öğrencisini pasif konuma geçirmek istemesi.					
30	Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde başını aşağı yukarı sallaması.					
31	Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde başını sağa sola çevirmesi.					
32	Öğretmenin, ders anlatırken sınıfta gezinmesi.					
33	Öğretmenin, dersi tahtada anlatması.					
34	Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak öğrencilerine karşı samimi olduğunu ifade etmesi.					
35	Öğretmenin, eli cebinde ders anlatarak anlattıklarının pek de önemli olmadığını ifade etmesi.					
36	Öğretmenin, sinirlendiğinde oturduğu sandalyeden aniden kalkması.					
37	Öğretmenin, sınıfı hareketlendirmek istediğinde oturduğu sandalyeden abiden kalkması.					
38	Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay verdiğinde ona doğru bir adım atması.					
39	Öğretmenin, öğrencisinin söylediği şeye onay vermediğinde geriye doğru adım atması.					
40	Öğretmenin, bacak bacak üstüne atarak öğrencisinin aktif olması gerektiğini ifade etmesi.					
41	Öğretmenin, bacak bacak üstüne atarak otoritesini ifade etmesi.					
42	Öğretmenin, masanın arkasından konuşarak öğrencisiyle arasına mesafe koymak istemesi.					
43	Öğretmenin, konuşan iki öğrencisini susturmak amacıyla dersi anlatırken öğrencilerin yakın mesafe alanına girmesi.					
44	Öğretmenin, düşünceli olduğu zaman gözleri yere çevrilmiş, elleri arkasında bağlı bir konumda hareket etmesi.					

Ek-3: Türkiye’deki Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri

(<http://ttogm.meb.gov.tr/>)

OKULUN BULUNDUĞU İL	OKULUN BULUNDUĞU İLÇE	OKULUN ADI
ADANA	CEYHAN	Ceyhan Biliciler And.Otelcilik ve Tur.Mes.Lis.
ADANA	SEYHAN	Nezihe Yalvaç Anadolu Otl. ve Tur.Mes.L.
AFYON	MERKEZ	Emir Murat Özdilek Ana.Ot.Tur.Mes.Lis.
AFYON	SANDIKLI	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
AKSARAY	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
*ANKARA	ÇANKAYA	Çankaya IMKB Ana.Otel.ve Tur.Meslek Lisesi
*ANKARA	KIZILCAHAMAM	Kızıcahamam Anadolu Otelcilik ve Tur.Mes.L
*ANKARA	YENİMAHALLE	Ankara Anadolu Otelcilik Ve Tur.Mes.L
ANTALYA	ALANYA	Ümit Altay And.Otelcilik ve Turizm Mes.L.
ANTALYA	GAZİPAŞA	Gazipaşa Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
ANTALYA	KAŞ	Ana.Otel.Tur.Mes.Lisesi
ANTALYA	MANAVGAT	Manavgat Anadolu Otelcilik ve Tur.Mes.Lis.
ANTALYA	MERKEZ	Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi
ANTALYA	SERİK	IMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
AYDIN	DİDİM	Didim Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek L
AYDIN	KUŞADASI	Kuşadası Anadolu Otelcilik ve Turizm Mes.L
AYDIN	SÖKE	Ticaret Borsası Suat ORHON And.Otel.veTur.M.Lis.
BALIKESİR	AYVALIK	Ayvalık Tic.Mes.ve Anad. Ot. ve Turizm Mes. Lisesi
BALIKESİR	EDREMIT	Remzi Molvalıoğlu Tic.M.L.Ana.Ote.Tr.M.L.
BALIKESİR	GÖNEN	Gönen Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek L
BARTIN	AMASRA	Amasra Anadolu Otelcilik ve Tur. Meslek Li
BİLECİK	BOZÜYÜK	Selahattin Şeker Ana.Otelcilik ve T.M.l.
BİLECİK	MERKEZ	Tic.Mes.Lis. And.Tic.M.L. And.Otel.Tur.M.L
BOLU	MENGEN	Aşcılar And.Otl.ve Tur.Mes.Lisesi
BOLU	MERKEZ	İzzet Baysal Anadolu Otelcilik ve Tur. M.L
BURSA	OSMANGAZİ	Osmangazi Anadolu Otelcilik Ve Tur.Mes.L.
ÇANAKKALE	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
ÇANKIRI	ILGAZ	Ilgaz Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
ÇORUM	MERKEZ	And.Otelcilik ve Tur.Mes.Lisesi
DENİZLİ	AKKÖY	Akköy Anadolu Otelcilik ve Tur.Mes. Lisesi
DİYARBAKIR	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
DÜZCE	AKÇAKOCA	Akçakoca Anadolu Otelcilik ve Tur.Meslek L
EDİRNE	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
ERZİNCAN	MERKEZ	Hürriyet And.Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi.
ERZURUM	MERKEZ	Erzurum Dedeman Anadolu Otel. ve Tur. Mes.Lisesi
ESKİŞEHİR	MERKEZ	Ali Güven Anadolu Otelcilik ve Tur. Meslek Lisesi
ESKİŞEHİR	MERKEZ	Plevne Tic.Mes.Lis.ve And.Tic.Mes.Lis.

GAZİANTEP	ŞAHİNBEY	Şahinbey Anadolu Otelcilik ve Tur.Mes.L.
GİRESUN	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
HATAY	ANTAKYA	Antakya Anadolu Otelcilik ve Turizm Mes.L.
ISPARTA	EĞİRDİR	Nafiz Yürekli Anadolu Otelcilik ve Tur.Meslek Li
ISPARTA	YALVAÇ	Yalvaç Anadolu Otelcilik ve Turizm Mes.Lis
*İSTANBUL	BEŞİKTAŞ	Etiler Anadolu Otelcilik ve Turizm Mes.L.
İSTANBUL	KÜÇÜKÇEKMECE	Küçükçekmece IMKB Anad.Otel.ve Tur.Mes.Lis.
İSTANBUL	ZEYTİNBURNU	Mehmet İhsan Mermerci An.Otel.Tur.Mes.Lis.
İZMİR	ÇEŞME	Çeşme And.Ot.ve Tur.Mes.Lis ve And.Aşç.M.L
İZMİR	FOÇA	Halim Foçalı Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek L
İZMİR	KONAK	Nevvar Salih İşgören Anadolu Otel.Tur.M.L.
İZMİR	MENDERES	Özdere Tahir Çamur Ana.Otel.Turiz.Mes. L.
K.MARAŞ	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
KARS	SARIKAMIŞ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
KASTAMONU	CİDE	Bayram Yusuf Aslan And.Ot.ve Tur.Mes.Lis.
*KASTAMONU	İNEBOLU	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
KAYSERİ	MELİKGAZİ	Melikgazi Anadolu Otelcilik ve Tur.Meslek L
KIRIKKALE	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
KIRKLARELİ	MERKEZ	T.O.B.B. Kırklareli And. Ot. Ve Turizm Mes.Lis.
KİLİS	MERKEZ	Yaşar Aktürk Anadolu Otelcilik ve Tur.M.L.
KONYA	KARATAY	Gazi Mustafa Kemal And.Otelcilik ve Tur.Mes.L.
MALATYA	MERKEZ	Malatya And.Otelcilik ve Turizm Mes.Lis.
MARDİN	MERKEZ	Anad.Otel.Tur.Mes.Lisesi
MERSİN	MERKEZ	Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi
MERSİN	SİLİFKE	Silifke Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
MUĞLA	BODRUM	Turgutreis And.Otelcilik ve Turizm Mes.Lis
MUĞLA	DATÇA	Özcan Yılmaz Anadolu Otelcilik ve Tur. Meslek L
MUĞLA	FETHİYE	Fethiye Tic.Mes, And.Otel. Tur.ML ve And. TML
MUĞLA	MARMARIŞ	İçmeler Halit Narin And. Ot. Tur. Mes. L.
MUĞLA	MERKEZ	And.Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
MUĞLA	ORTACA	Dalyan Anadolu Otelcilik ve Turizm Mes.Lis
NEVŞEHİR	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
ORDU	PERŞEMBE	Perşembe Anadolu Otelcilik Ve Tur.Meslek L
RİZE	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
SAKARYA	ADAPAZARI	Sakarya Anadolu Otelcilik ve Turizm Mes.L.
SAMSUN	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
SİNOP	GERZE	Gerze Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek L
ŞANLIURFA	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
TEKİRDAĞ	MERKEZ	Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi
TOKAT	MERKEZ	Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi
TRABZON	AKÇAABAT	Akçaabat Anadolu Otelcilik ve Tur.Meslek L
UŞAK	MERKEZ	Tic.Mes.Lis,And.Tic ve And.Otl.Tur.Mes.Lis
YALOVA	MERKEZ	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

***():** Araştırma Kapsamına Alınarak Sonuçları Değerlendirilen Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri.

